

Onze familie Wesseling

1903 Hein, Pietje Heus, Door, Cor, Jan Wesseling, Gerard, Steef en Janus

Circa 1925 Jan Wesseling en Tonia Kuiper met de kinderen Dora, Grad, Herman, Jan en Koba. Pia op schoot van moeder Kuiper

Versie 5 juli 2020

VOORWOORD
ALGEMENE INLEIDING
VERKORT OVERZICHT

DE OUDE GENERATIES (1 t/m 3).

HOOFDSTUK 1 : DE STICHTERS VAN DE FAMILIE. ....

- Ankum en Willis, de geboorteplaatsen van de stichters. ....
- Harmen Wessel kwam naar Holland en trouwde Jaapje van 't Lam. ....
- De gemeente Waveren, Botsholl en Ruige Wilnisse. ....
- Het huwelijkscertificaat van Harmen en Jaapje. ....
- De akte van indemniteit. ....
- Hoe konden Harmen Wessel en Jaapje van 't Lam elkaar ontmoeten? .....
- Waarom trouwden Harmen en Jaapje met elkaar? .....
- De Franse tijd. ....
- De inlijving bij Frankrijk. ....
- Terug naar Harmen en Jaapje, de stichters van de familie. ....
- De kinderen van Harmen en Jaapje. ....
- Waar is Jaapje van 't Lam geboren? .....
- De naam en de nationaliteit van Harmen Wesseling! .....
- De nationaliteit van Harmen. ....
- Tekst van de Akte van Overlijden van Harmen Wesseling .....
- Jaapje van 't Lam en haar kinderen! .....
- Overzichten: persoonsgegevens, belangrijkste gebeurtenissen, toegevoegde kopieën. ....
- In- of toegevoegde fotokopieën:
  - tekening Ankum en Willis
  - huwelijkscertificaat Harmen en Jaapje
  - akte van indemniteit t.n.v. Harmen Wessel

HOOFDSTUK 2 : DE ZOON VAN DE STICHTERS. ....

- Hendrik en zijn zusjes. ....
- Hendrik en zijn grootouders. ....
- De regels gesteld aan de voornaamgeving in die tijd. ....
- De jeugdijaren van Hendrik Wesseling. ....
- De militaire jaren van Hendrik Wesseling! .....
- De militaire bescheiden van Hendrik Wesseling. ....
- Het militaire paspoort van Hendrik Wesseling. ....
- Hendrik Wesseling en zijn echtgenotes. ....
- De kinderen van Hendrik Wesseling en Anna Berkelaar. ....
- De kinderen van Hendrik Wesseling en Cornelia Maan. ....
- De terugkeer van Hendrik Wesseling en zijn gezin naar Ouder-Amstel. ....
- De testamenten van Hendrik Wesseling en Cornelia Maan! .....
- De erfenis van Anna Berkelaar. ....
- De laatste levensperiode van Hendrik Wesseling en Cornelia Maan. ....
- Het overlijden van Hendrik Wesseling. ....
- Het overlijden van Cornelia Maan en haar zoon Hendrik Wesseling. ....
- Overzichten: persoonsgegevens, belangrijkste gebeurtenissen, toegevoegde kopieën. ....

- In- of toegevoegde fotokopieën:
  - certificaat van gerechtigheid tot dragen Metalen Kruis
  - militair paspoort van Hendrik Wesseling
  - extract huwelijksregister betreffende huwelijk Hendrik Wesseling en Anna Berkelaar
  - testament van Hendrik Wesseling, testament van Cornelia Maan
  - decharge-verklaring van de kinderen van Anna Berkelaar
  - decharge-verklaring van de kinderen van Hendrik Wesseling

HOOFDSTUK 3 : DE KINDEREN VAN DE ZOON. ....

- 1e kind: **Hermanus/Harmen**   **(Manus)**   Wesseling.....
- 2e kind: **Hendrik**   **(Hein)**   Wesseling.....
- 3e kind: **Jacoba**   **(Japie)**   Wesseling.....
- Het huwelijk van Jacoba Wesseling en Petrus Johannes Lampen. ....
- De roeiboot van Piet Lampen. ....
- Japie en Piet Lampen en het gezin van Jan Wesseling.....
- Het overlijden van Japie Wesseling en Piet Lampen. ....
- 4e kind: **Johannes**   **(Jan)**   Wesseling.....
- Van veenwerker tot vervener.....
- Het huwelijk van Johannes Wesseling met Petronella Heus.....
- De terugkeer van Jan Wesseling, nu met zijn vrouw en kinderen, naar de Sluisvaart. ....
- Waarom gingen Jan en Pietje terug naar de Sluisvaart? .....
- De motorschuit.....
- De eerste wereldoorlog: 1914 - 1918 .....
- En Nederland?.....
- De gezinnen Wesseling tijdens Wereldoorlog I.1
- Brief van Pietje Heus aan haar zoon Janus. ....
- Het overlijden van Petronella Heus.....
- De nalatenschap van Petronella Heus. ....
- akte van boedelbeschrijving,
     akte van transport,
     akte van scheiding der gemeenschappelijke boedels.
- Andere geïnventariseerde en getaxeerde zaken. ....
- Acte van transport tusschen de heeren C en J Wesseling.....
- Acte van boedelscheiding, enz. ....
- Wat wilden de comparanten? .....
- Een andere periode brak aan! .....
- Had Jan Wesseling vertrouwen in zijn oudste dochter en zijn oudste zoons?.....
- Wie (hoe) was Pietje Heus?.....
- De andere periode. ....
- De periode van Anthonia Theodora Kuiper.....
- Het huwelijk van Anthonia Theodora Kuiper en Johannes Wesseling.....
- Wie en hoe was Anthonia Kuiper en uit welk milieu kwam zij? .....

DEEL 2:   GENEALOGISCHE OVERZICHT

GENERATIES 1 t/m 3

GENERATIES 4 EN VOLGENDE

DE OUDE GENERATIES (1 t/m 3)

HOOFDSTUK 1 : DE STICHTERS VAN DE FAMILIE

HOOFDSTUK 2 : DE ZOON VAN DE STICHTERS

HOOFDSTUK 3 : DE KINDEREN VAN DE ZOON

HOOFDSTUK 3 : DE KINDEREN VAN DE ZOON.

=====

De kinderen van HENDRIK WESSELING en zijn echtgenoten ANNA BERKELAAR en CORNELIA MAAN, zijn in het voorgaande hoofdstuk reeds genoemd. Dit hoofdstuk handelt niet over alle kinderen die tijdens zijn huwelijken geboren werden, maar slechts over die welke hun geboorte voor een langere duur overleefden.

Over de kinderen die levenloos geboren werden of bij dan wel kort na hun geboorte overleden, valt weinig anders te vermelden dan het feit van de geboorte of het overlijden en dit is reeds geschied in hoofdstuk 2. Met inachtneming van dit gegeven kunnen als kinderen van Hendrik Wesseling genoemd worden:

uit zijn huwelijk met Anna Berkelaar:

1e. zoon	Hermanus/Harmen	(Manus)	Wesseling,
2e. zoon	Hendrik	(Hein)	Wesseling,
3e. dochter	Jacoba	(Japie)	Wesseling,

uit zijn huwelijk met Cornelia Maan:

4e. zoon	Johannes	(Jan)	Wesseling,
5e. zoon	Adrianus	(Janus)	Wesseling,
6e. zoon	Cornelis	(Knelis)	Wesseling.

Zij vormen de derde generatie in onze familie Wesseling. Hun persoonsgegevens en die van hun echtgenoten worden hierna vermeld alsmede de vermeldenswaardige bijzonderheden, voor zover die bekend zijn.

Enige, aan de samenstelling van deze familiegeschiedenis medewerkende familieleden, waaronder ook de samensteller, hebben een of meer leden van deze derde generatie tijdens hun leven nog gekend. Het waren hun ouders, grootouders, ooms of tantes. Soms was het hen mogelijk herinneringen aan of wetenswaardigheden over de betrokken familieleden naar voren te brengen. Deze "verhalen" e.d. zijn, voor zover ze niet reeds zijn opgenomen bij de bijzonderheden van meer algemene aard, vermeld als nadere bijzonderheden, waarbij, indien dit mogelijk is, wordt aangegeven wie de verteller was.

Het is wellicht goed nu reeds te vermelden dat de vierde en de volgende generaties van de familie Wesseling afstammen van:

A HERMANUS,   B JACOBA,   C JOHANNES.

De hoofdletters voor hun voornamen vormen in BOEK 2 de codeletters van de afstammingslijnes, waarover in de inleiding reeds gesproken is. Bij het begin van dit volgende boek wordt de methodiek daarvan nader aangegeven.

De nu volgende pagina's van dit hoofdstuk 3 zijn gewijd aan de reeds eerder genoemde zes kinderen van onze stamvader HENDRIK WESSELING en zijn echtgenoten: Anna Berkelaar en Cornelia Maan.

1e kind: HERMANUS/HARMEN (MANUS) WESSELING.

geboren : 19.03.1838 Ouder-Amstel,
overleden : 08.03.1932 Amsterdam, bijna 94 jaar,
gehuwd op : 07.05.1862 Nieuwer-Amstel,
met : MARIA VAN DER MAAT,
geboren : 13.01.1838 Aarlanderveen,
overleden : 11.12.1906 Nieuwer-Amstel, 68 jaar,
kinderen : 7
: Joanna (Na), Martinus (Tinus), Geertruida (Geer),
: Hendrikus (Hein), Lambertus (Bertus), Arie ? ,
: Alida Maria (Aal).

Zie voor de gegevens van de kinderen: Boek 2,
afstammingslinie A, de nummers A4. 1 t/m 7.

Bijzonderheden:

Bij het zoeken naar bijzonderheden betreffende het echtpaar Wesseling-Van der Maat kwamen nogal wat vragen naar voren. Enkele ervan waren:

1. Waarom is Manus Wesseling, wat zijn voornaam betreft, niet naar zijn grootvader genoemd of gebeurde dit toch ?
2. Is de voornaam van Maria van der Maat tevens haar roepnaam?
3. Op welke datum is Maria van der Maat eigenlijk geboren?
4. Was Manus Wesseling, tijdens zijn werkzaam leven, steeds veenwerker of was hij boer?

AD 1: De voornaam van Manus Wesseling:

Manus Wesseling kreeg in het voorgaande deel van dit verhaal steeds twee voornamen: Hermanus/Harmen. Er was geen duidelijkheid of het nu de eerste of de tweede moest zijn. Geen problemen waren er ten aanzien van zijn roepnaam. Alle betrokkenen bezigden de roepnaam "Manus", eventueel met de toevoegingen: vader, opa, ome. Gevraagd naar zijn officiële voornaam noemden zij Hermanus. Zelf gebruikte Manus in diverse bescheiden ook de voornaam Hermanus. Een kleindochter van Manus, Plonia Vermeij (A5.27) was in het bezit van een extract uit het register Huwelijksaankondigingen -afkondiging van de gemeente Nieuwer-Amstel, betrekking hebbend op het voorgenomen huwelijk van haar moeder Aaltje Wesseling (A4.7), gesloten in 1907. Aaltje staat daarin vermeld als dochter van Harmen Wesseling.

Schriftelijke informatie bij de afdelingen Burgerzaken van de gemeenten Ouder-Amstel en Nieuwer-Amstel had tot resultaat dat medegedeeld werd dat Manus in het geboorteregister van de Burgerlijke Stand te Ouder-Amstel staat ingeschreven met de voornaam Hermanus en dat hij in de administratie van de Burgerlijke Stand van Nieuwer-Amstel meerdere malen vermeld staat met de voornaam Harmen. We zullen hem in de niet officiële gedeelten maar MANUS noemen.

AD 2: De roepnaam van Maria van der Maat:

Het is niet uitgesloten dat de roepnaam van de echtgenote van Manus Wesseling gelijk was aan haar voornaam Maria. Het kan ook Marie geweest zijn. Of was het "Mie"?. Een van haar kleindochters kreeg de voornamen "Maria Sophia" en die werd "Mie" genoemd.

AD 3: De geboortedatum van Maria van der Maat:

In diverse bescheiden komen drie geboortedata naar voren, te weten: 13-1-1838, 13-1-1839 en 13-2-1839. Op een z.g. bidprentje ter gedachtenis aan haar overlijden op 11 december 1906 is vermeld, dat zij bij haar overlijden ruim 68 jaar was. Uit deze vermelding is af te leiden dat zij is geboren op 13 januari 1838.

AD 4: Manus veenwerker of boer:

Dit punt vloeit voort uit gesprekken, die gevoerd werden met drie kleindochters van Manus en Maria. Het waren: "Fie van Ome Hein"(A5.12); "Marie van Ome Bertus"(A5.15) en "Plonie van Tante Aal"(A5.27). De drie kleindochters duiden elkaar zo aan als het geen gemeenschappelijk gesprek was. Zij waren nichten van elkaar.

Uitgaande van de veronderstelling dat van de oude generaties Wesseling, de mannen allen op de een of andere manier hun beroep hadden gevonden in het veen en de turf, beweerden tot verbazing zowel Fie als Marie, dat zij nooit anders gehoord hadden dan dat hun Opa Manus in de Middelpolder nabij Amstelveen een klein boerderijtje heeft gehad waarop hij woonde en werkte. Zij vertelden er bij dat zij dit "van horen zeggen" hadden; dat zij over de juistheid ervan wel wat twijfels hadden, omdat hij later een huis kocht aan de Amstelveenseweg, die toen nog Amsterdamseweg genoemd werd, en dat dit naar hun mening niet mogelijk kon zijn van de opbrengst van een klein boerderijtje. De vraag of zij ooit hadden gehoord dat Opa Manus ook in de veenderij gewerkt heeft, werd door hen ontkennend beantwoord.

Dit verhaal van de kleindochters bracht een paar nieuwe gezichtspunten naar voren. Over de kleindochters later meer. Eerst maar een aantal feiten die Manus Wesseling betreffen of waarbij hij betrokken was. In feite dus zijn levensgeschiedenis op een rijtje, voor zover de gegevens bekend zijn:

- A. 19 maart 1838: Hermanus Wesseling is geboren te Ouder-Amstel als oudste kind van Hendrik Wesseling en Anna Berkelaar. Niet bekend is of Manus in zijn jeugd op school geweest is. In akten en bescheiden, die hij ondertekende, vermeldde hij zijn naam en plaatste geen naamkruisje.
- B. Na zijn eerste jeugdijaren heeft hij leren werken. Het meest waarschijnlijk is, dat hij met zijn vader meeging naar de veenderij "De Oude Bullewijk" te Ouder-Amstel en het "veenwerkersvak" leerde.
10 maart 1857: Het gezin Wesseling-Berkelaar verhuisde naar Nieuwer-Amstel. Manus was toen 19 jaar en hij verhuisde mee. Niet bekend is of Manus in die periode in militaire dienst is geweest. Aangenomen mag worden dat hij als 19-jarige niet meer aan de hand van zijn vader liep, maar zelfstandig het veenwerkersvak uitoefende. Misschien had hij al verkering of was hij verloofd. Het werd Maria van der Maat.
- D. 7 mei 1862: Manus Wesseling was 24 jaar, Maria van der Maat ook. In de Gemeente Nieuwer-Amstel trouwden zij met elkaar. De ouders van Maria waren reeds overleden voor het huwelijk van hun dochter. Zij waren genaamd Martinus van der Maat en Geertrudes van Leeuwen. Aangenomen mag worden dat Manus en Maria ook ergens in de Middelpolder gingen wonen. Natuurlijk kan men zich afvragen of het huwelijk tussen Manus en Maria een rechtstreekse aanleiding was tot het verwerven van een klein boerderijtje, tot het afscheid nemen van het veenwerkersvak, tot voldoende bezitsvorming om later een nieuw woonhuis te kunnen kopen. Het is bijzonder speculatief om er conclusies aan te verbinden. Feitelijke bewijzen zijn niet aangetroffen en indien Opa Manus een "rijke vrouw" had getrouwd zou dit wel in enigerlei vorm duidelijker zijn geworden aan het nageslacht in de eerstvolgende generaties.
- E. 24 december 1862: Anna Berkelaar, de moeder van Manus overleed. Manus was dus een der erfgerechtigde kinderen. In de verklaring tot dechargering van hun vader betreffende de afwikkeling van de erfenis, gedateerd op 29 juni 1881, derhalve ruim 18 jaar na het overlijden van de moeder, werd als beroep van Manus vermeld "veenwerker". Dit zelfde was het geval in de decharge-verklaring, opgemaakt na het overlijden van zijn vader op 23-12-1904. Manus was dus "veenwerker", dit mag redelijkerwijze wel worden aangenomen. Houdt dit ook in dat het voor een veenwerker uitgesloten was in of nabij de veenderij zich een klein boerderijtje te verwerven? Deze vraag moet ontkennend beantwoord worden. Er waren zelfs meerdere mogelijkheden.

Rondom het te vervenen en afgebakende gebied in een veenpolder in het laagveen gebied, bleef immer een brede strook grond die niet werd afgegraven. In de loop der vervening werd zelfs op deze strook grond een verhoogd dijklichaam aangebracht. Misschien komt het waarom ervan in een later deel van dit boek ter sprake.

De grond was in eerste instantie de niet brandbare grondlaag die zich boven de veenlaag bevond en dus verwijderd moest worden om het veen te kunnen bewerken tot brandbare turf. De strook grond bevond zich soms op korte afstand van wegen of paden, die oorspronkelijk door de veenpolder liepen. De langs zo'n weg of pad staande opstallen liet men staan als ze geen belemmering vormden en soms waren het boerderijtjes of tot boerderijtjes te maken opstallen.

Een andere mogelijkheid was dat de opstallen op de bedoelde grondstrook stonden of daarop geplaatst werden met vergunning van het veenderijbestuur, b.v. omdat dat deel van de veenderij nog jarenlang verwijderd was van vervening. Een huisje, opgetrokken van hout of steen, aangevuld met een schuur of stal, wat kippen, konijnen, geiten en tenslotte wat melkvee, en er was een klein boerderijtje.

Het is, althans voor samensteller, in het geheel niet zeker dat het bedoelde boerderijtje van Manus en Maria op deze wijze is ontstaan, maar ter sprake was of er een mogelijkheid daartoe was en die was er dus wel.

Manus en Maria hebben vele jaren in de Middelpolder gewoond. Hun kinderen zijn er geboren. Uit hoofde hiervan kan Manus wel genoemd worden "de stamvader van de Amstelveense tak van onze familie Wesseling". Het is zeker dat toen Manus de Middelpolder verliet, het einde van de vervening aldaar snel naderde. In de omgeving van Amstelveen was nog een laatste te vervenen polder over, de Buitenveldertse Buitendijkse polder. Deze lag ten westen van de verbindingsweg tussen Amsterdam en Amstelveen. De veenderij daarin werd genoemd "Het Karnemelkse Gat" naar het water dat er door liep, een uitloper van Het Nieuwe Meer. Rond het jaar 1900 was er met de vervening begonnen. Vermoedelijk iets later kochten Manus en Maria het woonhuis Amsterdamseweg nr. 8 te Buitenveldert, een buurtschap in de gemeente Nieuwer-Amstel. Het huis stond dicht bij de nieuwe veenderij. Niet onwaarschijnlijk is dat Manus ook in die veenderij nog gewerkt heeft. Hij was +/- 62 jaar en in die tijd gingen mannen, mits goed gezond, nog wel even door. Enige zoons(en schoonzons) van Manus en Maria hebben ook in die veenderij gewerkt. Zij woonden niet meer bij Maria en Manus. Zij waren getrouwd en elders wonend, uitgezonderd de jongste dochter Alida Maria (A4.7) die nog niet gehuwd was.

In 1925 was de vervening in de polders rond Amstelveen ten einde, dus ook in de veenderij "Het Karnemelkse Gat". Met de vervening van bedoelde polders werd eerst begonnen nadat de drooglegging van de gevreesde Haarlemmermeer in de jaren 1848-1852 was voltooid. Vrees voor dijkdoorbraken was hiervan de reden.

In minder dan 3/4 eeuw werd het veen in de polders rond Amstelveen omgezet in harde brandbare turf. Het hoogtepunt lag waarschijnlijk in het eind van de 19e en begin van de 20e eeuw. In de Middelpolder tijdens het hoogseizoen werkten er omstreeks zeshonderd veenwerkers.

Toen in 1921 de gemeente Nieuwer-Amstel door middel van een annexatiewet een deel van haar gebied aan de gemeente Amsterdam moest afstaan, betrof dit onder meer geheel Buitenveldert tot aan de Kalfjeslaan. De eerder genoemde verbindingsweg waaraan het huis van Manus stond, kreeg de naam Amstelveenseweg omdat de weg nu binnen de gemeente Amsterdam lag. Het huisnummer werd 832.

Aan het einde van de jaren 1930-1940 werd het huis afgebroken, omdat het stond op de plaats waar een ingang diende te komen tot het Amsterdamse Bos.

Maria van der Maat.

Over Maria van der Maat, echtgenote van Hermanus Wesseling, zijn behalve de eerder genoemde persoonsgegevens, weinig bijzonderheden bekend geworden. De eerder genoemde kleindochters hebben hun grootmoeder niet of nauwelijks gekend en waarschijnlijk ook van "horen zeggen" weinig over haar vernomen. In enige bescheiden kwamen van haar wel drie geboortedata naar voren, namelijk: 13-1-1838, 13-1-1839 en 13-2-1839.

Op een bidprentje ter gedachtenis aan haar overlijden stond vermeld, dat zij bij haar overlijden ruim 68 jaar was. Uit deze vermelding kan worden afgeleid dat de datum van haar geboorte 13 januari 1838 was.

MARIA VANDER MAAT

*overleed op 11 december 1906 te Buitenveldert,
na meermalen gesterkt te zijn door de H.H.Sacramenten.
Zij werd op 14 december d.a.v. begraven op de
R.K. Begraafplaats te Buitenveldert.*

Twee alinea's tekst, op het bidprentje vermeld, vragen wel de aandacht, ook nu nog:
de verzuchting van Job XVII - XIX:

*"Mijne krachten zijn uitgeput, mijne dagen verkort; niets"
"blijft mij meer over dan het graf. Maar ik weet dat mijn"
"Verlosser leeft en ik ten jongste dage uit de aarde zal"
"verrijzen. Deze hoop rust in mijn binnenste."*

de opdracht aan de kinderen:

*"Mijne kinderen, bewaart de bevelen uws vader en verlaat"
"de lessen uwer moeder niet; wat gij geleerd en ontvangen"
"en gehoord en in mij gezien hebt, doet dat: en de God"
"des Vredes zal met U zijn. Helpt mij door Uwe gebeden"
"tot God."*

Een moe gestreden, maar tot het laatst toe een zorgzame en hoedende vrouw en moeder. Deze indruk komt boven ten aanzien van Maria van der Maat, zo de teksten goed gekozen zijn en waarom zou dit niet zo zijn.

Manus Wesseling was ook 68 jaar toen Maria overleed. De verzorging van de huishouding ging over naar zijn jongste dochter: Alida Maria (Aaltje) Wesseling (A4.7). Zij was 24 jaar, nog niet gehuwd en woonde bij Manus thuis. Hoewel Aaltje Wesseling natuurlijk ter sprake komt bij dat deel van dit boek waarin de 4e generatie is opgenomen, zou het verband wat zoek raken, indien hier niets over haar verteld zou worden. Het is niet onwaarschijnlijk dat zij verkering had, verloofd was of hoe men dit vroeger dan ook noemde.

Aaltje Wesseling trouwde op 1 mei 1907, dus bijna 5 maanden na het overlijden van haar moeder, met Johannes (Jan) Vermeij.

Zij bleven bij Vader Manus wonen, ter verzorging van hem en dat duurde tot 1932. Het betekende ook, dat hun zeven kinderen allen geboren zijn in het huis van Manus. Zelfs hun oudste dochter: Apolonia Maria (Plonia) Vermeij (A5.27), geboren 12 juli 1908 in Nieuwer-Amstel, trouwde op 9 juli 1931 met Laurens Mul, vanuit het huis van Opa Manus. Het jonge paar ging elders wonen en dit deed Opa Manus, inmiddels 93 jaar, de verzuchting slaken "of het wel nodig was dat het kind met een vreemde man meeinging", aldus Plonia Vermeij.

Op de vraag aan Plonia Vermeij naar haar indruk over haar Opa Manus en het inwonen bij

hem in zijn woning, vertelde zij het volgende: "Opa Manus hoorde bij ons. Hij paste geheel in het gezin van mijn vader en moeder. Wij, mijn broers en zusters zijn allemaal in dat huis geboren. Nimmer heb ik me gerealiseerd dat we in zijn huis woonden, maar veronderstelde dat Opa bij ons inwoonde. Toen hij was overleden gaf dat wel problemen. Het huis was ineens van de gehele familie. Ik weet niet precies wat er mis ging en waarom er geen oplossing was te vinden.

Het draaide er wel op uit, dat mijn vader en moeder, die Opa al die jaren toch hadden verzorgd, spoedig daarna verhuisden."

HERMANUS WESSELING overleed te Amsterdam op 8 maart 1932. in de leeftijd van bijna 94 jaar. Hij werd begraven op de R.K. Begraafplaats Buitenveldert aan de Amstelveenseweg te Amsterdam.

Het huis waarin hij gewoond heeft werd aan het einde van de jaren 1930 - 1940 afgebroken omdat het daar stond waar een ingang moest komen tot het Amsterdamse Bos, maar dit was al vermeld.

Opmerking van de samensteller:

Beloofd was iets meer te schrijven over de eerder genoemde kleindochters van Manus Wesseling en Maria van der Maat, die mij hun verhalen vertelden over hun grootouders en het nageslacht van hen. Natuurlijk komen zij ook voor in de 5e generatie van de afstammingslinie A. Ik heb er echter behoefte aan reeds nu, nadat hun verhaal over hun grootouders vermeld is, daarop nader in te gaan.

"Fie van Ome Hein", "Marie van Ome Bertus" en "Plonia van Tante Aal(tje)" waren de eerste informanten die mij wegwijs maakten in hun familietak, de "Afstammingslinie A". Zij behoorden tot de vijfde generatie in "Onze familie Wesseling" en in die groep zijn hun nadere gegevens terug te vinden.

Het gaat nu slechts over hun "verhaal" of Opa Manus wel of niet "veenwerker" was en zijn "boerderijtje". Zeker is dat zij dit niet uit eigen wetenschap of waarnemingen wisten, maar van "horen zeggen" hadden en dit beweerden zij ook. Het menselijk geheugen kan ieder mens parten spelen, zowel bij waarnemingen als bij overdracht van horen zeggen. Geheel onbewust worden bepaalde feiten vergeten, worden ontbrekende feiten aangevuld en worden sommige feiten verdrongen.

Leeftijd, dus ook de leeftijd van Fie, Marie en Plonia, is niet de oorzaak van deze beïnvloeding. Mijn indruk van hen was dat zij een zeer goed geheugen hadden, ondanks hun leeftijd die de 80 jaar dicht benaderde. Bedacht moet worden dat bij gegevens die men verneemt van andere vertellers de onbewuste beïnvloeding dubbel aanwezig kan zijn.

Zoveel mogelijk vertelden de dames over hun familie aan de hand van bescheiden: huwelijksaankondigingen, rouwkaarten, bidprentjes, etc. Zeer dankbaar heb ik van hun verhalen en mededelingen gebruik gemaakt. Natuurlijk konden die niet volledig zijn.

Helaas mocht het niet zo zijn, dat zij resultaten van hun medewerking hebben kunnen aanschouwen.

Zij rusten in vrede.

AD 2e kind:	HENDRIK	(HEIN)	WESSELING.
geboren	: 19.12.1842	Ouder-Amstel.	
overleden	: 1923	Ouder-Amstel, 80 jaar.	
gehuwd op	: 1880/1881		
met	: <u>MARIA</u>	<u>(MARRETJE)</u>	<u>VAN SCHAIK.</u>
geboren	: 07.02.1840	Watergraafsmeer.	
overleden	: 1920	Ouder-Amstel, 80 jaar.	

weduwe van : Johannes Jacobus (Jan) RIETVELD.
(stief-) : 4
kinderen : Maria (Mie), Jacobus Johannes (Jaap),
: Hendrika Maria (Heintje) en Hendrik.
: De achternaam van de kinderen was RIETVELD

Bijzonderheden 1:

Hendrik (Hein) Wesseling:

- tweede zoon van Hendrik Wesseling en Anna Berkelaar;
- kleinzoon van Harmen Wesseling en Jaapje van 't Lam;
- kleinzoon van de ouders van Anna Berkelaar;
- achterkleinzoon van Hendrik Wesseling en Aaltje (??);
- achterkleinzoon van Cornelis van 't Lam en Maria Bijland;
- en achterkleinzoon van de grootouders van Anna Berkelaar.

Er zijn geen pogingen ondernomen te achterhalen naar wie de in 1842 geboren Hendrik Wesseling werd vernoemd. Zou de vader van Anna Berkelaar de voornaam Hendrik hebben gehad, dan zou vrijwel zeker de voornaam Hendrik aan deze grootvader zijn ontleend. Van de ouders van Anna Berkelaar zijn echter geen gegevens bekend.

Ondanks deze onzekerheid ten aanzien van de herkomst van de voornaam Hendrik en de roepnaam Hein, tenzij het eerder vermelde verhaal over de naam van de vader van Harmen juist is, mag wel met zekerheid worden aangenomen dat de voornaam Hendrik en de roepnaam Hein, eventueel in afleidingen, reeds lang thuis behoren in de familie Wesseling.

Over de jeugd van Hendrik Wesseling uit 1842, is nagenoeg niets bekend. Hendrik werd, zoals in de familie Wesseling behoorde, veenwerker; turfmaker dus in al zijn geledingen.

In de loop der jaren leek hij af te stevenen op een indeling bij de groep van "verstokte vrijgezellen". Hein, zo noemen we hem maar even, bleef bij zijn ouders wonen. Hij was 15 jaar toen die in Nieuwer-Amstel gingen wonen; 20 jaar toen zijn moeder overleed; bijna 22 jaar toen zijn vader hertrouwde met Cornelia Maan en ongeveer 35 jaar toen zijn ouders zich weer in Ouder-Amstel vestigden. Hein bleef bij hen. Zeer waarschijnlijk was hij lange tijd de "grote broer" van zijn zuster Japie en de kleine Jan, Janus en Knelis, zijn broertjes uit het tweede huwelijk van zijn vader. Was Hein voor hen ook een "aardige broer"? Het blijft natuurlijk gissen, maar uit latere gegevens blijkt toch wel dat alleen een bevestigend antwoord op zijn plaats is.

In 1880, misschien 1881, trouwde Hendrik (Hein) Wesseling met Maria (Marretje) van Schaik, weduwe van Jan Rietveld. Hij was gelijktijdig vader, stiefvader dan, van haar vier kinderen. Het viel reeds op te maken uit de persoonsgegevens aan het begin van dit onderdeel.

Hein en Marretje gingen met de kinderen wonen in een huisje, dat stond in de Bullewijk te Ouder-Amstel, aan de weg langs het water de Bullewijk, dat komend uit het Utrechtse stroomde via Abcoude naar Ouderkerk en daar uitmondde in de Amstel. Het water is er nog. De "Binnen-Amstel" zo werd het vroeger wel genoemd, dit wellicht omdat de naar het IJ toestromende Amstel binnen de bebouwde kom van de gemeente Amsterdam, althans volgens oude kaarten de naam "Amstel" had en buiten de bebouwde kom de naam "Buiten-Amstel".

De weg waaraan Hein en Marretje woonden, is er nog en heet thans Holendrechteweg; de weg loopt vanuit Ouderkerk aan de Amstel ter linkerzijde van het water naar Abcoude. Het rijtje huizen waarin Hein en Marretje woonden en aan het einde waarvan een winkeltje was, is er niet meer.

Marretje overleed in 1920 in hun woning; zij was toen 80 jaar. Ook Hein overleed er in de zomer van 1923; hij was toen eveneens 80 jaar.

Bijzonderheden 2.

(Indien in dit onderdeel het woordje "ik" vermeld staat, betekent dit dat samensteller zich zelf bedoelt, tenzij uit het zinsverband geheel anders blijkt.)

Hoewel ik me het rijtje huizen, in de eerste waarvan Oom Hein en Tante Marretje met hun kinderen woonden, wel kan herinneren, ook het winkeltje aan het einde ervan, kan ik me geen beeld vormen van Hein en Marretje. Zij waren voor ons inderdaad oom en tante, omdat Hein een half broer van mijn vader was. Ik wist wel dat ze er waren, maar daarmee houdt het op. Op het jongste kind Hendrik Rietveld kom ik nog terug.

Mijn zuster An, zij is iets ouder dan ik, probeerde mijn geheugen op te frissen door te wijzen op het feit, dat er zo'n prachtige tuin was bij het huis waarin Hein en Marretje woonden. Het bleef duister in mijn geheugen. Overigens betekent dit niet dat er geen nadere bijzonderheden te vermelden zijn over Hein, Marretje en hun kinderen. Alvorens iemand aan het woord te laten die veel meer en beter kan vertellen over Hein en Marretje, maak ik toch mijn eigen verhaal eerst af.

De jongste zoon Hendrik Rietveld, was 1 tot 1 1/2 jaar toen zijn moeder Maria (Marretje) van Schaik, weduwe van Johannes Jacobus (Jan) Rietveld, trouwde met Hendrik (Hein) Wesseling. Het zal geen verwondering wekken, dat Hendrik Rietveld op zijn 13e of 14e jaar met zijn stiefvader meeging om hem te helpen bij het werken in de veenderij "De Nieuwe Bullewijk". Hendrik groeide uit tot een bekwaam vakman met het vermogen tot goed en snel werken.

Omstreeks die tijd ontwikkelde mijn vader Jan Wesseling zich van lieverlede van veenwerker tot vervener. Hij deed dit in samenwerking met zijn jongere broer Knelis Wesseling (zie ook Boek 1, hoofdstuk 3, ad 4e kind). Kennelijk gingen de zaken in die tijd zeer goed. Het bedrijf verspreidde zich over meerdere veenderijen en, dit is mij later gebleken, in iedere veenderij was iemand die de zaken ter plaatse, indien nodig, behartigde, controleerde en ook beschermde. Degene aan wie dit was toevertrouwd, was een "bevoorrechte werknemer" in de veenderijen van de Gebroeders Wesseling.

De uitdrukking "bevoorrechte werknemer" vernam ik van anderen.

De gang van zaken was daarbij als volgt: Het turfmaken geschiedde tegen tariefloon. Voor elk onderdeel was het tarief vastgesteld per Rijnlandse roede. Een goede veenwerker verwerkte 500 tot 550 roeden per seizoen. De bevoorrechte werknemer kon daarvan een aantal roeden, ik meen 100, bewerken in een soort compagnonschap met het bedrijf. Dit hield in dat de betrokken werknemer daarvoor het volledige tariefloon verkreeg, de turf door mijn vader werd verkocht en de winst van dat beperkte deel op fifty-fifty basis werd verdeeld. Voorts hadden deze bevoorrechte werknemers ook voorkeur bij werkzaamheden, die op dagloonbasis werden verricht. Vooral hadden zij juist bij deze werkzaamheden toezicht en verantwoording.

Meer en meer was de taak van Jan Wesseling geworden tot: de algemene leiding van het bedrijf en de verkoop van de turf. Zijn zoons waren nog te jeugdig om zeggenschap in de veenderijen te hebben. Later volgden zij de bevoorrechte werknemers wel op. Hendrik Rietveld was een der bevoorrechte werknemers en wel in de veenderij De Nieuwe Bullewijk en daarna in de veenderij De Toekomst in de gemeente Ouder-Amstel.

Bijzonderheden 3:

Hendrik Wesseling en zijn echtgenote Maria van Schaik werden ouder en hun kinderen ook.

In hun nabijheid woonde een meisje, zij moet nog klein geweest zijn en zij werd ook ouder. Haar naam: Janna Smid. Hendrik Rietveld en Janna Smid trouwden met elkaar.

Hier volgen hun persoonsgegevens, gerekend naar de situatie van 1988/1989:

HENDRIK RIETVELD

*	07-10-1879	Ouder-Amstel,
+	26-09-1955	Ouder-Amstel, 76 jaar,
x	06-04-1922	Ouder-Amstel,
met	<u>MARIA JOHANNA (JANNA) SMID</u>	
*	14-08-1898	Ouder-Amstel,
+	-	

Een scherpzinnige lezer zal misschien vragen of het echtpaar Rietveld-Smid geen kinderen heeft gekregen. Het antwoord is dat dit wel het geval is. Uit hun huwelijk werden 8 dochters en 3 zonen geboren. De kinderen van Hendrik Rietveld en Janna Smid komen in dit boek verder niet voor, omdat hiervoor als uitgangspunt was gekozen: zij zijn geen afstammelingen van onze gemeenschappelijke stamvader.

Janna Smid vertelde mij over Hendrik (Hein) Wesseling, Maria (Marretje) van Schaik en Hendrik Rietveld o.a. het volgende:

"Verschillende dingen waarover ik kan vertellen, zijn voor mijn tijd gebeurd. Ze zijn ook mij verteld. Om met Marretje van Schaik te beginnen, zij was getrouwd met Jan Rietveld en had vier kinderen, die dus allen de achternaam Rietveld hadden. Het waren: Maria (Mie), Jacobus Johannes (Jaap), Hendrika Maria (Heintje) en de jongste Hendrik. Toen Hendrik ongeveer een half jaar was kwam zijn vader Jan Rietveld te overlijden. Het zal dus in 1880 zijn geweest. Marretje bleef dus met vier kinderen achter. De sociale verzorgingen zullen in die tijd niet zo bijster goed geweest zijn. Korte tijd nadien trouwde Marretje met Hein Wesseling.

Hoe kort het was na het overlijden van haar man weet ik niet precies. Geef ze een jaar. Het zal dus wel eind 1880 of begin 1881 zijn geweest. Hein Wesseling was al wat ouder en de algemene indruk was dat Hein zich over het gezin ontfermde. Marretje was er in elk geval mee gered. Zij gingen wonen in de Bullewijk. Ja, in het rijtje huizen waarin ook dat winkeltje was en er was inderdaad een mooie tuin bij hun huis, maar dat was wel het werk van Moeder Marretje.

Hendrik Rietveld ging later met Vader Hein mee naar de veenderij. Zij moesten eerst een eindje lopen en dikwijls zag ik hen gaan of terugkomen. Beiden hadden een blauw drinkenskruikje op hun rug en een brodtrommeltje onder hun arm. Ik was nog maar een meisje en mijn ouders woonden ook in de Bullewijk.

Later kregen Hendrik en ik verkering met elkaar, maar dit was ook al weer een tijd later. Hendrik was wel een stuk ouder dan ik. Hij woonde nog steeds bij zijn ouders.

In 1920 overleed zijn moeder Marretje. Zij was 80 jaar. Hendrik bleef bij zijn vader wonen. Op 6 april 1922 zijn Hendrik en ik met elkaar gehuwd en wij trokken bij Vader Hein in. De overige kinderen van Moeder Marretje waren inmiddels niet meer thuis wonend. Marretje en Hein hadden geen eigen kinderen.

Over de veenderij nog dit. Toen de Nieuwe Bullewijkerpolder nagenoeg was uitgeveend, bleven vader Hein en mijn man Hendrik daarin werken ten behoeve van de droogmaking. Zij voelden er niets voor om in een veenderij nabij Amstelveen te gaan werken. Ik weet niet precies tot hoelang vader Hein gewerkt heeft. Mijn man Hendrik is daarna gaan werken in de veenderij "De Toekomst".

Hij werkte bij uw vader Jan Wesseling en was een van de "beschermde" werknemers, met wie sprake was van een soort compagnonschap op beperkte schaal.

Vader Hein heeft niet in de veenderij "De Toekomst" gewerkt. Hij was de laatste tijd voor zijn dood wat ziekelijk. Ik verzorgde hem. Hij overleed in de zomer van 1923 en was toen 80 jaar.

Mijn man Hendrik is in de veenderij "De Toekomst" blijven werken tot ook daar het vervenen werd beëindigd. Dit was in 1940.

Hendrik voelde er niet veel voor om ergens anders in een veenderij te gaan werken. Er kwam voor hem een baantje vrij in het plaatselijk verzekeringswerk. Dit werk heeft hij nog een aantal jaren verricht." Tot zover het verhaal van Janna Smid.

Uit de antwoorden op mijn vraag welke indruk zij had over Hendrik Wesseling en Marretje van Schaik, bleek duidelijk dat zij hen aardig vond en veel respect voor hen had. Zij sprak steeds van Moeder Marretje en Vader Hein. Vader Hein kenschetste ze als een "echte heer" die er altijd netjes uitzag zonder veel opschik, zoals ringetjes in de oren, wat in die tijd nogal voorkwam.

Tot slot van dit onderdeel stelde ik me zelf de vraag welke indruk de lezers in feite moeten krijgen van:

Hendrik Rietveld en Maria Johanna (Janna) Smid, die op meerdere gronden een nauwe band hadden met de familie Wesseling.

Mijn indruk was als volgt:

Hendrik Rietveld heb ik voornamelijk leren kennen in de tweede helft van de twintiger jaren van deze twintigste eeuw. Het was de periode waarin ik het genoeg mocht hebben tijdens de schoolvakanties veelvuldig met de een of de andere broer van mij mee te mogen gaan naar de veenderij. Ik behoefde niet mee te helpen met het werk, maar mocht het wel eens. Verprutste ik teveel dan werd er gezegd dat ik maar moest gaan vissen of zeilen, dan wel een praatje gaan maken met iemand die in een heel ander deel van de veenderij werkzaam was. Ook Hendrik Rietveld behoorde wel tot de uitverkorenen. Hij leek wat stug, althans naar mijn mening van destijds. Maar spoedig bemerkte ik dat dit een vergissing was.

Het was niet zo dat hij stil ging staan om een praatje te maken.

Hij was veel te ijverig.

Bij het laden van een turfschip mocht ik wel eens helpen, mits ik maar niemand in de weg liep. Omdat ik groot was en me sterk voelde, zo rond mijn 12e/13e jaar, vulde ik mijn turfmanden ook met grote koppen erop, zoals allen deden. Vooral Hendrik Rietveld stak daar gauw een stokje voor en vulde ik desondanks de turfmand te vol dan was het wegwezen, voor mij.

Janna Smid was altijd wat men noemt een knappe vrouw. Mag ik mijn kennissen uit Ouderkerk a/d Amstel geloven, dan is zij dit nog. Bovendien is zij vief, resoluut en aardig. Dit is niet mijn conclusie maar die van iemand die haar nog regelmatig ontmoet en die mij vertelde dat Mevrouw Rietveld-Smid op de 14e augustus 1988 haar negentigste verjaardag vierde te Ouderkerk aan de Amstel.

AD 3e kind: JACOBA (JAPIE) WESSELING.
geboren : 09.12.1854 Ouder-Amstel,
overleden : 23.02.1928 Ouder-Amstel, 73 jaar,
gehuwd op :
met : **PETRUS JOHANNES (PIET) LAMPEN.**

geboren : 30.12.1858 Zegwaard,
overleden : 28.08.1942 Ouder-Amstel, 83 jaar,
Kinderen : 3
: Petronella Johanna (Pietje),
: Johanna Gerarda (Anna),
: Grada.

Zie voor de gegevens van de kinderen: Boek 2, Afstammingslinie B, de nummers B4, 1 t/m 3.

Bijzonderheden (1):

Jacoba Wesseling was de jongste uit het gezin van Hendrik Wesseling en Anna Berkelaar. Men mag wel aannemen dat zij genoemd werd naar haar grootmoeder Jaapje van 't Lam. Niet duidelijk is waarom haar ouders kozen voor de voornaam "Jacoba" en niet voor "Jaapje". Een mogelijkheid is dat de voornaam Jaapje niet meer acceptabel was om te worden vermeld in de kerkelijke doopregisters en in de registers van de Burgerlijke Stand. Het boek met "Heiligenamen" bevatte waarschijnlijk die naam niet.

Mogelijkheden zijn ook, dat de vernieuwingsdrang ten aanzien van voornamen, in 1854 reeds begonnen was, of dat zij de voornaam Jacoba gewoon mooier vonden. Het feit dat de roepnaam "Japie" werd, maakt het wel meer waarschijnlijk dat haar grootmoeder Jaapje van 't Lam ook de roepnaam "Japie" had.

Japie was 8 jaar oud toen haar moeder Anna Berkelaar in 1862 overleed. Haar broers Manus en Hein waren respectievelijk 24 en 20 jaar. Manus was reeds enkele maanden gehuwd.

Haar vader Hendrik Wesseling, of Hein zo men zijn voornaam wil bezigen, trouwde ruim 1 1/2 jaar later met Cornelia Maan. Die werd dus haar tweede moeder of stiefmoeder. Het gezin woonde toen aan de Amsteldijk in de gemeente Nieuwer-Amstel.

Tot haar grote vreugde of groot verdriet, maar latere feiten wijzen niet op dat laatste, bleef Japie niet de jongste in het gezin. Er kwam zelfs nog een heel stel kinderen, maar slechts drie hielden het langer uit en wel Jan, Janus en Knelis. Het waren dus "half-broertjes" van haar.

Het gezin Wesseling/Maan verhuisde eind 1877 naar de gemeente Ouder-Amstel. Op 21 december 1877 werd het ingeschreven in het Bevolkingsregister van die gemeente, op het adres Wijk C 243. Te veronderstellen is dat deze Wijk C de Bullewijk betrof, daar later ook inschrijving plaatsvond in het Wijkregister De Bullewijk.

Op 20 juni 1882 werd het gezin in het Bevolkingsregister van de Gemeente Ouder-Amstel ingeschreven op het adres Wijk D nr 39 en dit betrof een woning aan de Sluisvaart. Het was vrijwel zeker de woning die toen of later het eigendom werd van Japie's vader en moeder: Hein Wesseling en Keetje Maan en die, zoals reeds in deel 2 van hoofdstuk 1 is vermeld, na het overlijden van haar vader in 1904, van de nalatenschap werd afgescheiden ten gunste van zijn echtgenote Cornelia Maan.

Over de jeugdijaren van Japie Wesseling is weinig bekend. In deel 2 van hoofdstuk 1 is reeds vermeld, dat zij in de dechargeverklaring, betrekking hebbende op de nalatenschap van haar in 1862 overleden moeder Anna Berkelaar, werd aangeduid als minderjarige. Ten tijde van het overlijden van haar moeder was zij minderjarig, maar de verklaring was gedateerd op 29 juni 1881 en op die datum was zij 26 1/2 jaar oud, reeds geruime tijd meerderjarig dus. Was zij

inmiddels gehuwd? De veronderstelling werd uitgesproken, dat uit het afleggen van haar verklaring viel af te leiden dat dit niet het geval was. Het kruismerk (X) op de verklaring was, volgens mededeling van notaris Pape, daarop door Japie geplaatst. Hij sprak zich niet uit of dit geschiedde uit hoofde van de aanduiding als "minderjarige" of omdat zij wellicht niet kon schrijven.

Een onduidelijke geschiedenis dus, maar gezegd dient te worden, dat het ook geen "echte" notariële akte betrof, die op enigerlei wijze geregistreerd diende te worden. Ook de notaris had dus enige vrijheid. Op de inhoud viel overigens niets aan te merken. Vader Hendrik was, zij het laat, gedechargeerd.

Is Japie Wesseling in haar jeugd op school geweest? Op deze vraag werd een duidelijk antwoord verkregen. Zij is niet op school geweest en heeft niet leren lezen en schrijven. Rekenen heeft zij natuurlijk ook niet geleerd, maar daarbij redde zij zich, als het om kopen en betalen ging, met behulp van een zogenaamde "stuiversmethode".

Japie heeft wel gewerkt in de veenderij. Of zij het vak van "turfsteker" volledig geleerd heeft dan wel zich beperkte tot hulp aan haar vader, haar broers Manus of Hein en later haar echtgenoot is niet bekend. Het antwoord op de beide vragen werd verkregen van haar kleindochter Alida Jacoba (Ali) van Lammeren (B5.1) en Jacoba Geertruida (Ko) Wesseling (C4.13) een dochter van Japie's halfbroer Jan Wesseling. Later zal blijken welke nauwe relatie er ontstond tussen Ko Wesseling en "haar" tante Japie en "haar" oom Piet, de echtgenoot van Japie.

HET HUWELIJK VAN JACOBA WESSELING EN PETRUS JOHANNES LAMPEN.

Wie was "Oom Piet?" Zijn naam was PETRUS JOHANNES (PIET) LAMPEN. Ooit een jongeman uit Zegwaard. Dit Zegwaard was een plaatsje, dat reeds in de 13e eeuw gesticht werd in de veengebieden ten zuiden van Leiden. Piet Lampen was veenwerker of, zo men wil, turfsteker. Men zou zich kunnen voorstellen dat de voorouders van Piet Lampen, toen de commerciële turfwinning in het westen van ons land zich in noordelijke richting verplaatste, die richting volgden waardoor onze Piet Lampen belandde in een der veenderijen in de omgeving van Ouderkerk aan de Amstel. Het feit was evenwel dat Piet Lampen in Zegwaard werd geboren. Hij zelf was derhalve degene die de weg in noordelijke richting ging.

PIET LAMPEN en JAPIE WESSELING trouwden met elkaar. Niet bekend is in welk jaar en op welke datum dit plaatsvond. Het moet geweest zijn tussen 1881 en 1889, een marge die natuurlijk nauwkeuriger vastgesteld moet kunnen worden.

Het is vrijwel zeker dat Piet en Japie na hun huwelijk op de Sluisvaart een woning betrokken. De woningen waren er. Aanvankelijk was het adres "Wijk D, nr 27b." en bij een latere vernummering werd het adres "Sluisvaart 36" te Ouderkerk aan de Amstel.

Piet Lampen moet gewerkt hebben in de veenderij "De Nieuwe Bullewijk" en later in de veenderij "De Toekomst", die in 1912 in vervening werd genomen. Het is toch wel zeer waarschijnlijk, dat zijn vrouw Japie hem, tijdens hun eerste huwelijksjaren, bij zijn turfmakerswerk in de veenderij, bijstand heeft verleend. Waarom slechts bijstand of hulp? Wel, in die tijd waren dit geëigende combinaties. Het werd al eerder beschreven. Werk tegen tariefloon en de man deed het zware werk, de vrouw het lichtere.

Hoelang Japie met Piet heeft meegewerkt in de veenderij, is niet bekend en evenmin is het ergens van af te leiden. Aangenomen werd dat zij na haar trouwen met Piet samen ging werken. Hier is geen zekerheid over. Zij deed het voorheen wel met een ander. Genoemd zijn haar vader of broers, maar theoretisch bestond de mogelijkheid dat die haar meer betaalden dan echtgenoot Piet.

Overigens, en nu meer in het algemeen, zijn de tijden dat de vrouwen met hun mannen in de veenderijen konden samenwerken, erg moeilijk te overzien. Men zou kunnen zeggen dat de tijd tussen huwelijksdatum en de geboortedatum van het eerste kind, een te veronderstellen geschikte tijd zou kunnen zijn, maar is dit zo?

Omdat van Japie en Piet de huwelijksdatum niet bekend is en wel de datum van de geboorte van haar eerste kind, is het gissen naar mogelijk geschikte werktijd in deze periode geheel zinloos.

Mijn geheugen zegt me wel eens te hebben vernomen, dat Japie nog geen 30 jaar oud was toen zij trouwde. Hoe goed is evenwel mijn geheugen.

Het met de echtgenoot meewerken van vrouwen bij de turfwinning had vrijwel altijd tot doel het verkrijgen van hogere inkomsten. Het willen en kunnen meewerken werd in belangrijke mate bepaald door de persoonlijke en de gezinsomstandigheden van de betrokken vrouwen. Er waren bovendien in het veenderijbedrijf dikwijls omstandigheden die het meewerken van de vrouw gewenst of overbodig maakten. De "echte turfmakerij" is in feite een vorm van seizoenarbeid, die in belangrijke mate afhankelijk is van de weersomstandigheden. Er ontstaan dan perioden waarin de man het werk wel alleen af kon en dan weer perioden waarin hulp van zijn vrouw welkom was. Het zal duidelijk zijn dat onder "meewerkende vrouwen" hier niet bedoeld zijn de vrouwen die voor eigen rekening het "turfmakersvak" geheel of ten dele uitoefenden.

DE ROEIBOOT VAN PIET LAMPEN.

In het verhaal over Piet Lampen wordt zijn beroep met onderscheiden benamingen aangeduid. Hij wordt genoemd: veenwerker, turfmaker, turfsteker e.d., maar in feite wordt steeds hetzelfde bedoeld. Piet Lampen noemde zich "turfsteker", volgens z'n kleinzoon Theo Schwegler (B5.11). Waarschijnlijk noemden vele veenarbeiders zich zo, terwijl het turfsteken een onderdeel was van het turfmaken. Waarom noemden betrokkenen zich "turfsteker"? Het kan voortgevloeid zijn uit het verleden, uit de perioden dat arbeiders uit binnen- of buitenlandse streken naar de veengebieden in ons land kwamen om zoveel mogelijk een soort werk te verrichten, bijvoorbeeld in de veenderijen het baggerwerk, het turfsteken. Het kan ook voortgevloeid zijn uit een zekere trots. In het proces van het turfmaken was het "turfsteken" een handeling die een grote mate van nauwkeurigheid en routine vereiste. Het komt in meer beroepen voor dat de aanduiding ervan slechts verwijst naar een onderdeel, dikwijls een belangrijk onderdeel, van het totaal der werkzaamheden. Voor goed begrip dit: Piet Lampen was niet een man die zich alleen maar ophield met het onderdeel "turfsteken". Hij was een complete "turfmaker".

Men kan zich natuurlijk afvragen wat dit met zijn roeiboot te maken heeft. Weinig, maar het was wel zo, dat een ieder die in het laagveengebied werkzaam was als turfmaker, een roeiboot tot zijn beschikking diende te hebben om op zijn werkplek te kunnen komen. Dit waren eilandjes die elk jaar kleiner werden.

Piet Lampen had een vrij grote, zware roeiboot. Het roeien daarmee vereiste wellicht wat meer inspanning, maar omslaan was vrijwel onmogelijk en een bijkomend voordeel was het regelmatig kunnen meevoeren van een voorraadje turf naar huis; vrij stoken was namelijk een emolument voor elke veenwerker. Vrijwel zeker is dat Piet Lampen, toen hij in de veenderij De Toekomst werkte, in dienst was bij zijn zwager Jan Wesseling.

JAPIE EN PIET LAMPEN EN HET GEZIN VAN JAN WESSELING.

In het begin van het jaar 1912 betrok Jan Wesseling, de halfbroer van Japie Wesseling, met

zijn vrouw Pietje Heus en hun kinderen een huis aan de Sluisvaart. Het adres was: Wijk D nr 24 en dat werd later Sluisvaart nr. 30 te Ouderkerk aan de Amstel. De beide gezinnen woonden dus niet ver van elkaar verwijderd.

Het gezin van Jan en Pietje telde tijdens de verhuizing 9 kinderen. Kennelijk was het gezin, naar het oordeel van Jan en Pietje en rekening houdend met de toen geldende normen, nog niet volledig. Mij, Hermanus Marie Wesseling (C4.11), samensteller van dit familieverhaal, had het genoegen het eerste kind te zijn van Pietje Heus en Jan Wesseling, dat op de Sluisvaart werd geboren. Het was op 8 december 1912.

Op 21 oktober 1918 werd het 12e kind geboren. Zij werd genoemd: Jacoba Geertruida Wesseling (C4.13). Zij werd vernoemd naar Japie, de vrouw van Piet Lampen.

Het heuglijke feit van de geboorte van de baby, alsmede de algemene vreugde over het nabije einde van de Eerste Wereldoorlog, waarin Nederland weliswaar niet was betrokken maar toch wel deelde in de grote lasten en moeilijkheden ervan, werd na enkele dagen volkomen overschaduwed door de ramp die zich in het gezin van Jan Wesseling aan het voltrekken was.

Ook Nederland werd getroffen door de, ook nu nog als berucht bekend staande "diphtherie-epidemie van 1918", waarvan wereldwijd miljoenen mensen het slachtoffer werden.

Pietje Heus werd eveneens slachtoffer van deze ziekte. Zij overleed op 10 november 1918; dochter Jacoba was drie weken oud.

Tante Japie en Oom Piet waren bereid de zorgen voor de baby op zich te nemen. De eigen dochters van Japie en Piet waren reeds volwassen. Anna (B4.2) was reeds gehuwd; Pietje (B4.1) trouwde het jaar daarop en het dochtertje Grada (B4.3) was reeds op zeer jeugdige leeftijd overleden.

De baby Jacoba Wesseling werd opgenomen in het gezin van Japie en Piet en verbleef daar ongeveer 5 jaar. De belangstelling die Jacoba voor "haar tante Japie en oom Piet", ook in haar later leven heeft behouden, is hiermede wel duidelijk geworden, maar evenzeer de hulpvaardige instelling van Japie Wesseling en Piet Lampen. Over hen in de nadere bijzonderheden nog iets meer.

Bijzonderheden (2):

Alle kinderen van Jan Wesseling hebben tante Japie en oom Piet goed gekend. Dit geldt stellig ook voor de kinderen en een aantal kleinkinderen van Manus Wesseling (Ad 1), de oudste broer van Japie. De familieband was vrij sterk en Japie en Piet waren innemende mensen. Dit zal ongetwijfeld het oordeel geweest zijn van velen die hen gekend hebben. Japie werd een "lieve vrouw" genoemd.

Plonia Vermeij (A5.27), dochter van Aaltje Wesseling (A4.7) en kleindochter van Manus Wesseling, vertelde eens zich te herinneren dat zij met haar moeder en nog een broertje of zusje, dezen op of in de kinderwagen, op mooie zondagen veelvuldig wandelden van de Amstelveenseweg in Buitenveldert naar de Bullewijk te Ouder-Amstel en daar op de Sluisvaart drie visites aflegden: bij oom Jan (Wesseling), bij tante Japie (Lampen-Wesseling) en bij een oude Opoe (Keetje Wesseling-Maan). "In die volgorde woonden zij ook op de Sluisvaart en ik herinner me ook dat in het huis van Opoe de vloer van klei of leem was, bestrooid met wit zand." Deze door Plonia Vermeij geschetste situatie was juist.

Plonia was tijdens deze bezoeken nog een kind; zij was geboren in 1908. Ook zij duidde tante Japie aan als een "lieve vrouw". Zij was dit ook. Voor goed begrip: tante Japie en oom Jan waren een tante en oom van de moeder van Plonia Vermeij.

Ook ik, samensteller van dit familieverhaal, heb Japie en Piet Lampen-Wesseling goed gekend, zij het dat mijn herinneringen aan hen vooral betrekking hadden op mijn jongensjaren.

Wat herinner ik me van hen? Wel, tante Japie zie ik voor me als een klein vrouwtje, voornamelijk in het zwart gekleed, met een wit of bont schort voor, op haar hoofd een witte puntmuts. Zij liep in de omgeving van haar woning veelal op klompen. Op weg naar de kerk zal ze vast een zwarte mantel hebben gedragen en schoenen aan. Het is wel zeker dat zij onderscheid maakte tussen daagse en zondagse kleding.

Bij oom Piet was het wat gemakkelijker. In m'n herinnering zag hij er op werkdagen er uit als een "werkman", een kiel, een pillowbroek, een pet op en klompen aan. Zondags zag hij er uit als een "meneertje". Hij was ook wat klein van stuk, had altijd een pet op, soms een schipperspet en, indien ik me niet vergis, bij zeer bijzondere gelegenheden droeg hij een hoed.

Tante Japie was aardig, lief zeggen velen. Dit betekende nog niet dat zij alles maar goed vond. Voor ons, jonge kinderen van Jan Wesseling, was zij dikwijls een toeverlaat. Was het bij ons thuis wat druk, dan werden we wel naar haar toegestuurd, soms met de misleidende opdracht: "Ga maar naar je zusje kijken!"

Er waren nog wel andere "vluchtadressen", bijvoorbeeld onze buurvrouw Kelderman of Opoe Wesseling. Buurvrouw Kelderman had een winkeltje en in kinderjaren deed snoep wonderen. Bij Opoe was er altijd een tafellade met gedroogde appeltjes. Bij tante Japie was het anders, maar het is moeilijk uit te leggen hoe het ging. Je bleef er een poosje, ze praatte wat met je en alle "kinder-ellende" was vergeten.

Hoe was Oom Piet? Het wordt tijd dat er op deze vraag een antwoord komt, want bij alle overigens terechte superlatieven die tante Japie betroffen, zou misschien de mening kunnen ontstaan dat oom Piet een wat goedmoedig mannetje was, die alles aan zijn vrouw overliet. En zo was hij niet.

Oom Piet keek wat stuurs. Dit veranderde als hij lachte en hij kon soms uitbundig lachen. Ik weet natuurlijk wel dat men dit soort uitspraken ten aanzien van vele mensen kan doen, maar als ik nu, na zoveel tientallen jaren aan hem denk, komt dit beeld op mij over.

Piet en Japie woonden aan de Sluisvaart in de "Wijde Gang", zo genoemd omdat deze gang de breedste was van de Sluisvaart. Gangen waren afscheidingen tussen de huizen. De meeste waren afgesloten door hekjes e.d., maar met de Wijde Gang was dit niet het geval, deze was dus voor een ieder toegankelijk. Het was derhalve de beste plaats, vooral voor de schooljeugd, om de ruimte te gebruiken als speelplaats. Je kon er hoepelen, hinkelen, knikkeren, tollen en ook voetballen, eigenlijk alle spelletjes spelen. Het huis van Piet en Japie stond niet langs de weg, en nu wordt bedoeld de weg die langs het water van de Sluisvaart liep, maar achter een huis dat wel aan die weg stond. Zij woonden dus achteraan in de Wijde Gang en hadden een vrij uitzicht op het daar achter gelegen weiland. Over de Sluisvaart hopelijk later wat meer.

Het zal duidelijk zijn, dat omwonenden van de Wijde Gang, dus ook Japie en Piet, wel wat hinder hadden van dat speelse gedoe, vooral als er wat luidruchtige spelletjes gespeeld werden. Toch vonden ze het meestal wel goed, althans voor een poosje. Duurde het te lang of werd het te uitbundig, dan werd er een eind aan gemaakt, ook door oom Piet als hij thuis was. Indien in zo'n geval spelgenoten het lef hadden om "onze" oom Piet, indien zij op voldoende afstand van hem waren, te benoemen tot "rotvent" of zoiets, dan waren wij niet te beroerd om de "eer van de familie" te verdedigen, desnoods door middel van een flinke knokpartij, ook al vonden we het jammer dat het spel niet verder mocht gaan. Liep de knokpartij wat uit de hand, dan was er kans dat oom Piet ingreep en daarbij geen of weinig solidariteit bleek te bezitten met zijn aanwezige jeugdige familieleden.

Bijzonderheden (3):

Toch nog een paar punten met betrekking tot Japie Wesseling. Eerder werd reeds vermeld dat Japie Wesseling niet op school was geweest en het schrijven noch lezen machtig was. Er valt ook te lezen dat Japie een lieve vrouw was. Niet uitgesloten is dat sommige lieden hieruit de conclusie trekken dat Japie "lief maar dom" was. Zij vergissen zich op een wel zeer domme manier.

Tante Japie was een zeer wijze vrouw, zo maar van zich zelf. Zij was ook vroom. Jacoba Wesseling, die als baby vijf jaar door haar tante Japie verzorgd werd, vertelde het volgende: "Ik kan me nog wel enkele dingen van tante Japie herinneren. Ze leerde me bidden. Op 4 of 5 jarige leeftijd kon ik het Onze Vader, het Weesgegroet, de Akten van Geloof, Hoop en Liefde voorbidden. Kennelijk paste Tante Japie het aloude gezegde toe: "Jong geleerd is oud gedaan". Men kan zich afvragen waarom de Akte van Berouw er niet bij was. Kan het echter niet getuigen van wijsheid een kind op die leeftijd daar nog maar niet mee lastig te vallen? Het handelen van Tante Japie ging waarschijnlijk uit van een grote mate van preventie. Het zal wel zo geweest zijn, dat ik op die leeftijd een zekere ijdelheid bezat. In het huis van tante Japie waren wel enige spiegels en ik ging er soms voorstaan. Ik denk om mezelf te bewonderen. Tante Japie, dit bemerkend, draaide dan de spiegel om. Stellig ging zij daarbij uit van het feit, dat ijdelheid tot een der menselijke ondeugden behoorde. Voorvallen als deze heb ik waarschijnlijk slechts kunnen onthouden door de maatregelen die zij trof. Ik kan mij geheel aansluiten bij degenen die Tante Japie een lieve vrouw en oom Piet een aardige man vonden".

HET OVERLIJDEN VAN JAPIE WESSELING EN PIET LAMPEN.

Jacoba Wesseling overleed in haar woning aan de Sluisvaart, op 23 februari 1928, in de leeftijd van 73 jaar. Enige tijd na haar overlijden verhuisde Petrus Johannes Lampen; hij verliet de Sluisvaart en ging inwonen bij zijn dochter Pietje Lampen (B4.1) en haar echtgenoot Krijn van Lammeren. Aanvankelijk woonde dit echtpaar in de Kerkstraat te Ouderkerk aan de Amstel, maar toen zij later een kruidenierswinkel betrokken aan de Achterdijk, ook te Ouderkerk aan de Amstel, recht tegenover de R.K. Kerk aldaar, verhuisde vader Piet Lampen met hen mee.

Hij overleed aldaar op 28 Augustus 1942, in de leeftijd van 83 jaar.

AD 4e kind: JOHANNES (JAN) WESSELING.

geboren : 04.11.1869 Nieuwer-Amstel,
overleden : 23.11.1951 Ouder-Amstel, 82 jaar,
gehuwd : 13.02.1895 Ouder-Amstel,
met : PETRONELLA (PIETJE) HEUS.

geboren : 05.06.1876 Ouder-Amstel,
overleden : 10.11.1918 Amsterdam, 42 jaar,
kinderen : 13,

later gehuwd met: ANTHONIA THEODORA (TONIA) KUIPER.

geboren : 09.04.1882 Abcoude,
overleden : 02.06.1961 Ouder-Amstel, 79 jaar,
kinderen : 1.

Kinderen uit het huwelijk met PETRONELLA HEUS:

: Cornelia Adriana (Cor), Steven (Steef),
: Adrianus Hendrikus (Janus), Hendrik (Hein),
: Gerardus Theodorus (Gert), Theodora Johanna (Door),
: Hermanus Johannes (Herman), Roelof Marie (Roel),

: Gerarda Agatha (Grad), Anna Maria (An),
: Hermanus Marie (Herman), Johannes Petrus (Jan),
: Jacoba Geertruida (Co);
uit het huwelijk met ANTHONIA KUIPER:
: Petronella Anthonia Theresia (Pia).
Zie voor de gegevens van de kinderen : Boek II,
afstammingslinie C, de nummers C4, 1 t/m 14.

BIJZONDERHEDEN:

Jan Wesseling was niet het eerste kind geboren uit het huwelijk van zijn vader en moeder Hendrik Wesseling en Cornelia Maan. De kinderen voor hem overleefden de geboorte niet of overleden kort na de geboorte.

Over zijn jeugdijaren is weinig bekend. Hij bezocht de lagere school en kon kennelijk goed leren. Nimmer is gebleken dat hij voortgezet onderwijs heeft genoten, misschien avondonderwijs als zovelen in die tijd. Een groot deel van zijn leven besteedde hij aan zelfontwikkeling, zelfs op zijn "oude dag".

Redelijkerwijze mag worden aangenomen dat ook hij na zijn schooltijd met zijn vader, broers of zuster meeding, werken in de veenderij om ook "turfsteker" te worden. Deze uitdrukking staat tussen aanhalingstekens omdat het een door veenwerkers of turfmakers veel gebezigde uitdrukking was. Niet bekend is wie hem het vak heeft geleerd. Evenmin is bekend of hij een goed vakman werd. Wel bleek later dat hij veel ondernemingslust bezat.

VAN VEENWERKER TOT VERVENER.

Het verschil tussen deze twee benamingen is, heel in het algemeen gesteld, dat de veenwerker het drijfnatte veenslik verwerkt tot droge turf en dit meestal doet in dienst van de vervener, die hem daar uiteraard voor betaalt en dat de vervener de droge turf verkoopt aan brandstofhandelaren of andere grootverbruikers. Hiertoe waren onder andere te rekenen eigenaren of beheerders van grote gebouwen, bedrijven of inrichtingen, die de turf gebruikten voor opwekking tot warmte, kracht of andere energie. De kleinverbruikers betrokken de brandstof veelal van de brandstofhandelaren, ook wel van de water- en vuurverkopers.

Het is een duidelijke zaak, dat Jan Wesseling na afloop van zijn schooltijd, niet terstond geplaatst werd op de stoel van de ondernemer, dus van de vervener. Toch bereikte hij die plaats in betrekkelijk korte tijd. Niet bekend is op welke leeftijd en op welke wijze hij vervener werd. Verschillende manieren behoorden tot de mogelijkheden. Het kan zijn, dat hij met toestemming van zijn werkgever, door hem vervaardigde turf mocht verkopen aan brandstofhandelaren, mits dit maar geen klanten waren van zijn baas. Dit voorbeeld wordt gegeven; er waren meer mogelijkheden.

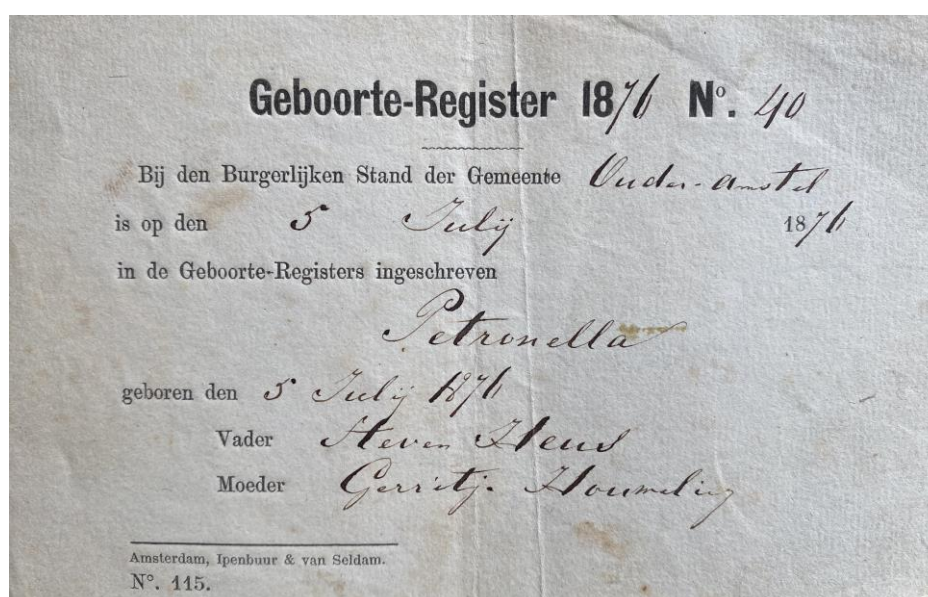
Het is niet onwaarschijnlijk, dat Jan Wesseling rond zijn 20e jaar reeds aardig op weg was een "zelfstandige ondernemer" te worden. De tijd was nog steeds gunstig. De industrialisatie nam steeds groter vormen aan en vergde steeds meer energie. Ondanks de opkomst van steenkool en olie was het einde van de turf nog niet in het zicht.

HET HUWELIJK VAN JOHANNES WESSELING MET PETRONELLA HEUS.

Jan en Pietje trouwden op 13 februari 1895 te Ouder-Amstel. Het was Jan's tweede onderneming. Was het voor Pietje ook een "onderneming"? Uit het eerder genoemde en in hoofdstuk 3 opgenomen verhaal, getiteld "Wie was Pietje Heus?", blijkt dat zij er niet zoveel moeite mee had.

Op welke adressen Jan en Pietje hebben gewoond en welke van de kinderen daar geboren zijn, blijkt uit het volgende overzicht. Hierop duiden de letters O-A en N-A de gemeenten Ouder-Amstel en Nieuwer-Amstel aan:

<u>Adressen per:</u>	<u>Kinderen(roepnamen) geboren:</u>
O-A, 13-02-1895, Wijk A/14	: Cor (05.12.1895), Steef (26.11.1896), Janus (22.2.1898), Hein (15.7.1899), Gert (30.8.1900), Door (10.3.1903)
O-A, 16-05-1904, Wijk A/4	: Herman (12.6.1905), Roel (7.10.1906)
N-A, 02-03-1907, Wijk D/66	: Grad (5.2.1908)
N-A, ..-01-1910, Wijk D/148	: An (18.2.1911)
O-A, 29-07-1912, Wijk D/24	: Herman (8.12.1912), Jan (22.6.1915), Co (21.10.1918), Pia (15.10.1923).

BURGERLIJKE STAND.

Arrondissement
AMSTERDAM.

Provincie
NOORD-HOLLAND.

Gemeente
OUDER-AMSTEL.

EXTRACT.

Uit het *Stamelijk* Register dezer gemeente
blijkt, dat op den *Derkenden* *Februari* van het
jaar achttienhonderd *vijf en negentig* het *huwelijk is vol-*
trokken tusschen:
Johannes Wesseling
en
Petronella Heus

Accordeert voor extract met voorzgd Register

OUDER-AMSTEL, den *13 Februari* 18*95*.

Zegel. . . . f 0.75.

De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand
OUDER-AMSTEL

Legalisatie. . . .

5.15

[Handwritten signature]

Geëxtraheerd door
[Handwritten signature]

Gezien voor legalisatie der Handteekening van den Heer
Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente OUDER-AMSTEL, door ons President der
Arrondissements-Rechtbank te AMSTERDAM.

Amsterdam, den . . . . . 18 . . . . .

HUWELIJKS-

N°. 189 *5*.

REGISTER.

N^o. *6*.

De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente **Ouder-Amstel** verklaart
bij deze, dat op den *13 Februari* des jaars *1895*.
het huwelijk is voltrokken tusschen:

Johannes Wesseling
en
Petronella Heus

Dit bewijs moet door de belanghebbenden
worden medegebragt bij de geboorte of het over-
lijden hunner kinderen, alsmede bij het overliden
van een der betrokken personen.

Enkele opmerkingen:

=Pia was het kind van Jan en Tonia Kuiper=

=Wijk A 14 en 4 waren woningen die te Ouderkerk a/d Amstel tegenover de Katholieke Kerk aldaar stonden=

=Wijk D te Nieuwer-Amstel waren woningen aan de Amsteldijk=

De wijkindeling is reeds lang vervallen en de huisnummers zullen, voorzover de woningen er nog staan, gewijzigd zijn.

=De op 2.6.1905 geboren Herman overleed op 11.5.1908 te Nieuwer Amstel.

Pietje Heus en Jan Wesseling (foto 1894/1895)

Vijf maal verhuizen! Dat die verhuizingen het gevolg waren van de toename van het kindertal in het gezin, is niet geheel uitgesloten. Er kunnen ook andere, nader te noemen redenen geweest zijn. Uit de tijdstippen van de verhuizingen valt niet af te leiden wanneer Jan Wesseling het "echte werken in de veenderij" aan anderen overliet en zich fulltime overgaf aan de verkoop van turf. Op de trouwfoto van Pietje en Jan ziet Pietje er uit als een flinke, niet onknappe vrouw. Het verhaal ging, dat zij graag gekleed ging in modieuze kleding van toen en voorliefde had voor witte hoedjes. Bij haar trouwen was zij het maken van kleding in het geheel niet machtig, maar dit duurde zeer kort, aldus het verhaal. Jan staat ook netjes op die trouwfoto, gekleed in een zwart kostuum. Zijn gestalte geeft iemand weer die getraind is door harde arbeid in de buitenlucht. Zijn jongere kinderen hebben hem zo nooit gekend. Zij vroegen zich wel eens af of hun vader ooit gewerkt had. Met werken bedoelden ze dan alleen maar het "echte werken in de veenderij" zoals hun ooms, burens, enz. Later ontdekten zij natuurlijk dat "ondernemers" ook werkten.

1903 Hein, Pietje Heus, Door, Cor, Jan Wesseling, Gerard, Steef en Janus

De vraag die gesteld was wanneer Jan Wesseling ophield met het werken "in" de veenderij, is niet met redelijke gronden op enig tijdstip aan te geven. Wel mag de conclusie zijn dat hij in de loop der tijden meer veenderijgronden tot zijn beschikking had, dat zijn aantal werknemers groter werd en dat hij dus steeds meer turf te verkopen had. Het ging hem niet slecht.

DE TERUGKEER VAN JAN WESSELING, NU MET ZIJN VROUW EN KINDEREN, NAAR DE SLUISVAART TE OUDER-AMSTEL.

De bewering, dat de verhuizing van Jan Wesseling, nu met vrouw en kinderen, naar het

adres Wijk D 24 te Ouder-Amstel, later gewijzigd in Sluisvaart 30, zijn reden vond in de a.s. komst op deze wereld van mij (schrijver van dit verhaal) zou in bepaalde mate van arrogantie getuigen. Niet te loochenen is echter, dat ruim 4 maanden na de verhuizing, op 8 december 1912, mijn geboorte op de Sluisvaart viel te vieren. Er zijn echter meer goede motieven te noemen die aanleiding geweest kunnen zijn tot de aankoop van het onroerend goed op het adres Sluisvaart 30, eerder Wijk D 24 Ouderkerk aan de Amstel.
Eerst echter iets over dat huis en de kerk.

Sluisvaart rond 1900

Het huis was de woning van een dominee en achter het huis was een kerk, een Christelijk Gereformeerde kerk. Dominee Meijer en zijn Kerkgemeenschap waren rond 1912 of eerder voornemens in het dorp een nieuwe kerk te bouwen met een woning voor Dominee. De kerk en de woning op de Sluisvaart werden te koop aangeboden op een huizenveiling. Op deze veiling kocht Jan's jongere broer, Cornelis Wesseling, het huis en de kerk op naam van de "Verveners, de gebroeders Johannes en Cornelis Wesseling".

De grond was niet te koop. Die was namelijk uitgegeven in erfpacht door de Stichting tot exploitatie van de "Polder De Nieuwe Bullewijk." Te veronderstellen valt, dat deze stichting de z.g. veenarbeiderswoningen aan de Sluisvaart heeft laten bouwen en ze verhuurde. Dit gebeurde, zoals eerder is vermeld, rond 1875.

Het bestuur van de polder had voor het ingebruik nemen van de veenderij De Nieuwe Bullewijk de "vaart" laten graven. Het was de verbindingsweg voor de afvoer van turf per schip tussen de veenderij en de Holendrecht, een zij-arm van de Amstel. De sluis moest het verschil in waterniveau overbruggen. Vandaar de naam Sluisvaart. Aan een zijde van de vaart werden over

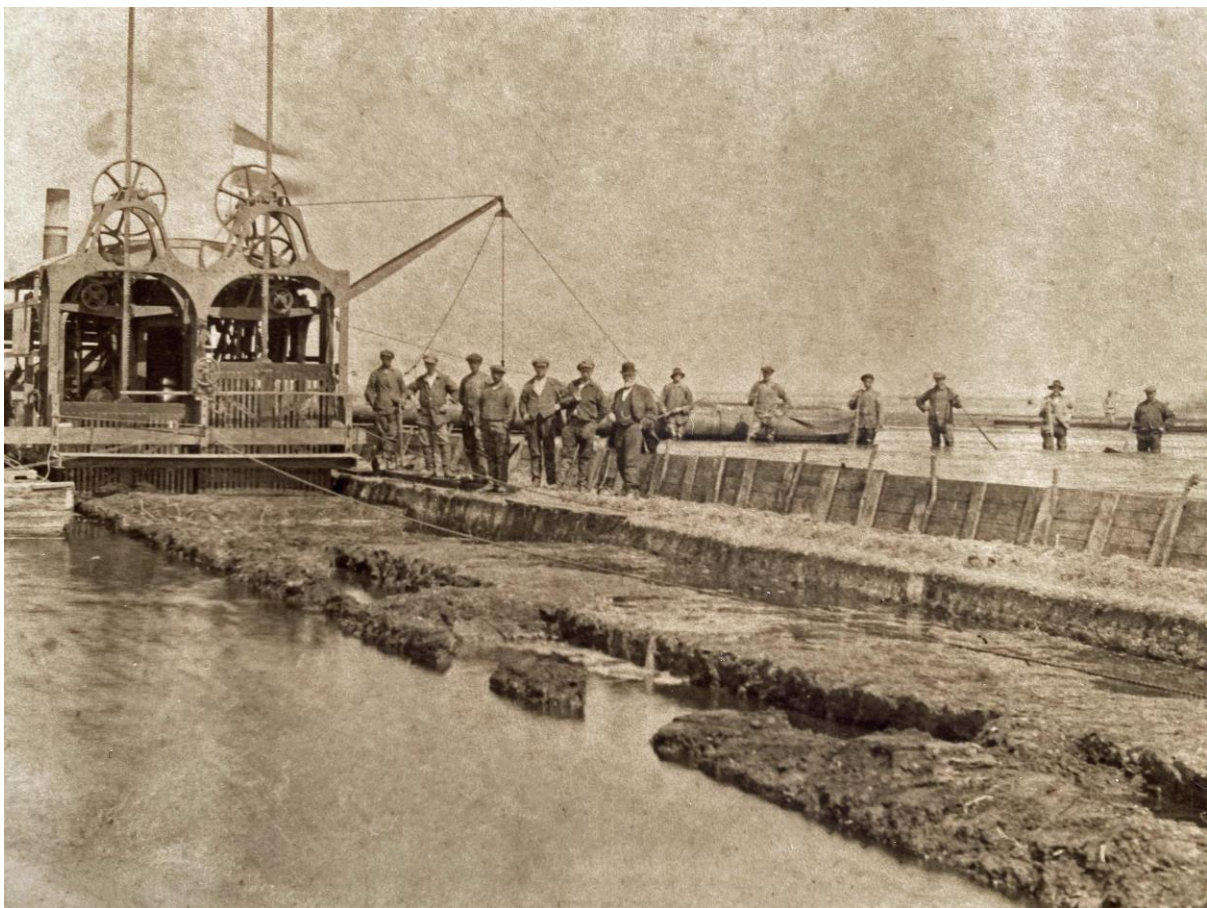
een lengte van ongeveer 500 meter 54 houten huizen gebouwd, meest in blokjes van 2 of 3 huizen, bestemd voor mensen die in de veenderij gingen werken. Zeer waarschijnlijk waren het huurhuizen; de grond bleef ook eigendom van de Stichting die de polder exploiteerde.

De Sluisvaart werd op deze manier een soort "buurtschap". Dit eiste uiteraard ook wat voorzieningen. Er was daartoe, tussen de huizen wel wat ruimte gelaten, voor grotere woningen, etc.

Er vestigden zich enige winkeliers, ook enige verveners en zoals reeds bleek ook een dominee, die er een kerkgemeenschap stichtte en een kerk achter zijn woning liet bouwen.

Het is niet waarschijnlijk dat het bestuur van de polder de bouw van deze meer omvattende opstallen voor zijn rekening liet bouwen. De grond werd aan de gebruikers ervan in erfpacht verstrekt. Het werden wel houten huizen, ingevolge een defensie voorschrift. De Sluisvaart stond namelijk binnen het schootsveld van enige defensie-batterijen en dit betekende dat vernietiging in zeer korte tijd (in brandsteken) tot de mogelijkheden diende te behoren. Later, "toen oorlogen anders gevoerd werden", werd dit voorschrift ingetrokken. Enkele woningbezitters verfraaiden hun woningen tot "stenen huizen".

Jan Wesseling liet zijn houten kerk ombouwen tot een stenen "woning", maar dit was pas veel en veel later en om andere redenen dan verfraaiing. Hierover later.

WAAROM GINGEN JAN EN PIETJE TERUG NAAR DE SLUISVAART?

Er zijn wel redenen te bedenken waarom zij met hun kinderen, het waren er toen 9, verhuisden van de Amsteldijk in Nieuwer-Amstel naar de Sluisvaart in Ouder-Amstel.

De meest arrogante reden zou zijn als de schrijver van dit verhaal beweerde dat de belangrijkste reden was zijn aanstaande komst op dit aardse rijk, als "elfde kind" van Jan en

Pietje. Het valt natuurlijk niet te loochenen dat hij -de schrijver- ruim vier maanden na de verhuizing, de bewoners van de Sluisvaart de gelegenheid gaf het feest van zijn geboorte te vieren.

Er zullen natuurlijk wel andere belangrijke redenen geweest zijn. Enkele kunnen geweest zijn:

- De woning en de kerk brachten voor een groot gezin toch meer ruimte en Jan Wesseling kon zich die weelde wel permitteren.
- Jan Wesseling en misschien ook zijn vrouw Pietje, wilde wat dichterbij zijn moeder en zijn broer wonen; zij woonden ook aan de Sluisvaart.
- De oudste zonen van Jan en Pietje hadden inmiddels een leeftijd bereikt waarop zij aan het werk moesten gaan; zij waren misschien daaraan reeds begonnen. De Sluisvaart was een bijzonder gunstig punt om vandaar de in 1912 in gebruik genomen Veenderij "De Toekomst" te bereiken.
- De gebroeders Jan en Knelis Wesseling waren voornemens hun eigen turf naar hun klanten te vervoeren en kochten daartoe een flinke motorschuit, een produkt van de bekende Goedkoop scheepsbouwerij.

Gelet op de aanwezige voordelen mag wel gesteld worden, dat de belangrijkste reden om tot de verhuizing over te gaan was, het feit dat de woning en kerk te koop werden aangeboden.

Toch was het niet Jan Wesseling die de koop sloot maar zijn broer Knelis. Hij kocht woning en kerk op naam van de : "Verveners, de gebroeders Johannes en Cornelis Wesseling.", aldus een door een notaris opgemaakt proces-verbaal van de veiling.

DE MOTORSCHUIT.

Het jaar waarin de motorschuit in het bezit kwam van de gebroeders Wesseling, is moeilijk te achterhalen. Zoon Janus was voorbestemd om de schipper te worden, hij was echter nog te jong om als gezagvoerder op te treden. Dit werd dan ook toevertrouwd aan een oudere werknemer, de heer Cornelis Andriessen. Janus werd de eerste jaren zijn hulp. Ook ik -schrijver- werd zeer jong reeds gebombardeerd tot hulp van de gezagvoerder. Hiermede vertel ik dan een persoonlijk verhaaltje, dat ik slechts ken van horen zeggen. Mijn oudste zuster maakte voor mij een echte blauwe overall met grote zakken. Ik was misschien een jaar of drie. De zakken puilden altijd uit en op de vraag wat ik toch in m'n zakken had kwam, volgens het verhaal, stevast het

antwoord: "Poetsmenade en poetsmetoen!", daarmee bedoelend poetspomade en poetskatoen, materialen die in de machinekamers van een motorboot vrijwel steeds in handen of zakken waren van schippers en hun helpers. Ik herinner me niets hiervan. Uit het "verhaaltje" kan echter worden afgeleid, dat de motorschuit in het bezit was van de gebroeders Wesseling voordat ik als peuter het uitspreken van bepaalde klinkers en medeklinkers voldoende machtig was. De motorschuit was uitgerust met een grote, olie gestookte verbrandingsmotor en in de machinekamer werd dan ook veelvuldig gepoetst en gewreven; dat heb ik kennelijk wel gezien. De schuit droeg eerst de naam "Veenlust", daarna: "De Petronella" en later "De Nellie". Dit echter onder enig voorbehoud.

Tijdens de schoolvakanties mocht ik veelvuldig meevaren. Soms mocht ik de schuit besturen, maar dan wel onder toezicht.

Janus Wesseling, de zoon van Jan Wesseling en Pietje Heus, werd later de schipper, ook toen hij niet meer in dienst was van zijn vader.

DE EERSTE WERELDOORLOG: 1914 – 1918

De Eerste Wereldoorlog brak uit op 28 juli 1914. Er ging een vrij lange crisistijd aan vooraf. Er waren spanningen in Europa. Het imperialisme van de grote mogendheden, het overspannen nationalisme bij de kleine mogendheden, de koloniale belangen etc. veroorzaakten tegenstrijdigheden, die leidden tot vergroting van de militaire troepenmachten en tot het sluiten van onderlinge verdragen tussen staten die voor of tegen die situaties waren.

Oostenrijk en Hongarije waren reeds eerder verbonden tot autonome delen van de Donau-Monarchie. De Balkanstaten waren reeds geruime tijd haarden van onrust. Twee Balkan-oorlogen gingen Wereldoorlog I voor, namelijk in 1912 en 1913.

Prins Frans Ferdinand, de troonopvolger in de Donau-Monarchie, was bezig ter bevordering van de rust in de Balkan, de Slaven te bewegen zich als autonoom deel aan te sluiten bij de Oostenrijks/Hongaarse Monarchie.

Op 28 juni 1914 te Serajewo werden Frans Ferdinand en zijn echtgenote vermoord door een leerling van een handelsschool. Hij was lid van de "Groot Servische geheime Verenigingen."

De Oostenrijkse regering stelde op 13 juli 1914 aan Servië een ultimatum met twee eisen: staking van de anti-Oostenrijkse propaganda en antwoord binnen 48 uren. Duitsland, dat achter Oostenrijk stond, verzocht aan Rusland, dat Servië steunde, tot bemiddeling over te gaan. Servië antwoordde niet en Duitsland bemiddelde niet.

De gebeurtenissen volgden zich hierna in een snel tempo op.

- 28-7-1914 : Oostenrijk verklaart Servië de oorlog. De Tsaar van Rusland houdt de Russische mobilisatie even tegen. Berlijn vraagt Parijs naar de Franse houding ingeval van een Russisch-Duits conflict. De Fransen laten er geen twijfel over bestaan dat zij hun eigen belangen zullen behartigen (d.i. achter de Russen staan).
- 1-8-1914 : Rusland mobiliseert zijn troepen. Duitsland en Frankrijk doen dit evenzeer. 's Middags verklaart Duitsland aan Rusland de oorlog.
- 2-8-1914 : De Duitse legers trekken Luxemburg binnen. Aan België stellen zij de eis tot doortocht. Deze eis wordt door de Belgen afgewezen. De Duitse legers trekken ondanks dit België binnen.
- 3-8-1914 : Het Duitse Rijk verklaart Frankrijk de oorlog.
- 4-8-1914 : Voor Engeland is het binnentrekken van België aanleiding om aan Duitsland de oorlog te verklaren.

- 6/12-8-1914 : In deze dagen volgen nog oorlogsverklaringen o.a. van
 : Oostenrijk/Hongarije aan Rusland, Servië aan Duitsland,
 : Frankrijk en Engeland aan Oostenrijk/Hongarije.
- 1-2-1916 : De Verenigde Staten van Amerika, gevolgd door meer
 : staten van Noord- en Zuid Amerika, verklaren zich in
 : oorlog te zijn met Duitsland en de verbonden Centrale
 : Staten, omdat deze "oorlogvoerenden" weer waren over-
 : gegaan tot een "onbeperkte duikbootoorlog".

Behalve genoemde landen werden wederzijds de Dominions, koloniën en andere beheersgebieden bij de oorlog betrokken.

EN NEDERLAND?

In Nederland had men uiteraard de oorlogsdreiging bemerkt en maatregelen voorbereid en getroffen, voorzover dit mogelijk was. In Duitsland bestelde kanonnen werden niet meer afgeleverd. Er was grote spanning onder de bevolking. Op 31 juli 1914 kondigde de Regering een algehele mobilisatie af voor leger en vloot. Op 1 augustus 1914 dienden de soldaten van alle lichteningen zich op hun bestemmingsplaatsen te melden.

De Regering Cort van der Linden verklaarde dat Nederland een volstrekt onpartijdige houding zou handhaven, indien dit mogelijk was. België stelde nog voor een gezamenlijk front te vormen ter verdediging van de steden Maastricht en Luik, maar Koningin en Regering wensten een volledige neutraliteit, indien mogelijk.

Zodra een oorlog in Europa onafwendbaar bleek, begonnen de huisvrouwen in Nederland onmiddellijk de winkels leeg te kopen. Waarom zouden PIETJE WESSELING HEUS en de vele huisvrouwen uit onze familie van die tijd daar niet aan hebben meegedaan?

Vele militairen kregen tot taak de verdediging van de grens tussen Nederland en Duitsland. Vooral de oostgrens in Limburg en ook wel de zuidgrens van deze provincie speelden daarbij een rol van betekenis. De vrees bestond dat Duitse legereenheden de door-tocht door Limburg zouden misbruiken om Belgisch grondgebied te bereiken. Het blijft natuurlijk een vraag of het Nederlandse leger, dat minder goed geoefend was, een tekort had aan geweren en andere wapenen, de Duitse legers hadden kunnen tegenhouden. Er mag worden aangenomen dat een uitdrukkelijk bevel van de Duitse Keizer om de Nederlandse grens niet te schenden, de belangrijkste reden geweest is, dat onze neutraliteit niet werd geschonden.

Ook de westgrens van Limburg werd bewaakt. Tal van Belgische militairen trachtten via Limburg Duits grondgebied te bereiken om de vijand op eigen grondgebied te kunnen bestrijden. Bij hun komst op Nederlands grondgebied werden zij ontwapend en geïnterneerd. De duizenden Belgische vluchtelingen, vooral vrouwen en kinderen die naar Nederland uitweken, werden wel toegelaten. Zij werden ondergebracht in vluchtelingenkampen, voorzover zij geen onderdak konden vinden bij familie of kennissen.

De mensen die langs de oost- en zuidgrens van ons land woonden en werkten, maakten door middel van de rood, wit, blauwe kleuren van onze vlag duidelijk dat het Nederlands grondgebied was. Melkmeisjes, zo zegt het verhaal, maakten tijdens het melken van koeien in open grensgebied dit duidelijk door het achter zich plaatsen van vlaggetjes met de nationale kleuren.

Over de oorlog zelf dit. Belangrijke onderscheidingen in de oorlog waren: de bewegingsoorlog, de stellingenoorlog en de onbeperkte duikbootoorlog. Duitsland was, zodra de oorlog begon, verplicht tot een zeer snelle bewegingsoorlog over te gaan. Het plan van de

Duitsers was om in een z.g. Blitzkrieg eerst de landen in het westen te overwinnen (tot die landen behoorde ook Nederland, maar op bevel van Keizer Wilhelm II moest Nederland er niet bij betrokken worden), daarna kon alle kracht aangewend worden tegen Rusland. Het plan gelukte niet geheel en al. In de weken van augustus en begin september 1914 dringen de Duitse legers door tot diep in Frankrijk. De geforceerde marsen en het aan het front onttrekken van korpsen ten behoeve van de strijd aan het oostfront zijn de belangrijkste oorzaken dat de geallieerde legers (Fransen, Belgen en Engelsen) de "centralen" doen stoppen en zelfs tot de terugtocht dwingen. Beslissende overwinningen worden niet behaald. Het gevolg is dat de oorlogvoerenden zich aan beide kanten verschansen in loopgraven en achter prikkeldraad versperringen. De oorlog kreeg een geheel ander karakter. De infanterie heeft zich ingegraven en aan het geweer heeft de infanterist niet zo veel meer.

De "stellingenoorlog", die zowel in het westen als in het oosten aanving in het begin van 1915, eiste andere wapenen en middelen. "Betere wapenen?", we mogen het ook "slechtere" noemen. In 1915 hadden de soldaten van de infanterie behalve hun geweer nodig: mitrailleurs, handgranaten, mortieren, vlammenwerpers en ter hunner bescherming stalen helmen, gasmaskers en bijstand van zware artillerie. De stellingenoorlog duurde tot 1917. Nu en dan een uitval, die verloren of gewonnen werd.

De oorlog ter zee betekende in het begin, dat de Engelse vloot de zeeën beheerste. Mede hierdoor verloor Duitsland zijn meeste koloniën. Door een scherpe blokkade werd de toevoer van goederen naar de landen die zich hadden verbonden met de z.g. Centralen, dus Duitsland cs, vrijwel geheel afgesneden. Anderzijds brachten de Duitse onderzeeboten wel veel schade toe aan de Engelsen en de met hen verbonden landen, de Geallieerden. De Duitse Marine probeerde ook door het leggen van mijnevelden de bevoorrading van de op het vaste land strijdende Geallieerde troepen zoveel mogelijk te belemmeren.

Grote zeeslagen vonden in het begin van de oorlog nauwelijks plaats. Een Duits-Aziatisch kruiseskader, op thuisvaart omdat het in het toegewezen gebied zijn steunpunten had verloren, ging in november 1914 bij de Falkland-eilanden ten onder. Op 7 mei 1915 werd de grote Engelse Mailboot "Lusitania", met veel Amerikanen aan boord, door de Duitsers getorpedeerd. Maar zowel Duitsland als Engeland hielden in het begin van de oorlog, hun grote vloot-eenheden in de thuishavens.

Wilson, de President van de Verenigde Staten van Amerika, had reeds herhaalde malen geprotesteerd tegen het torpederen van Amerikaanse schepen. Aanvankelijk gaf de Duitse Marineleiding wel gehoor aan die protesten. In februari 1917, er was op de meeste fronten vrijwel stilstand, gaf de Duitse Marineleiding aan het Opperbevel van de Duitse Weermacht een vorm van garantie, dat Engeland binnen zes maanden geneigd zou zijn tot het sluiten van vrede, indien een "onbepaalde duikbootoorlog" mocht worden toegepast. Dit hield dan in, dat elk zeeschip varende in de richting van Engeland als een vijandelijk schip mocht worden aangemerkt. Het Duitse doel was vrij duidelijk. Men wilde Engeland uithongeren en het op die manier tot vrede dwingen. Toen het Opperbevel van de Duitse Weermacht toegaf aan de wens van de Marineleiding, was dit voor President Wilson aanleiding zijn gehele Amerikaanse volk te wapen te roepen onder de leuze: "To make the world safe for democracy."

Ogenschijnlijk waren de vooruitzichten van de Duitsers en hun aanhang, niet zo ongunstig voordat Amerika aan de oorlog deelnam. De machtsverhoudingen waren min of meer in evenwicht. In Rusland was een revolutie uitgebroken, waarbij de Tsaar tot aftreden werd gedwongen. Rusland trok zich uit de oorlog terug en Duitsland kon vele troepen aan het oostelijk front vrijmaken. Duitsland trachtte daarna met grote offensieven een overwinning te behalen op alle fronten, maar inmiddels stapten de Amerikanen Europa binnen. Maandelijks staken ongeveer 300.000 militairen de Atlantische Oceaan over, uitgerust met enorme hoeveelheden munitie, met

tanks en andere voertuigen en vliegtuigen. Tegen deze overmacht waren de Centralen onder aanvoering van Duitsland niet opgewassen. Aan het einde van 1917 capituleerden de eerste verbonden Balkanstaten. Europa was moe van de oorlog.

In vele landen werden Koningen en Keizers weggestuurd. In Duitsland werd op 9 november 1918 een republiek uitgeroepen. De Keizer kreeg het advies met zijn soldaten op te trekken tegen de revolutionairen. Keizer Wilhelm II deed echter afstand van zijn troon en vertrok met zijn zoon op 10 november 1918 naar Nederland. In ons land werd hij als banneling toegelaten en werd Kasteel Doorn als zijn verblijfplaats aangewezen. Op 11 november sloot de voorlopige Duitse regering het wapenstilstandsverdrag.

Het Vredesverdrag met Duitsland en de overige vijandelijke landen werd een halfjaar later getekend en staat bekend als het Verdrag van Versailles. In dit verdrag werden aan de overwonnenen zware voorwaarden gesteld in velerlei vormen, onder meer grenswijzigingen, bezettingen, herstelbetalingen, afstand van koloniën, verboden tot het vormen van grote legereenheden, tot de opbouw van zware industrieën, enz.

Er werd besloten tot oprichting van een "Volkenbond", ten doel hebbend de vrede in de wereld te bewaren.

DE GEZINNEN WESSELING TIJDENS WERELDOORLOG I.

Verwacht moet worden dat tijdens de W.O.I gezinnen behorende tot "onze familie Wesseling" het lot deelden van alle Nederlandse gezinnen. Hoewel Nederland niet direct bij de oorlogshandelingen betrokken geraakte, kan niet gezegd worden dat de oorlogsomstandigheid aan de gezinnen voorbij trok. Door beperkingen van de ex- en import en door het onttrekken van vele dienstplichtigen aan het arbeidsproces, ontstonden er toch problemen, ook voedselproblemen.

In de meeste boeken, handelend over W.O.I, valt toch een soort lof te lezen over het in die tijd optredende kabinet Cort van der Linden, dat tot stand gekomen in 1913, zich bij het begin van de oorlog omvormde tot een "nationaal kabinet" waarin ook sociaal democraten werden opgenomen. Vooral geprezen wordt de voortvarendheid, reeds ten tijde van de oorlogsdreiging, waarmee de regering goederen, vooral voor de noodzakelijke levensmiddelen waaronder graan, opkocht van Amerika; waarmee export-verboden werden uitgevaardigd om te voorkomen dat een kapitaalvlucht uit Nederland zou ontstaan. Niet alles gelukte. De in Duitsland bestelde kanonnen werden niet tijdig afgeleverd en kwamen dus niet. Er werden ook distributiemaatregelen genomen, maar voor de meeste levensmiddelen was dit pas in 1916. In februari 1917 werd de "broodkaart" ingevoerd. Het rantsoen brood bedroeg 400 gram per dag per hoofd, maar een jaar later werd dit rantsoen tot de helft teruggebracht en het brood was van slechte kwaliteit. Er ontstonden ook wel onlusten onder de bevolking. De naam die soms aan relletjes werd gegeven had niet altijd met de tekorten van producten te maken. De "aardappelrelletjes" die te Amsterdam uitbraken hadden niet te maken met een tekort aan aardappelen. De naam werd verkregen omdat de bevolking met "rotte aardappelen" naar de politie gooide.

Het jaar 1917 werd een moeilijk jaar, maar het dieptepunt kwam te liggen in het laatste oorlogsjaar 1918. Was er voordien nog wel enige invoer, uitvoer en zeevisserij mogelijk, dit werd in die perioden schier onmogelijk. De totale duikbootoorlog door Duitsland en het deelnemen van Amerika aan de oorlog, waren de belangrijkste oorzaken. Duitsland leverde nog wel steenkool aan Nederland, maar slechts tegen ruilproducten. Amerika hield zijn graanschepen thuis en Engeland, dat steeds een deel van de visvangst had opgeëist, maakte de zeevisserij vrijwel geheel onmogelijk uit vrees voor de smokkel van vis naar Duitsland.

De zeevaart op onze koloniën was niet meer mogelijk. Nederland kwam dus te

verkeren in de situatie van minder producten, minder voedsel, hogere prijzen, niets te ruilen, meer werkeloosheid. Natuurlijk zullen er mensen geweest zijn die ten gevolge van die omstandigheden meer produceerden, tegen hogere prijzen, dus meer winsten maakten. Een voorbeeld: de verveners.

Het uitblijven van invoer van steenkool uit Duitsland, zal een groter vraag naar turf hebben veroorzaakt, de produktie steeg, de prijzen werden hoger en de winsten wellicht groter. Natuurlijk waren aan hogere produkties ook hogere kosten verbonden. De overheid voerde evenwel een "oorlogswinstbelasting" in en dat betekende dat buitengewone verhoging van inkomens als direct of indirect gevolg van de oorlogstoestand, werd belast met een extra heffing van 30%. Dit voorbeeld heeft niet de betekenis aan te geven dat verveners deze hogere winsten tijdens de oorlog ook werkelijk bereikten. Illegale "oorlogswinstmakers" kregen de benaming: "O.W.-ers". Dit sloeg natuurlijk op een ieder.

In veel gezinnen waren vaders en/of zoons in militaire dienst. In het gezin van Jan Wesseling en Pietje Heus betroffen het hun oudste zonen Steven en Janus, die gedurende een deel van de oorlogsjaren hun dienstplicht vervulden. Het was voor hen slechts een deel omdat zij bij de mobilisatie in 1914 nog niet de dienstplichtige leeftijd hadden bereikt. Steven diende in de jaren 1916-1919 bij het 7e Regiment Infanterie. Grootverlof kreeg hij pas in 1925. Tijdens zijn werkelijke diensttijd kreeg hij aan aantal malen "onbepaald verlof". De reden daarvoor was, dat zijn vader Jan Wesseling een functie vervulde in een door de overheid ingestelde landelijke "Brandstofcommissie", een functie die hij aanvaardde nadat hem was toegezegd dat zijn zoon Steven een dusdanig verlof zou krijgen om voldoende toezicht te kunnen uitoefenen op het bedrijf van zijn vader.

In het voorgaande wordt gesproken over "dienstplicht" en "dienstplichtige". Dit is gemakshalve gedaan. In feite werd de militaire dienst in die tijd geregeld in: de Militiewet, de Landweernetwet en de Landstormwet. Deze wetten vervielen op 1 maart 1922 en werden vervangen door de Dienstplichtwet.

Zoon Janus werd, toen hij als "Milicien,'18" in dienst moest, ingedeeld bij de Depot-Afdeling v/d Motordienst, 1e Compagnie van het Regiment Infanterie. Hij was van zijn beroep dan ook "motorschipper". Over zijn (militaire) loopbaan meer in Boek 2, afstammingslinie C.

Het zal niet zo geweest zijn, dat uit de in dit boek bedoelde familie Wesseling slechts zoons van Jan Wesseling en Pietje Heus tijdens de W.O.I. in militaire dienst geweest zijn. Stellig mag worden verondersteld, dat ook zoons, schoonzonen en misschien zelfs kleinzonen van Hermanus Wesseling, de oudste halfbroer van Jan Wesseling, tijdens de Eerste Wereldoorlog onder de wapenen zijn geweest. Helaas zijn van hen aan mij (schrijver) voor wat dit punt betreft, geen nadere bijzonderheden bekend. Zij zullen tijdens hun militaire dienst ook brieven, pakjes, etc. hebben ontvangen van hun ouders, echtgenoten, geliefden, die zich terecht groepen voelden hen bij te staan, moed te geven, te verzorgen zo goed als mogelijk was.

Een brief die Janus Wesseling ontving van zijn moeder Pietje Heus, bevat waarschijnlijk een inleiding naar een zeer bijzonder dramatische gebeurtenis in het gezin van Jan Wesseling, zo kort voor de verblijdende nadering van het einde van Wereldoorlog I. Een ramp die niet alleen vele Nederlandse gezinnen overkwam, maar zeer, zeer velen verspreid over de gehele wereld.

BRIEF VAN PIETJE HEUS AAN HAAR ZOON JANUS:

=====
= *Dierbaren Zoon* =
=
= *Je pakje wordt laat gestuurd om* =
= *rede ik van vrijdag af niet in orde ben* =
= *Ik heb zware kou te pakken en To is van* =
= *woensdag af al ziek, dus er was niet eerder=*
= *tijd Ik heb er twee gekleurde overhemden =*
= *bij gedaan want witte is niets waard in* =
= *dienst. Onderbroeke heb je zeker al* =
= *Wees zoo goed Janus en stuur je vuile* =
= *goed over dan kunne we de volgende* =
= *week weer schoon sturen denk er om* =
= *dat je niets vergeet. Heb je soms nog een of=*
= *ander noodig doe dan een briefje bij je* =
= *pakje. Je moet je burger kleeen ook maar =*
= *naar huis sturen want het verwaar=*
= *loost maar in je kist, bewaar je de doos* =
= *goed Janus dan kan je 'm ieder keer* =
= *gebruiken.* =
= *Hartelijk groete van ons allen* =
= *Je Moeder* =
= *heb je soms nog* =
= *gebrek aan boter laat het dan wete* =
= *dan kun we er wat bij doen.* =
=====

BIJZONDERHEDEN 1:

De meeste kinderen van Pietje Heus waren later in het bezit van een kopie van deze brief. Het is niet verwonderlijk dat haar kleinkinderen en zelfs achterkleinkinderen zich afvroegen of dit de laatste brief was, die hun groot-/overgrootmoeder schreef. Wel, was het niet de laatste dan in elk geval een der laatsten.

Voor het bewijs daarvan moeten enkele, soms reeds genoemde feiten bijeen worden gehaald. Het lezen van de brief zal geen problemen geven ondanks enkele fouten en wat onduidelijkheden, de laatste het gevolg van een wat onduidelijke kopiëring destijds. De brief handelt over de verzending van schoon wasgoed dat wat aan de late kant plaats vond, omdat moeder Pietje zich niet lekker voelde en een zware kou had opgedaan, terwijl "To", dit zal de "washulp" geweest zijn, ziek was. De brief was niet gedateerd, maar zal verzonden zijn met het pakketje wasgoed, een of enkele weken nadat zoon Janus in militaire dienst was getreden.

Het gezin van het echtpaar Jan en Pietje telde elf kinderen. Pietje had de beschikking over een aantal "hulpen", onder andere voor de was, de huishouding, het grovere werk. Het zal toch een groot probleem geweest zijn in de benarde tijd aan het naderend einde van de oorlog,

dagelijks voldoende voedsel voor zo'n groot gezelschap bijeen te brengen. Een gelukkige omstandigheid zal zijn geweest, dat Jan Wesseling het kennelijk wel kon betalen, een geluk dat in het licht van de komende ramp geheel wegvalt.

Dierbaren Room

Je patijje woord teet gestuurd. Om
rede ik van vrydag af niet in orde ben.
Ik heb zware konsepakke en 40 uren
woensdag af al zied, dus er was niet een
tijd ik heb er twee gekleurde over hem
bij gedaan want ditte is niets waard in
dienst, onder broeke heb je zek er al
wees zo goed Janus en stuur je exiile
goed over dan kunne we de volgende
week weer schoon stuur en denken om
dat je niets vergeeft heb je soms nog een of
ander noodig doe dan een biseffe bij je
patijje je moet je burger keeren ook maar
naar huis sturen want het verwaer
loost maar in je kust, bewaar je de doos
goed Janus dan kan je niet meer keer
je vroiken

Hardeplijte groete van ons alles
heb je zons nog je Moeder
gevoel aan boer lacht heb dan wete
dan kun we er wat bij doen

BEWIJZEN:

- 1e. Op 3 oktober 1918 was zoon Janus Wesseling blijkens zijn Militair Zakboekje, ingedeeld bij het Regiment Genietroepen, Motorafdeling te Delft. Tussen het indienst-treden en het schrijven van de brief zullen minstens 1 tot 2 weken hebben gelegen, omdat het terugzending van schoon wasgoed betrof.
- 2e. Pietje Heus was zwanger en op 21 oktober 1918 werd haar dochter Jacoba Geertruida geboren te Ouderkerk a.d. Amstel;
in de brief werd geen melding gemaakt van de geboorte, wat zeker het geval geweest zou zijn indien de bevalling reeds had plaatsgevonden.
- 3e. Op 10 november 1918 overleed Pietje Heus te Amsterdam in het Wilhelmina Gasthuis, niet ten gevolge van bevallingsproblemen, maar als slachtoffer van de toen in de gehele wereld heersende "influenza-pandemie", de beruchte Spaanse-griep die in korte tijd ruim twintig miljoen dodelijke slachtoffers eiste over de wereld verspreid.
Redelijkerwijze mag worden aangenomen dat de brief aan Janus werd geschreven tussen p.m. 15 en 20 oktober 1918 en dat een latere brief niet verondersteld hoeft te worden.

PERSONENVERZEKERING.

Reg. 15 Fo. 48

GEMEENTE AMSTERDAM
BURGERLIJKE STAND

UITTREKSEL uit het *overlijdens* register.

Op *tien* November negentienhonderd achttien
is in de gemeente AMSTERDAM overleden: *Petronella Heus,*
oud tweeuwertig jaren, echtgenote van
Johannes Wesseling.

Voor gelijkkluidend uittreksel.

Vrij van zegel, art. 32 n°. 15, juncto art. 46a der Zegelwet 1917.

AMSTERDAM, *14* November 1918.

De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand,

Opwoud Kerkhof

Coll.:

LEGES f 0.25

BIJZONDERHEDEN 2:

Het lijden en het overlijden aan een besmettelijke ziekte brengt soms consequenties met zich mee. De voorschriften, die van geval tot geval kunnen verschillen, zijn wettelijk geregeld en tegenwoordig opgesteld overeenkomstig de voorschriften van de Wereld Gezondheidsraad. Ook ten tijde van het overlijden van Pietje Heus zullen er duidelijke regels zijn geweest, zowel ter behandeling van patiënten lijdende aan besmettelijke ziekten als tot het voorkomen en het tegengaan van de verspreiding van die ziekten.

Een bekend Nederlands viroloog beantwoordde in een in 1989 verschenen weekblad, de vraag of een ramp als in eind 1918 begin 1919, ook thans weer zou kunnen gebeuren, bevestigend. Enkele punten uit zijn betoog waren: Vroeger werd het ontstaan van de ziekte toegeschreven aan de kwalijke -niet te bestrijden- invloeden van sterren, planeten en boze

geesten. Later gaf men de schuld aan bacteriën. Sedert 1933 weet men dat een familie van virussen de veroorzaker is. Deze virussen zijn kleine, geniepigige organismen met de gedaante van een egel die zijn stekels heeft opgezet. De door een besmet medemens in de lucht geademde waterdruppels komen in neuzen en keelholten van anderen terecht, dringen diep in de luchtwegen door en verrichten daar hun verwoestend werk. De z.g. verkoudsvirussen komen niet verder dan de bovenkant van de ademhalingsorganen en zijn daarom veel minder gevaarlijk. De griep- of influenzavirussen zijn te onderscheiden in een A- en een B- stam. Van beide stammen bestaan diverse soorten, die regelmatig een gedaanteverwisseling ondergaan en een andere aanpak vereisen. Bij vaccinatie tegen griep wordt een "vaccin-cocktail" gebezigd. Deze injectie geeft geen absolute bescherming en ook niet langer dan een jaar.

Het antwoord op de vraag aan de deskundige of een ramp als van 1918/1919 zich "nu" (anno 1989) zou kunnen herhalen werd bevestigend door hem beantwoord. Zijn antwoord werd echter vergezeld door enige opmerkingen, o.a.: er zijn nu mogelijkheden tot goede en tijdige signaleringen, de medici weten er nu meer van, zij beschikken over antibiotica waarmee de bijkomende bacteriële superinfecties bestreden kunnen worden; de hygiëne is veel beter en we zitten nu niet in omstandigheden van net nog in of na een oorlog.

BIJZONDERHEDEN 3:

Het moet zeer kort na de bevalling geweest zijn, dat geconstateerd werd dat Pietje Heus leed aan de beruchte ziekte. Dit betekende dat zij verpleegd moest worden in een geïsoleerde afdeling van het Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam.

Het is mij (schrijver) niet bekend op welke dag dit vervoer plaatsvond. Ik was bijna 6 jaar oud en het enige beeld dat mij voor de geest staat is dat de brancard waarop zij lag door het keukenraam naar buiten werd geschoven, kennelijk omdat de draai vanuit de achterkamer via de keuken naar buiten te scherp was.

HET OVERLIJDEN VAN PETRONELLA HEUS.

Op 10 november 1918 overleed Moeder Pietje Heus te Amsterdam in het Wilhelmina Gasthuis aan de 1e Helmerstraat te Amsterdam. Zij werd begraven op de R.K. Begraafplaats Buitenveldert aan de Amstelveenseweg. Het was een tijdelijke begrafenis. De Wet ter Bestrijding van Besmettelijke Ziekten (De citeertitel van de vervangende wet is thans: Wet bestrijding infectieziekten en opsporing ziekteoorzaken), bevat(te) vele voorschriften, waaronder de verplichte verpleging in afzondering in een inrichting (isolering in een ziekenhuis) en na overlijden het (tijdelijk) verbod tot vervoer van het stoffelijk overschot buiten de gemeente. Na de aangegeven tijd werd het stoffelijk overschot van Moeder PIETJE HEUS herbegraven op de R.K. Parochiële Begraafplaats te Ouderkerk aan de Amstel. Dit gebeuren vond in "stilte plaats".

BIJZONDERHEDEN 4:

Het leven ging verder in gezin van Jan Wesseling. Ik (schrijver) herinner me nog goed dat we zeer lang, 't lijkt me nu wel jarenlang, voor Moeder Pietje hebben gebeden. Haar gelaat vergeet ik niet meer, maar dit is waarschijnlijk het gevolg van een grote foto die altijd in de huiskamer hing en die later een ereplaats kreeg bij haar dochter An. Wat ik me niet herinner is of de baby Coba terstond naar tante Japie is gegaan, maar ik veronderstel van wel. Hoofd van de huishouding werd de oudste dochter van Pietje Heus: Cornelia Adriana Wesseling. Haar oudste dochter Elisabeth (Bep) van Loenen (C5.1), gaf in de vorm van een vraaggesprek, opgenomen na dit onderdeel van het familieverhaal, antwoord op de vraag: "Wie was PIETJE HEUS?". In dit vraaggesprek komt ook tot uiting het "reilen en zeilen" van het gezin na het overlijden van Pietje Heus. Met een verwijzing naar dit onderdeel kan hier worden volstaan.

BIJZONDERHEDEN 5:

Een heel ander onderwerp, maar dat steeds verbonden is aan het overlijden van een der ouders, betreft de regeling van de nalatenschap van de betrokken ouder.

Na het overlijden van Pietje Heus bleven dertien erfgenamen van haar achter, haar echtgenoot en 12 kinderen, waaronder 10 nog minderjarigen, naar de maatstaven van toen. De echtgenoot was van rechtswege ouder-voogd en de oudste zoon Steven was op 23-12-'18 door de Kantonrechter benoemd en beëdigd tot toeziende voogd.

DE NALATENSCHAP VAN PETRONELLA HEUS.

De regeling van de nalatenschap van Pietje Heus werd toevertrouwd aan de notaris Meine Kluwer, te Amsterdam. Deze regeling werd neergelegd in drie akten, namelijk een akte:

- A. van boedelbeschrijving der goederen behorende tot de gemeenschap van goederen bestaan hebbende tussen den heer J. Wesseling en wijlen zijn echtgenote mejuffrouw P. Heus en de nalatenschap van laatstgenoemde, gedateerd 11 januari 1919;
- B. van transport tussen de heren C. en J. Wesseling, gedateerd 20 januari 1919;
- C. van scheiding der gemeenschappelijke boedels bestaan hebbende tussen den heer J. Wesseling en wijlen diens echtgenote P. Heus, mitsgaders der nalatenschap van laatstgenoemde, gedateerd 4 maart 1919. Aldus de aanduidingen op de akten.

Een paar algemene opmerkingen:

1. Jan Wesseling en Pietje Heus waren in gemeenschap van goederen gehuwd en Pietje Heus had bij haar overlijden geen testament nagelaten. Het gevolg hiervan was, dat haar deel van de goederengemeenschap uit het huwelijk, overeenkomstig de in die tijd geldende wettelijke bepalingen diende te worden verdeeld onder haar kinderen.

In Akte A gaat de notaris uit van twee beschrijvingen, namelijk de beschrijving van de goederen die tot de goederengemeenschap van Jan en Pietje behoorden en tot de nalatenschap van Pietje Heus. Het zou namelijk mogelijk kunnen zijn dat Pietje Heus toch een "eigen bezit" had, ondanks de goederengemeenschap, verkregen door bijvoorbeeld vererving. Dit eigen bezit is niet gebleken.

2. Akte C is een duidelijk gevolg van datgene wat beschreven is in akte A. Het gezamenlijk bezit diende te worden gescheiden. In A dus de inventarisatie en waardevaststelling; in C de scheiding.

3. Wat is, zo kan men zich afvragen, de betekenis van Akte B. Reeds eerder werd vermeld, dat het betrokken veenderijbedrijf niet alleen toebehoorde aan Jan Wesseling, maar dat zijn broer Cornelis (Knelis) Wesseling ook deelnemer was in het bezit van het bedrijf. Het gezamenlijk bezit van de gebroeders C. en J. Wesseling diende derhalve eerst te worden vastgesteld, alvorens het deel van Jan Wesseling opgenomen kon worden in de te scheiden goederengemeenschap van hem en zijn overleden echtgenote.

ENIGE BIJZONDERHEDEN UIT AKTE A. DE BOEDELBESCHRIJVING.

Het begin van de akte:

[*Heden den elfden Januari negentienhonderdnegentien*]
[*heb ik, Meine Kluwer, notaris te Amsterdam, met de*]
[*Heeren Herman Berend Siebelts, candidaat-notaris en*]
[*Jacobus van Eijzeren, kantoorbediende, beiden wonende*]
[*te Amsterdam, als getuigen, mij begeven ten sterf-*]
[*huize van Mejuffrouw Petronella Heus, in leven echt-*]

[noote van den Heer Johannes Wesseling te Ouder-Amstel]
[aan de Sluisvaart, ten einde aldaar over te gaan tot]
[het opmaken van eene beschrijving van al hetgeen be-]
[hoort tot de gemeenschap van goederen bestaan hebben-]
[de tusschen de erflaatster en haren echtgenoot Johan-]
[nes Wesseling, alsmede tot de nalatenschap van eerst-]
[bedoelde.-----]
[Zulks ten verzoeke en in tegenwoordigheid van:-----]
[1. den Heer Johannes Wesseling, vervener, wonende te]
[Ouder-Amstel, aan de Sluisvaart, ten deze handelende]
[a. voor zich, en]
[b. als vader-voogd voor zijne kinderen Adrianus Hen-]
[drikus -, Hendrik -, Gerardus Theodorus -, Theodora]
[Johanna -, Roelof Marie -, Gerarda Agatha -, Anna]
[Maria -, Hermanus Marie -, Johannes Petrus -, Jacoba]
[Geertruida Wesseling.-----]
[2. den Heer Steven Wesseling, vervener, wonende te]
[Ouder-Amstel, ten deze handelende:]
[a. voor zich, en]
[b. als toeziend voogd over genoemde minderjarigen,]
[als zodanig benoemd en beëdigd door den Heer Kan-]
[tonrechter te Amsterdam, den drieëntwintigsten Decem-]
[ber negentienhonderd achttien.-----]
[3. Mejuffrouw Cornelia Adriana Wesseling, zonder be-]
[roep, wonende te Ouder-Amstel.]
[ ]
[De comparanten voor zich en in gemelde hoedanigheid]
[gaven te kennen:]
[dat Mejuffrouw Petronella Heus, in algehele gemeen-]
[schap van goederen is gehuwd geweest met comparant]
[Johannes Wesseling, dat zij is overleden te Amster-]
[dam in het Wilhelmina Gasthuis , waar zij tijdelijk]
[verbleef, den tienden November negentienhonderd]
[achttien, zonder bij testament over haar nalatenschap]
[te hebben beschikt,-----]
[dat zij ingevolge de wet tot hare erfgenamen heeft]
[nagelaten hare twaalf uit gemeld huwelijk geboren]
[kinderen, zijnde de comparanten Steven en Cornelia]
[Adriana Wesseling en de tien genoemde minderjarigen,]
[elk voor een twaalfde gedeelte. -----]
[ ]
[De aangifte van alles wat op deze inventaris moet]
[worden vermeld, zal geschieden door comparant Johan-]
[nes Wesseling, die als rendant heeft beloofd alles]

[te zullen opgeven wat hij weet, dat tot voormelden]
 [boedel en nalatenschap behoort, zonder daarvan iets]
 [te verzwijgen of achter te houden.]
 [De waardering der daaraan onderworpen roerende]
 [lichamelijke zaken zal geschieden door den Heer]
 [Jacob de Rooy, vervener, wonende te Nieuwer-Amstel,]
 [als deskundige door den Heer Kantonrechter te Amster-]
 [dam beëdigd den drieëntwintigsten December negen-]
 [tienhonderdachttien, welke hier mede is verschenen.]
 [De verschenen personen en de getuigen zijn aan mij]
 [notaris bekend.]
 [=====]

De akte van boedelbeschrijving bevat vervolgens een opsomming van vele "roerende lichamelijke goederen", met daarbij vermeld het door de deskundige vastgestelde taxatiebedrag. Het is weinig zinvol deze lange lijsten letterlijk aan te halen. Het gaat voornamelijk om voorwerpen/goederen e.d. die vrijwel in alle woningen met grote gezinnen konden worden aangetroffen.

Het is waarschijnlijk beter om in de volgorde van de inventarisatielijst wat saillante punten te noemen en eventueel enig commentaar daaraan te verbinden of een indruk dan wel een toelichting te geven over het huis, de kerk, de inrichting, enz. Dit commentaar enz. is geplaatst tussen accolades { }. Soms bezigt samensteller hierbij de z.g. "ik-stijl". Getallen tussen ronde haken ( ) geven het taxatiebedrag van de deskundige aan.

De notaris vervolgde zijn akte van boedelbeschrijving met:

[=====]
 [Hierna tot de beschrijving overgaande, verklaarde de]
 [rendant, dat tot gemelde boedel behorende navolgende]
 [lichamelijke roerende goederen door de deskundige]
 [gewaardeerd op de waarde achter iedere post vermeld:]
 [De helft in:]
 [=====]

Hierna volgt in de akte de lange opsomming, die hierna verkort wordt weergegeven. De betekenis van "De helft in:" wordt later toegelicht.

DE HUISKAMER:

In de huiskamer werden o.m. aangetroffen een: piano(150), brandkast(20), elektrische lamp(12,50) trapnaaimachine en naaimachine (20 + 15), twee verenbedden met toebehoren elk (35.-). Er waren natuurlijk ook: tafel, stoelen, gordijnen, vloerbedekking, enz.

{Wat die piano betreft had ik altijd al gedacht dat het een "oude" was; later kwam ik te weten dat hij een toon lager was gestemd omdat een der balken, waaraan de snaren bevestigd waren, gescheurd was en bij juiste stemming de spanning te groot zou zijn. Overigens ging die "oude piano" nog vele jaren mee, tot vreugde van het merendeel der gezinsleden. Alle dochters

kregen pianoles van de organist van de Hervormde Kerk te Ouderkerk. Hun studiemateriaal bestond voornamelijk uit composities van Bach, Mozart, Beethoven, Chopin en andere "zwaargewichten". De bewerkingen waren wel zeer eenvoudig. De zoons moesten zich het piano-spelen zelf maar leren. Zoon Gerard was de enige die dit deed en hij kon zonder pianoles vrijwel alle in die tijd bekende liedjes en deuntjes spelen. Soms moest men hem die liedjes wel een paar keer voorzingen, maar dan speelde hij ze ook. Dikwijls met veel misslagen, maar het ritme hield hij er in. De familie heeft geen "echte" pianiste of pianist voortgebracht.}

{Veren bedden in de huiskamer? Ja, maar geen ledikanten want er waren twee bedsteden in de huiskamer, een hoge en een lage. Ze waren afsluitbaar met mooi gelakte deuren. Onder de hoge bedstee bevond zich de kelder en onder de lage was een bergruimte. De bedsteden werden slechts bij uitzondering beslapen. Ik herinner me het geval dat zuster Grad roodvonk had en dat was een der besmettelijke ziekten waarvoor wettelijke maatregelen voorgeschreven waren, een soort beperkte isolatie. Een groot plakkaat waarop met grote letters het woord "ROODVONK", aangeplakt aan de voorkant van het huis. De kinderen niet naar school. Dit waren de maatregelen en ik herinner me dat "haar ziek zijn" van betrekkelijk korte duur was; voor ons scholieren, van "veel te korte" duur. Er zijn nog wel een paar gevallen te noemen waarin een der bedsteden als werkelijke slaappleaats werd gebruikt, die komen later wel ter sprake.}

DE SLAAPKAMER:

De slaapkamer bevatte: penantkastje en klein kastje (7.50), tafel en vier stoelen (20), wastafel + wasstel (6), theetafel + servies (10), spiegel en schilderijen (7.50), lamp (4), vloerkleed, zeil en gordijnen (12.50), verenbed met toebehoren (30).

{Duidelijk was dit de slaapkamer der ouders.}

HET ACHTERHUIS:

De bij de inventarisatie aanwezige goederen betroffen: tafel en enige stoelen (15), spiegel en schilderijen (2), zeil en gordijnen (3), kast met vaatwerk (7.50).

{Ik weet niet beter dan dat dit achterhuis door ons de achterkamer genoemd werd. Hij lag pal achter de huiskamer en bevond zich inderdaad in het achter gelegen gedeelte van het huis. De achterkamer was zomers in gebruik als huiskamer. De voorkamer werd dan herschapen tot een wat "deftige salon". De turfkachel werd tijdelijk verwijderd. Een ronde rood-bruin glanzende tafel, vier bijpassende stoelen met hoge rugleuningen, een fraai vloerkleed, een glazen kastje met daarin een theeservies en de piano, vormden naar ik meen het belangrijkste interieur. Visite werd zomers in de "salon" ontvangen. 's-Winters ook wel maar dan was de kamer weer tot huiskamer getransformeerd.}

DE KEUKEN:

Volgens de inventarislijst werden in de keuken aangetroffen: een fornuis (10) en enig aardewerk (3).

{Men slaagde er steeds in, voor dit grote gezin, iedere dag voldoende warm eten en zelfgebakken brood op tafel te brengen. Het fornuis was een turffornuis en had een oven om in te bakken. Natuurlijk was er veel meer kook-, bak-, braad- en eetgerei. Dit geheel negeren van de vele goederen die in de keuken aanwezig moeten zijn geweest, is toch wel begrijpelijk. Wat is de "erfwaarde voor de erfgenamen" indien de voorwerpen terstond weer voor en door hen gebezigd moeten worden? In feite niets en dit geldt voor alle gebruiksvoorwerpen.}

{De keuken was, naar mijn gevoelen, het deel van de woning, dat het meest vermeldenswaardig was. Vooraf dit. Ik had immer de indruk, dat Jan Wesseling en Pietje Heus,

toen zij de woning tot hun beschikking kregen, niet onderhevig waren aan een sterke vernieuwingsdrang. Geen verbouwing, maar ook niet schilderen, behangen, etc. Het huis zal wel gebouwd zijn overeenkomstig de wensen van de vorige eigenaar, Ds. Meijer en het is een kleine stap om een mogelijke gedachte te volgen dat hetgeen voor dominee goed genoeg was, ook goed genoeg was voor de familie Wesseling. }

{De enige toegangsdeur tot de woning, bevond zich aan de achterkant van het huis en was vanaf de weg, de Sluisvaart, bereikbaar via een onoverdekt gangpad naast het huis. Deze situatie was bij vrijwel alle woningen aan de Sluisvaart gelijk, met dien verstande dat zo'n gangpad veelal leidde naar twee of drie toegangsdeuren van aaneen gebouwde kleinere huizen. }

{Bij ons gaf de deur toegang tot de keuken. Bij die deur was, noch elders aan het huis, een huisbel. Wilde men de aandacht van de bewoners dan opende men de deur, indien hij niet op slot was, en riep "Volluk". Er waren wel huisbellen verkrijgbaar, namelijk "trekbellen". Wij hadden er geen, waarschijnlijk omdat dominee er ook geen had. }

{Bijzonder interessant was de watervoorziening. Er was geen waterleiding en dit betekende dus dat de bewoners aangewezen waren op regenwater. Het regenwater werd opgevangen op de daken van de huizen en via goten, filters en afvoerbuizen geleid naar waterputten die achter de huizen waren aangebracht. Met akertjes werd dan het te gebruiken water uit de put gehaald. In ons huis was geen waterput buitenshuis. In het achterste deel van de keuken was een grote, gemetselde vergaarbak. Ik weet niet of de binnenkant van de bak voorzien was van enige metalen bekleding. Via een deksel was er bovenuit met een aker water uit te halen, maar ik meen te weten dat er boven de gootsteen ook een handpomp was waarmee water uit de vergaarbak kon worden gepompt. Wij hadden altijd ruim water in de vergaarbak, omdat ook het regenwater dat neerkwam op het dak van de kerk werd geleid naar de vergaarbak.

Jaren later, toen ook de Sluisvaart werd aangesloten op het waterleidingnet, liet Jan Wesseling de vergaarbak verwijderen en de keuken zodanig aanpassen dat de vrijgekomen ruimte doelmatiger gebruikt kon worden. Niet onwaarschijnlijk is dat dit de eerste grote vernieuwing in het huis was.

In de keuken was ook de steile trap naar de zolder. Het kan haast niet anders zijn, dan dat daar regelmatig een ledikant met bed bijgeplaatst werd, op de voorzolder of op de achterzolder al naargelang de betreffende zolder in gebruik was voor jongens- of meisjesafdeling. }

DE ACHTER- EN VOORZOLDER:

De inventarisatie in begin 1919 bracht het volgende beeld: achterzolder: tafel en zes stoelen (5), springveren bed (10), kastje (3); voorzolder: vier ledikanten (50), vier bedden met toebehoren (50).

{De zolder kon enigermate verwarmd worden. In het houten plafond van de huiskamer was boven de plaats waar tijdens de winter de grote turfkachel stond, een cirkel uitgezaagd met een diameter van plm. 80 cm. Voor het gat was een sierrooster. Op de zolder was boven het uitgezaagde deel een houten koker bevestigd, die iets taps toeliep maar toch een flinke open ruimte had die afgedekt kon worden met een houten deksel. De kachel in de huiskamer kon dus, mits brandend, warmte afgeven aan de zolder. }

DE SCHUUR (Kerk):

De inventaris van de schuur bestond uit : wasmachine (10), wasfornuis (7.50), teilen en emmers (3), mangel en divers (15).

{De in het inventarisatie-overzicht bedoelde schuur werd door ons en door vrijwel alle

Sluisvaartbewoners, zelfs ook wel door dorpingen, naar zijn oorspronkelijke bestemming "de kerk" genoemd; aanvankelijk "de Meijerskerk", later "de kerk van Jan Wesseling"

Het was natuurlijk een ideale ruimte voor het plaatsen van fietsen en vele andere dingen, voor het gebruik als speelruimte en ook voor het doen van de was. }

{Wasmachine en wasfornuis mogen niet vergeleken worden met de elektrische wasmachines, die in tweede helft van de 20e eeuw in gebruik kwamen. De oude apparatuur heeft nog lang dienst gedaan. Het fornuis bestond uit een grote metalen kuip met daaronder een stookinrichting voor het stoken van turf. De kuip kon afgedekt worden met een deksel. Er kon ook een houten apparaat op geplaatst worden, waarmee het wasgoed in de kuip met warm water, rond gedraaid kon worden. Dit was dus de machine. Het is een wat summiere omschrijving. Iemand met meer kennis van technische zaken dan schrijver, zou ongetwijfeld meer details te vermelden hebben. Ik herinner me wel zo nu en dan het verzoek te hebben gekregen: "De was te draaien, als ik toch niks beters te doen had". Mijn leeftijd zal toen 10/12 jaar geweest zijn. }

{Toen na de Tweede Wereldoorlog het verenigingsleven, ook op de Sluisvaart weer wat opkwam, werd "de kerk" menigmaal gebruikt als feestzaal voor bejaarden, kinderen of andere bijeenkomsten, georganiseerd door Sluisvaartbewoners. Jan Wesseling heeft voorzover ik weet nimmer de "kerk" gebezigd als "opslagplaats voor turf". Daarvoor had hij op het erf een echte schuur laten bouwen, dus een "doodgewone" schuur, voor zijn turf voor eigen gebruik. }

HET KANTOOR:

In het kantoor werden bij de inventarisatie aangetroffen: schrijfbureau (20), twee kasten en kleren (10), kachel (5), tafel en enige stoelen (7,50), huis- en lijflinnen (50.-), "mans- en vrouwe- onder en bovenklederen (50.-)".

{Toen de kerk nog kerk was, was het kantoor de consistoriekamer. Kerk en kantoor waren aaneen gebouwd. Van buiten leek het houten gebouw, dat met enige tussenruimte haaks op het woonhuis stond, op een hoge, veredelde schuur met schuin toelopend dak.

Er waren wel enkele verschillen. De kerk was aan beide zijkanten voorzien van ramen die van boven rond waren en voorzien van matglas. Het plafond van de kerk was rond en blauw van kleur. Het kantoor had behalve een toegangsdeur twee grote openslaande deuren die gedeeltelijk van glas waren en die toegang gaven tot het tuintje dat er achter lag. Kantoor en kerk waren gescheiden door een houten wand, waarin een deur was om van het kantoor, voorheen dus consistoriekamer, in de kerk te komen. Het was een verhoogde deur aan een der zijkanten, want hij leidde naar een verhoging in de kerk waarop de kansel was geplaatst. De contouren van die kansel zijn op de achterwand van de kerk steeds zichtbaar geweest. Of de kansel, alsmede de trapjes die naar de verhoogde deur leidden, door dominee dan wel door Jan Wesseling zijn verwijderd, is mij niet bekend. }

{Het plafond van het kantoor was niet rond. Dit betekende dat er boven het kantoor nog een spits toelopende zolderruimte was. Vanuit het kantoor was die ruimte niet bereikbaar. Aan de achterkant waren wel een paar zolderluiken en met behulp van een trapleer was het mogelijk vanuit het tuintje via deze luiken in die ruimte te komen. Over het gebruik ervan herinner ik me dat voor korte duur zoon Gerard er een noodslaapplaats had. Hij was nog ongehuwd, werkte in de veenderij te Broek en Waterland, was daar naar ik meen bij een collega in de kost, maar kwam tijdens het weekeinde naar huis. Vermoedelijk was het wat moeilijk om voor die een of twee nachten per week een slaapplaats voor hem te reserveren. Gerard wist de oplossing: een matras en wat dekens op de kantoorzolder en een trapleer beschikbaar. Naar mijn gevoelen had hij in deze periode het geluk dat zijn oudere broers getrouwd en niet meer in het ouderlijk huis waren. Ongetwijfeld zou zo nu en dan een hunner er wel voor gezorgd hebben dat die trapleer op een avond niet te vinden was. De jongere broers, waartoe ook ik behoorde, waren te jong, te

bescheiden of hadden onvoldoende moed voor dergelijke "geintjes". Overigens, Gerard kwam tot een voor hem betere oplossing. Hij kreeg verkering met de hulp van zijn oudste zuster Cornelia. Die was inmiddels gehuwd met Hein van Loenen (C4.1), eigenaar van "De Oude Prins", cafe-restaurant met "gastenaccomodatie" te Ouderkerk. Gerard ging daar maar slapen.}

{Dat Pietje Heus enige kasten met kleding in het kantoor had doen plaatsen, had een goede reden. Zij had daarvoor ook wel een overvloed aan ruimte in de kerk, maar daarin werd slechts op de wasdagen gestookt. In het kantoor werd gedurende de herfst- en winterdagen de kachel veelvuldig aangestoken. Dit behoedde het "huis- en lijflinnen en de mans- en vrouwe- onder en boven kleederen" voor te grote vochtigheid.}

ANDERE GEÏNVENTARISEERDE EN GETAXEERDE ZAKEN.

De tot nu toe genoemde roerende zaken waren voornamelijk van huishoudelijke aard, aangetroffen in de woning en andere opstallen op het adres Sluisvaart 30 te Ouder-Amstel. Andere zaken waren nog: wat gouden en zilveren voorwerpen, door rendant aan de deskundige opgegeven, alsmede tot het bedrijf behorende goederen. De inventarisatie en taxatie hiervan geschiedde ook door de aangewezen deskundige J. de Rooy. Uit dit deel van de notariële beschrijving ervan blijkt dat er veenderij belangen waren in:

- a. veenderij De Toekomst te Ouder-Amstel,
- b. veenderij te Ilpendam,
- c. veenderij De Eendracht te Sloten Noord Holland,
- d. veenderij Het Karnemelkse Gat in de Buitendijkse Buitenveldertse Polder in Nieuwer-Amstel.

In deze veenderijen bevonden zich grote hoeveelheden turf, in droge-, natte- en slikvorm, alsmede riet, ruigt, gereedschappen, vaartuigen, enz die nodig waren bij de verwerking van veen tot brandbare turf.

{Bedacht moet worden dat de veenderijgronden op zich niet het eigendom waren van de individuele verveners. Zo'n polder was meestal het eigendom van een polderbestuur, van een gemeente of van een vervenersmaatschappij. In het laatste geval konden de individuele verveners wel aandeelhouder zijn van de maatschappij.

De verveners dienden aan de eigenaren van de grond wel de rechten tot vervening te betalen. Zo'n verveningsrecht was voor de nog komende duur ervan wel een vermogensrecht van de betrokkene.

Jan Wesseling was, naar ik meen, wel directielid van de Veenderij "De Eendracht", maar dit houdt natuurlijk niet in enig (privé)eigendomsrecht.

Uit de opsomming a t/m d hiervoor blijkt ook dat in het jaar 1918 de Veenderij Broek in Waterland nog niet in gebruik was als veenderij. Na beëindiging van het veenderijbedrijf aldaar is de polder door de gemeente Amsterdam in gebruik genomen als vuilnisstortplaats en nu -1990- nog steeds berucht als de "Gifpolder Volgermeer".}

{Het opsommen van de aantallen goederen die zich in de hiervoor genoemde veenderijen bevonden zou een eentonige geschiedenis zijn. Interessant is het misschien te weten om hoeveel turf het eigenlijk ging. De deskundige J. de Rooy, zelf vervener, telde de turf en gaf het aantal door aan de notaris. Natuurlijk alleen het gedeelte dat behoorde tot de huwelijksgoederengemeenschap van Jan Wesseling en zijn overleden echtgenote en van de broer Knelis Wesseling. Hij kwam tot het aantal van ruim 4.637.000; dus ruim "vier miljoen zeshonderd zevenendertig duizend" stuks. Die turven heeft de heer de Rooy natuurlijk niet stuk voor stuk geteld, maar als vervener kende hij uiteraard een methode die gemakkelijker was. Het was zijn laatste taak.}

{Er waren nog meer zaken die behoorden tot de gemeenschap van goederen die bestond tussen Jan Wesseling en zijn overleden echtgenote Pietje Heus. Die maakten eveneens deel uit van de nalatenschap. Het betroffen onder meer rechten, vorderingen, maar ook schulden.}

{Het vertrek van de deskundige en de voortzetting van de boedelbeschrijving verwoordde de notaris in zijn akte als volgt:

[=====]
[*En heeft de deskundige, wiens werkzaamheden zijn afge-*]
[*lopen, alhier getekend en zich verwijderd*]
[*-----J. de Rooy.-----*]
[ ]
[*Alsnu met de beschrijving van gemelden boedel en nalaten-*]
[*schap voortgaande, verklaarde de rendant, dat daartoe*]
[*alsnog behoort de helft in: -----*]
[*Het erfpachtrecht tot den dertigsten September negentien-*]
[*honderd zes en dertig van den grond gelegen te Ouder-*]
[*Amstel, aan de Sluisvaart, kadastraal bekend gemeente*]
[*Ouder-Amstel Sectie C, nommers 1155 en 1156 tezamen*]
[*groot drie aren en dertig centiaren, benevens de zich*]
[*daarop bevindende opstallen. -----*]
[*De jaarlijkse canon, verschijnende een Juli van elk jaar,*]
[*bedraagt negen gulden drie en dertig cent. -----*]
[*Welk onroerend goed door den rendant en de Heer Cornelis*]
[*Wesseling ieder voor de helft in eigendom is verkregen*]
[*bij proces-verbaal van veiling, den een en twintigsten*]
[*Juni negentienhonderd twaalf door den notaris F.H. van*]
[*den Helm te Ouder-Amstel opgemaakt, in verband met eene*]
[*acte de command den twee en twintigsten Juni daaraan-*]
[*volgende voor den zelfden notaris verleden, overgeschre-*]
[*ven ten hypotheekantore te Amsterdam, den zeventienden*]
[*Juli daaraanvolgende in Deel 2000 nommers 38 en 39.-----*]
[=====]

{Zowel de omschrijving van dit deel van de akte, als de consequenties er uit voortvloeiend, maken enige toelichting wellicht wenselijk.}

De motorschuit, die ten behoeve van turfvervoer naar cliëntelen was aangekocht, werd reeds eerder genoemd. Al deze zaken werden eveneens getaxeerd en gewaardeerd door een deskundige.

De individuele vervener betaalde aan het bestuur van de polder pacht met het recht tot vervening. Dit recht was uiteraard wel een vermogensbestanddeel. Duidelijker komt dit "recht" tot uiting bij de erfpacht voor de grond gelegen te Ouder-Amstel aan de Sluisvaart, kadastraal bekend: gemeente Ouder-Amstel, sectie C nummer 1155 en 1156, tezamen groot 3 aren en 30 centiaren, benevens de zich daarop bevindende opstallen, welk onroerend goed door de rendant en den Heer C. Wesseling ieder voor de helft in eigendom was.

Toelichting:

- 1) De vermogensbestanddelen die nu nog in de boedelbeschrijving dienden te worden opgenomen, behoeften geen taxatie van de eerder aangewezen deskundige, omdat de juistheid ervan kon blijken uit boekhouding, bescheiden, nota's, enz.
- 2) De "rendant", het werd reeds eerder aangeduid, was de beheerder van de gemeenschap van goederen tussen de beide echtgenoten en na het overlijden van de echtgenote, van haar nalatenschap. In zeer omvangrijke zaken en veel gerechtigden, zal de rechter veelal een rechtskundige als zodanig aanwijzen.
- 3) Uit het vorenstaande citaat uit de akte kan blijken waarom de rendant -Jan Wesseling- meerdere malen attendeerde op het feit dat de boedelbeschrijving slechts betrekking kon hebben op : "de helft in het beschrevene". {Het kan natuurlijk niet zo geweest zijn dat Jan Wesseling bang was dat de notaris dit zou vergeten.

Voor de notaris begon met schrijven was de kwestie hem geheel en al duidelijk gemaakt en hij zocht de plaatsen uit waarin naar zijn mening dit accent even naar voren moest komen om misverstanden te vermijden. De reden van een en ander was natuurlijk, dat de goederengemeenschap niet geheel en uitsluitend toebehoorde aan het echtpaar Jan Wesseling/Pietje Heus, maar verstrengeld was met de belangen van Knelis Wesseling, de broer van Jan. Het ontstaan ervan vond niet plaats in 1918 na het overlijden van Pietje Heus, maar begon hoogst waarschijnlijk toen de beide broers het beroep van vervener voor gezamenlijke rekening gingen uitoefenen.

Toen in 1912 een der broers, niet duidelijk is welke, bij de veiling het huis en de kerk aan de Sluisvaart kocht op beider naam en ieder voor de helft, wilde notaris Van den Helm wel enig bewijs, waaruit bleek dat de ene broer voor de ander mocht kopen, teneinde hiervan melding te maken in zijn proces-verbaal van de veiling en het eigendomsrecht te kunnen doen inschrijven in de registers ten hypotheekkantore. De beide broers lieten daarom de dag na de veiling een akte bij die notaris opmaken waaruit deze bevoegdheid bleek. Dit was dus die "acte de demand".

Niet tot uiting is gekomen of ook enige inboedel bij de koop was ingesloten. Niet onwaarschijnlijk is, dat dit wel het geval was, want zonder meer werd na het overlijden van Pietje Heus in 1918 aanvaard, dat ook de inboedel slechts voor de helft tot de huwelijks-goederengemeenschap behoorde. De woning zelf en de andere opstallen zijn als zodanig in het geheel niet in de akte van boedelbeschrijving opgenomen, maar hiertoe was een andere reden, die nog ter sprake komt. }

Na het hiervoor bedoelde recht van erfpacht volgen in de akte van boedelbeschrijving nog opsommingen van contanten, aandelen, vorderingen op banken, op collega's wegens verrichtte werkzaamheden, op cliënten wegens leveringen van turf, enz. en daarna de schulden, grote, kleine en zeer kleine.

{Het overzien van de opsomming van de schulden leidt tot enige merkwaardigheden. Bij het begin der opsomming staat vermeld dat ook hiervoor geldt: "de helft in ....". De grote schulden hadden vrijwel alle betrekking op het bedrijf. Het is duidelijk dat deze schulden dan ook voor de helft tot de rekening van broer Cornelis dienden te komen. Er waren echter ook wat schulden, die duidelijk van huishoudelijke aard waren. Ze betroffen echter niet nog te betalen rekeningen voor dagelijkse of wekelijkse leveranties door bijvoorbeeld de melkboer, bakker, kruidenier, slager, groenteman, enz. Wel die van schoenmaker, kleermaker, manufacturiers en een paar leveranciers van boter, olie en tarwe. Niet uitgesloten is dat de laatste produkten dienden ter verruiming van hetgeen, nog steeds zo kort na het einde van Wereldoorlog I, onder de distributiebepalingen viel.

Uit de opsomming valt naar mijn gevoelen wel af te leiden, dat de gewone

huishoudelijke uitgaven betaald werden door moeder Pietje van haar huishoudgeld en de meer bijzondere uitgaven, voor zover zij te maken hadden met het huishouden, door vader Jan. }

Na nog een PM post te hebben opgevoerd voor eventueel nog niet volledig bekend zijnde schulden, beëindigde de notaris de akte van boedelbeschrijving als volgt:

[=====]
[Hiermede verklaarde de rendant dat alles wat behoort]
[tot den gemeenschappelijken boedel van hem en zijn]
[echtgenoot en van hare nalatenschap getrouw en naar]
[beste weten te hebben aangegeven, waarna hij in han-]
[den van mij notaris den eed heeft afgelegd, dat hij]
[van die inboedel en nalatenschap niets heeft verduis-]
[terd, noch gezien heeft noch weet, dat iets verduis-]
[terd is, met belofte om dadelijk aangifte te zullen]
[doen van alle bestanddeelen daarvan, die later nog]
[te zijner kennis mochten komen -----]
[Alle geïnventariseerde zaken zijn gebleven in het]
[bezit van den rendant, die verklaarde zich tot de]
[oplevering daarvan te verbinden, waar, wanneer en]
[aan wien zulks zal behooren.-----]
[Waarna deze inventaris is gesloten en deze minuut na]
[gedane voorlezing is getekend door de comparanten,]
[de getuigen en door mij notaris.-----]
[----- J. Wesseling, -----]
[----- S. Wesseling, -----]
[----- C.A. Wesseling, -----]
[----- Siebelts, -----]
[----- J. van Eijzeren, -----]
[----- M. Kluwer, Notaris, -----]
[No. 171 Geregistreerd te Amsterdam den veertienden]
[Januari 1900 negentien, deel 298, folio 156 vers ---]
[vakb. zes bladen, een renvooi. -----]
[Ontvangen voor recht Een gulden vijftig cent f1.50.-]
[De Ontvanger Reg: No 1, De Wijns, -----]
[Voor eerst uitgegeven afschrift.-----]
[M. Kluwer . notaris]
[=====]

{Dit was dus een beperkt overzicht van de akte van Boedel-beschrijving. Natuurlijk was de nalatenschap van Pietje Heus nog niet geregeld. Allereerst diende nu het deel van Cornelis Wesseling te worden verwijderd. Dit gebeurde op een toch verrassend eenvoudige wijze.

ACTE VAN TRANSPORT TUSSCHEN DE HEEREN C EN J WESSELING.

Dit was de verrassing die Knelis en Jan Wesseling toepasten om op een gemakkelijke

manier uit de belangenverstrengeling te komen, voor wat betreft de boedel beschreven ter vaststelling van de nalatenschap van Pietje Heus.

Niet bekend is of dit een initiatief was van de gebroeders of een hunner, dan wel een suggestie van notaris Kluwer. De notaris vermeldde in de door hem opgemaakte "acte van transport", dat op 20 januari 1919 voor hem verschenen:

1e.de Heer Cornelis Wesseling, vervener, wonende te Ouder-Amstel, (als comparant) ter ene zijde;

2e.de Heer Johannes Wesseling, vervener, wonende te Ouder-Amstel, (als comparant) ter andere zijde.

De comparant ter ene zijde verklaarde te hebben verkocht aan de comparant ter andere zijde, die verklaarde van de comparant ter ene zijde te hebben gekocht:-----

De onverdeelde helft in de navolgende zaken:-----

{De zaken die Cornelis Wesseling aan zijn broer Jan Wesseling had verkocht waren de roerende en onroerende lichamelijke zaken, voor voorzover het betref de gedeelten die tot hun gezamenlijk bezit konden worden gerekend. In feite betref dit alle zaken, genoemd in de akte van boedelbeschrijving, Ook de zaken die van huishoudelijke aard waren, zij het dat in de "Transportakte" deze zaken werden aangeduid als "diverse lichamelijke roerende zaken, die zich bevinden ten huize van den comparant ter andere zijde en nader zijn beschreven bij proces-verbaal van inventarisatie door mij notaris opgemaakt." }

{In alle volgende onderdelen bevat deze akte alle punten in nagenoeg gelijke bewoordingen als de akte van boedelbeschrijving, dus de zaken die zich bevonden in de veenderijen, de motorschuit met toebehoren, de effecten, aandelen, spaarbankboekjes, contanten, vorderingen en schulden. }

Wat betaalde Jan Wesseling voor deze koop en verkoop aan zijn broer Cornelis? In de "acte van transport" zijn deze voorwaarden uiteraard vermeld. De voorwaarden van verkoop hielden in het betalen van een bedrag van vijfduizend gulden en ten aanzien van deze som verklaarde de comparant ter ene zijde (Cornelis W.), dat hij die som van de comparant ter andere zijde (Jan W.) reeds had ontvangen en "hem deswege volledig kwitteerde".

Voorts was een onderdeel van de koopsom "een vestiging van een lijfrente ten behoeve van den comparant ter andere zijde (Knelis W.) groot twintig gulden per week, te voldoen elke week, voor het eerst op 27 Januari 1919".

Ten aanzien van de lijfrente was nog overeengekomen, dat indien Jan Wesseling in gebreke bleef met de betaling van de wekelijkse termijn, "hij een zodanige som verbeurde als op het tijdstip van ingebreke blijving nodig zal zijn voor aankoop van een lijfrente, groot twintig gulden per week ten behoeve van Cornelis Wesseling, bij een soliede Nederlandse Verzekeringsmaatschappij ter keuze van de rentetrekende."

Het slot van de akte luidt als volgt:

[=====]
[Ten slotte verklaarden de comparanten dat zij thans]
[niets meer in het gemeen en onverdeeld bezitten, dan]
[het recht van erfpacht tot den dertigsten September]
[negentienhonderd zes en dertig van den grond,gelegen]
[te Ouder-Amstel, aan de Sluisvaart, kadastraal bekend]
[gemeente Ouder-Amstel. Sectie C, nummers 1155 en 1156]
[tezamen groot drie aren, dertig centiaren, benevens]

[de zich daarop bevindende opstallen, waartoe voor de]
 [helft gerechtigd is Comparant Cornelis Wesseling en]
 [de wederhelft behoort aan de huwelijksgemeenschap be-]
 [staan hebbende tusschen Comparant Johannes Wesseling]
 [en diens overleden echtgenoot Meuffrouw Petronella]
 [Heus.-----]
 [Alle kosten en rechten dezer acte zijn ten laste van]
 [den comparant ter andere zijde.-----]
 [Verleden te Amsterdam, op datum als in hoofde dezer]
 [is vermeld in tegenwoordigheid van de Heeren Herman]
 [Berend Siebelts, candidaat-notaris en Simon Johannes]
 [Hoff, kantoorbediende, beiden wonende te Amsterdam]
 [als getuigen, evenals de comparanten aan mij notaris]
 [bekend.-----]
 [En is deze minuut onmiddellijk na gedane voorlezing]
 [ondertekend door de comparanten, de getuigen en door]
 [mij notaris.-----]
 [----- C. Wesseling. -----]
 [----- J. Wesseling. -----]
 [----- Siebelts. -----]
 [----- Hoff. -----]
 [----- M. Kluwer. -----]
 [----- Notaris -----]
 [No. 263 Geregistreerd te Amsterdam den eenentwintig-]
 [sten Januari 1900 negentien deel 298 folio 165,]
 [recto vak 4. Vier bladen drie renvooien. Ontvangen]
 [voor recht een gulden vijftig cent -- f 1,50 --]
 [Den Ontvanger Reg. No. 1 -- de Wijn -----]
 [Voor eerst uitgegeven Afschrift]
 [M. Kluwer , notaris]
 [=====]

Het zal misschien zijn opgevallen, dat in eerder vermelde akten wel het recht van erfpacht op de grond aan de Sluisvaart ter sprake kwam, maar niet de in 1912 gekochte opstallen op die grond, t.w. woonhuis en schuur (kerk/kantoor). Niettemin zijn die opstallen wel getaxeerd. Zij behoorden, evenals de eerder genoemde motorschuit tot de onroerende goederen en daarvan werden expertise-rapporten opgemaakt. De motorschuit werd getaxeerd op een waarde van fl. 4000.-- door de scheepmaker C. Baas en de woning + kerk + kantoor door de heer G. Bakker, metselaar, op een waarde van fl. 1300.--.

{ Vermeldenswaardig is nog dat de heer G. Bakker ook een der schuldeisers was van Jan Wesseling, voor een bedrag van f 6.- ; dat in de loop der jaren zijn bedrijf uitgroeide tot een flink aannemersbedrijf en dat zijn zoon Gerardus Wilhelmus (Gerrit) Bakker vele jaren later huwde met de in 1918 geboren dochter Jacoba Geertruida (C4.13) van Jan Wesseling en Pietje Heus. }

{ Werden de kinderen van Jan Wesseling, in het erfdeel van hun moeder, door de

transactie van hun vader en oom, bevoordeeld dan wel benadeeld? Deze vraag moet ontkennend beantwoord worden.

De financiële positie van de kinderen, als erfgenamen van hun moeder Pietje Heus, was geheel afhankelijk van de situatie op 10 november 1918, de dag van haar overlijden. De boedelbeschrijving vond plaats op 11 januari 1919 en de transactie tussen hun vader en oom op 20 januari 1919. Mocht er bij deze transactie sprake zijn geweest van winst of verlies voor de een of de ander, dan had dit geen gevolgen voor de kinderen.

De transactie maakte de situatie wel duidelijker en bewerkstelligde, dat behoudens de kwestie van grond en opstallen aan de Sluisvaart, de kinderen geen financiële betrekkingen meer hadden met hun oom Knelis. }

ACTE VAN BOEDELSCHIEDING, ENZ.

De officiële aanduiding van deze akte was:

[=====]
[*Acte van Scheiding der gemeenschappelijke boedels*]
[*bestaan hebbende tusschen den Heer J. Wesseling en*]
[*wijlen diens echtgenootte Mejuffrouw P. Heus, mits-*]
[*gaders der nalatenschap van laatstgenoemde.-----*]
[*dd. 4 Maart 1919. -----*]
[=====]

Het begin van deze akte van boedelscheiding is, behoudens enkele afwijkingen, gelijk aan het vermelde begin van de akte van boedelbeschrijving. De afwijkingen betreffen:

- 1^e. een andere datum, maar dit is natuurlijk vanzelfsprekend;
- 2^e. tegenwoordigheid van de Edelachtbare Heer Meester Willem Jacobus van Dam, kantonrechter te Amsterdam, hij diende, ten blijke van zijn goedkeuring, de akte ook te ondertekenen en daarom vond voorlezing en ondertekening plaats in het gebouw van het Kantongerecht, waar ook de getuigen Siebelts en Hoff aanwezig waren;
- 3^e. een wijziging in de status van "de Heer Adrianus Hendrik Wesseling, vervener, wonende te Ouder-Amstel", hij stond niet meer bij de kinderen die als minderjarigen onder voogdij en toeziende voogdij stonden; Janus (C4.3) was op 22 februari 1919 meerderjarig geworden, 21 jaar dus en nu moest hij wel aanwezig zijn.

WAT WILDEN DE COMPARANTEN?

De akte bepaalde hierover:

"De Comparanten voor zich en in gemelde hoedanigheid (voogd c.q. toeziende voogd) verklaarden:

dat wijlen Mejuffrouw Petronella Heus, in algehele gemeenschap van goederen is gehuwd geweest met comparant Johannes Wesseling, dat zij, gewoond hebbende te Ouder-Amstel, is overleden te Amsterdam in het Wilhelmina Gasthuis, waar zij tijdelijk verbleef, den tienden November negentienhonderd achttien, zonder bij testament over haar nalatenschap te hebben beschikt;-----

dat zij ingevolge de wet tot haar enige erfgenamen heeft nagelaten, haar twaalf uit gemeld huwelijk geboren kinderen zijnde de comparanten: Steven - Cornelia Adriana - Adrianus Hendrik Wesseling en de negen (eerder) genoemde minderjarigen, elk voor een twaalfde gedeelte; -----

dat van voormelden gemeenschappelijke boedel en nalatenschap een beschrijving is

opgemaakt, blijkens akte van boedelbeschrijving, 11 januari 1919 door mij notaris {de kopie vermeld 1918};

dat de comparanten wensden tot stand te brengen de scheiding en verdeling van de gemeenschappelijke boedel bestaande tusschen comparant Johannes Wesseling en wijlen Mejuffrouw Petronella Heus, benevens de daarin begrepen nalatenschap van laatstgenoemde.

De comparanten verklaarden daaromtrent te zijn overeengekomen:

1. Om als grondslag van deze scheiding aan te nemen voormelde inventaris, terwijl als dag van scheiding wordt aangenomen de tiende november negentienhonderd achttien, de sterfdag van erflaatster.
2. Om in deling te brengen:.....

{Onder dit punt staan groepsgewijze en soms tot een bedrag samengetrokken, vermeld de in de akte van boedelbeschrijving genoemde roerende en onroerende goederen, vorderingen, contanten, sieraden, waardepapieren enz, alsmede de schulden waarvan werd aangenomen dat die slechts voor de helft tot het passief van de gemeenschappelijke boedel behoorden. }

Daarna verklaarden de comparanten dat de gemeenschappelijke boedel van comparant Johannes Wesseling en wijlen Mejuffrouw Petronella Heus "bestaat uit de helft van het navolgende actief, waarvan de wederhelft behoort aan de broeder van de comparant Johannes Wesseling, de Heer Cornelis Wesseling, wonende te Ouder-Amstel."

{Met deze verklaring maakten de comparanten duidelijk dat zij geen bezwaren maakten tegen de toepassing van de tot uiting gekomen "tweedeling in de boedel" tusschen de gebroeders Wesseling en de notaris op deze basis zijn berekeningen kon maken. }

De berekeningen van de notaris staan uiteraard in de akte van boedelscheiding vermeld. Het is simpelweg een kwestie van optellen, aftrekken en delen. Een en ander resulteerde tot een bedrag dat aan elk der kinderen als erfgenamen van Pietje Heus toekwam.

De akte van boedelscheiding bevat ten slotte nog een aantal conclusies en verklaringen, onder meer:

1. "Alsnu tot scheiding overgaande verklaarden de comparanten voor zich en in gemelde hoedanigheid toe te scheiden:

Aan Comparant Jan Wesseling:-----

De tot de gemeenschap van goederen, bestaande tusschen hem en wijlen zijn echtgenote behorende helft in het hiervoor omschreven actief

ter waarde van: xxxxxxx

Onder de last:

om voor zijn rekening te nemen:

--de tot die gemeenschap behorende helft
in het passief xxxxxxx

--de beredderingskosten en taxatiekosten xxxxxxx

--de begrafenis-kosten van erflaatster xxxxxxx

2. --Om uit te keren aan de overige deel-
genoten een som van xxxxxxx
Samen ----- xxxxxxx

Zodat hij juist behoudt hetgeen waarop hij naar bovenstaande berekening recht heeft.

{Die overige deelgenoten waren de comparanten Steven Wesseling, Cornelia Wesseling en Adrianus Hendrik Wesseling en de minderjarigen Hendrik, Gerardus Theodorus, Theodora Johanna, Roelof Marie, Gerarda Agatha, Anna Maria, Hermanus Marie, Johannes

Petrus en Jacoba Geertruida Wesseling.

Aan elk van hen diende comparant Johannes Wesseling een uitkering te doen van een bedrag gelijkstaande met het ieder hunner toekomende ad ----- xxxxx . }

Hiermede verklaarden de comparanten zo voor zich als in gemelde hoedanigheid de gemeenschappelijke boedel van comparant sub 1 en wijlen zijn echtgenote, alsmede de nalatenschap van laatstgenoemde finaal te hebben gescheiden en verdeeld, zonder daarvan iets in het gemeen en onverdeeld te hebben gehouden.

Daarna verklaarde de comparant sub 1 al het hem toebedeelde in zijn bezit te hebben, al de schulden die hij voor zijn rekening heeft genomen te zullen betalen en de bedragen die hij aan zijn meerderjarige kinderen moet uitkeren te hebben betaald, gelijk zulks door hen wordt erkend, terwijl hij de bedragen ad xxxxx die hij aan zijn negen genoemde minderjarige kinderen moet uitkeren verklaarde te zullen beleggen op de Grootboeken der twee en een half procent Nationale Werkelijke Schuld.

Het slot van de akte van boedelscheiding luidt:

" *Verleden op datum als in hoofde deze is vermeld te* "
" *Amsterdam, in het gebouw van het Kantongerecht, in* "
" *tegenwoordigheid van de Heeren Herman Berend Siebelts,* "
" *candidaat-notaris en Simon Johannes Hoff, kantoor-* "
" *bediende, beiden wonende te Amsterdam, als getuigen,* "
" *de comparanten zijn mij notaris bekend.-----* "
" *En heeft de Heer Kantonrechter ten blijke zijner goed-* "
" *keuring deze minuut, na voorlezing getekend met de* "
" *comparanten, de getuigen en mij notaris.-----* "
" *----- Van Dam, -----* "
" *----- J. Wesseling, -----* "
" *----- S. Wesseling, -----* "
" *----- C.A. Wesseling, -----* "
" *----- A. Wesseling, -----* "
" *----- Siebelts, -----* "
" *----- Hoff, -----* "
" *----- M. Kluwer, Notaris, -----* "
" *No. 74 Geregistreerd te Amsterdam den vijfden* "
" *Maart 1900 negentien, deel 300 folio 8 verso* "
" *vak 8, zeven bladen geen renvooi. Ontvangen* "
" *voor recht Een gulden vijftig cent f 1,50. De* "
" *Ontvanger Reg. No.1, de Wijn.-----* "
" ----- "

Tot zover een aantal punten uit de akte van boedelscheiding, opgemaakt in verband met het overlijden en de erfenis van onze moeder Pietje Heus.

{Het zal de lezer zijn opgevallen, dat in het vorenstaande geen bedragen vermeld zijn, waaruit de omvang van het erfdeel van elk der kinderen van Jan Wesseling en Pietje Heus was af te

leiden. Na enig overleg bleek het weglaten van bedragen voorkeur te hebben. De minderjarigen van 1919 kregen op hun 21e verjaardag de beschikking over hun beleggingsbescheiden. }

EEN ANDERE PERIODE BRAK AAN!

Deze andere periode was in feite reeds aangebroken terstond na het overlijden van Pietje Heus. Het werd een overgangperiode. De zaken moesten doorgaan, maar evenzeer het huishouden. Allereerst was er de zorg voor de baby Jacoba. Zij werd voor langere duur toevertrouwd aan de zuster van Jan Wesseling, tante Japie en haar man Piet Lampen. De bijzonderheden hierover zijn reeds vermeld.

Het is vanzelfsprekend dat Jan Wesseling weer aan de slag moest om zijn zaken te behartigen en hij had natuurlijk toch ook een grote verantwoording voor zijn gezin, een groot gezin want alle kinderen, met uitzondering van de baby Jacoba, woonden nog in het huis op de Sluisvaart.

De verantwoording voor de dagelijkse gang van zaken in het gezin, de huishouding, werd overgedragen aan de oudste dochter Cornelia (C4.1). Zij was inmiddels 23 jaar oud, werd bijgestaan door de hulpen die ook haar moeder bijstonden in de huishouding en dit waren er twee of drie, voor het huishoudelijke werk, voor wassen, naaiwerk en voor het grovere werk. De beide laatsten zullen niet alle dagen gewerkt hebben en het is niet uitgesloten dat de organisatie van de huishouding iets anders was.

HAD JAN WESSELING VERTROUWEN IN ZIJN OUDSTE DOCHTER EN ZIJN OUDSTE ZOONS?

Het is natuurlijk vreselijk moeilijk om op zo'n vraag en meer dan zeventig jaar later een redelijk antwoord te geven, als men die periode heeft meegemaakt als jochie, er daarna vrijwel nooit over gepekerd heeft en dan zichzelf die vraag stelt.

Het vertrouwen dat hij stelde in zijn dochter Cornelia is wel af te leiden uit een brief die hij enige jaren nadien schreef en die nog ter sprake komt. Voor wat de oudste zonen betrof was de situatie zodanig, dat op elke plek waar hun vader een veenderij had een oudere, bekwame werknemer in feite de touwtjes in handen had. Om een paar namen te noemen: Hendrik Rietveld (De Toekomst te Ouderkerk); Reijer Heus, zwager, (te Ipendam); Tinus Wesseling, neef (Karnemelkse Gat); Klaas Rinkel (Eendracht [?] later Broek in Waterland). Zoon Janus Wesseling was z.g. schipper op de motorboot van Jan Wesseling, maar hij was pas 16 of 17 jaar. De echte baas op de boot was de bij Jan Wesseling in dienst zijnde heer Kees Andriessen en Janus werd dat toen hij naar de mening van zijn vader werkelijk oud genoeg was. {Naar mijn mening toont vooral dit laatste aan dat er bij Jan Wesseling wel vertrouwen was ten aanzien van zijn oudste zoons, maar dat hij ze, waarschijnlijk terecht, "te jong" achtte om de volle verantwoording, ook voor anderen te dragen. Bovendien was deze situatie er reeds, misschien met andere namen, toen de zoons na hun schoolperiode begonnen te werken en ze duidelijk nog te jong waren. }

WIE (HOE) WAS PIETJE HEUS?

{De periode van Pietje Heus mag natuurlijk niet worden afgesloten vooraleer er een poging is gedaan een enigermate betrouwbaar antwoord te verkrijgen op de vraag wie, of beter nog hoe was Pietje Heus. Wie zou mij de gegevens kunnen verstrekken?

De oudere kinderen van Pietje Heus, die hun moeder wel goed, althans beter hebben gekend, waren inmiddels overleden toen ik een aanvang maakte met het schrijven van dit verhaal, meer dan 65 jaar na haar overlijden. De nog levende kinderen van Pietje Heus waren ten opzichte van mij iets ouder en iets jonger. Ook zij waren, zo bleek, niet in staat een zo goed mogelijk beeld

van onze moeder Pietje Heus te creëren. Toch kwam er een oplossing. Ik herinnerde me, dat m'n oudste zuster Cornelia Adriana, ook oudste dochter van Pietje Heus en Jan Wesseling, gehuwd met Hein (Hendrikus Martha Wilhelmus) van Loenen (C4.1), in 1982 op 87 jarige leeftijd overleden, een bijzonder goede vertelster was. Zou zij haar verhalen over vroeger ook verteld hebben aan haar eigen kinderen, bijvoorbeeld aan **Bep** (Elisabeth Petronella Antonia) van Loenen (C5.1)? Ik vroeg het aan Bep en zij bleek een evengoed vertelster te zijn als haar moeder.

Bep en ik spraken af haar verhaal over Pietje Heus weer te geven in de vorm van een vraaggesprek met mij en hierbij gewoon de namen en roepnamen van de betrokkenen te bezigen, dit om te voorkomen het herhaaldelijk gebruik van uitdrukkingen als: "mijn grootmoeder, jouw moeder" enz.

Alvorens het vraaggesprek weer te geven volgen hier eerst enige gegevens over Pietje Heus, waarvan enkele punten reeds eerder ter sprake kwamen:

PIETJE HEUS, geboren op 5 juni 1876 te Ouder-Amstel, werd gedoopt en bij de Burgerlijke Stand ingeschreven als: "PETRONELLA", dochter van Stephanus Heus en Gerritje Houweling. Zij was het oudste maar niet het enige kind van haar ouders. Zij kreeg vier broers en vijf zusters, die de roepnamen hadden van: Kees, Jan, Roel, Reijer, Mie, Jans, Geert, Grad en Door.

Op 13 Februari 1895, zij was toen ruim 18 jaar oud, trouwde Pietje met Jan (Johannes) Wesseling, geboren te Nieuwer-Amstel, op 4 november 1869. Jan was bij zijn trouwen dus 25 jaar.

Op 10 november 1918, op 42 jarige leeftijd, overleed Pietje in het Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, kort na de geboorte van haar dochter Jacoba, aangetast door de in dat najaar over de gehele wereld heersende influenza-endemie.

De ouders van Pietje Heus

DE VRAAG: Mijn eerste vraag aan Bep was: Wie was Pietje Heus?

HET ANTWOORD VAN BEP:

Ja, wie was Pietje Heus? Ik moet toch wel een paar dingen vooraf zeggen. Ik heb Pietje Heus, mijn grootmoeder, niet gekend. Wat ik over haar weet en over haar kan vertellen, heb ik uitsluitend uit de verhalen die mijn moeder mij vertelde. Je weet mijn moeder vertelde veel, graag en goed over de dingen uit haar leven. Tal van dingen en bijzonderheden moet zij echter op haar beurt weer hebben vernomen van haar moeder, van Pietje Heus dus. Verder moet ik opmerken, dat praten over Pietje Heus ook betekent praten over anderen, zoals over haar ouders, haar broers en zusters, over haar echtgenoot en haar kinderen, dus ook over mijn moeder -Cornelia- en mijn vader -Hein-.

Nu eerst over Pietje. Zij was nog geen achttien jaar toen Jan Wesseling, die een jaar of zes ouder was, verliefd op haar werd. Dit laatste mogen we echt wel aannemen. Het was niet verwonderlijk. Op oude foto's is duidelijk te zien dat Pietje flink en niet onknap was.

Niet iedereen verheugde zich over de kennismaking, de omgang of de verkering, die volgde. In het gezin Heus, een groot gezin waarin zij de oudste dochter was, werd er bij Pietje op aangedrongen om er maar niet aan te beginnen. "Jan Wesseling meent er toch niets van." "Jij bent zijn zoveelste vriendinnetje." "Als hij je zat is zet hij je toch aan de dijk." Dit was de teneur van de naar voren gebrachte bezwaren, waarschuwingen en afkeuringen. Ik weet niet of het de ouders, dan wel de broers en zusters van Pietje waren, die dit naar voren brachten.

Toen het wat serieus begon te worden tussen Pietje en Jan was het de moeder van Jan Wesseling, Cornelia Maan dus, die liet blijken niet zo'n enthousiast voorstander te zijn. Jan kreeg van haar opmerkingen te horen, zoals: "Kijk maar uit, waar begin je aan." "Je mag wel op je centjes passen." "Dat jonge ding wil met je pronken." Ondanks alle waarschuwingen en opmerkingen, op 13 februari 1895 trouwden Pietje en Jan met elkaar en op 5 december 1895 kregen zij hun eerste baby, een dochter, mijn moeder Cornelia Adriana.

Uit de verhalen kreeg ik de indruk, dat de verhouding tussen Pietje en haar schoonmoeder wel eens wat stroef was. In het bezigen van de roepnaam van mijn moeder kwam dit ook wel tot uiting. Zij was vernoemd naar Jan's moeder, Cornelia Maan dus, die "Keetje" genoemd werd. Pietje Heus noemde haar dochter veelal "Nel". Grootmoeder wilde deze roepnaam kennelijk niet bezigen; "Cor" ook niet want dat vond zij een hondenaam en ze noemde haar kleinkind daarom bij de volledige voornaam "Cornelia". Vader Jan zocht blijkbaar een compromis en noemde zijn dochter "Knelia". Nu geloof ik niet, dat uit dit verhaal geconcludeerd mag worden, dat er sprake was van een "slechte" verhouding tussen Keetje Maan en Pietje Heus, die was er niet. Ik heb er althans nooit wat van vernomen.

VRAAG: Is uit deze of andere verhalen af te leiden, dat er sprake was van enig standsverschil tussen Jan en Pietje en hun families?

BEP: Of Jan, hetzij via de familie Wesseling, hetzij via Cornelia Maan werkelijk "enig geld" had, weet ik niet. Je weet echter dat in een dorp, vooral in die tijd, er wel sprake kon zijn van, nou noem het maar "standsverschil", zonder dat er in feite sprake was van "geld".

Het is wel duidelijk dat de familie Heus, met al die betrekkelijk nog jonge kinderen, in wat moeilijke omstandigheden leefde en dat Jan Wesseling toen al een man in opkomst was. Ik weet niet of hij in die tijd al een veenderij-bedrijf had. Hij zal er in elk geval in gewerkt hebben en dat was, voor zover ik begrepen heb, ook zo met vrijwel de gehele familie Wesseling. Trouwens, ook de vader van Pietje Heus werkte in de veenderij. Om nog even bij de familie Heus te blijven, het ging hen later heel wat beter, mede ook omdat vader Heus en enkele zonen, ik meen Kees en Reijer, goed werk hadden in de veenderij-bedrijven van Jan Wesseling. De bezwaren die tegen het huwelijk van Pietje en Jan voordien geopperd werden zijn later kennelijk

geheel verdwenen, toen bleek dat Pietje en Jan het heel goed hadden met elkaar. Trouwens, ook jij herinnert je nog dat er veel later, zelfs toen Pietje Heus reeds lang was overleden, een heel goede verstandhouding bestond tussen de familie Heus en Jan Wesseling. Dit is in feite altijd zo gebleven. Als jongelui vonden jullie het prachtig als de jongens van tante Mie en tante Jans en vooral de meiden van tante Geert kwamen logeren.

Goed, na hun trouwen gingen Pietje en Jan wonen in een huis op de "helling van Kees Baas", een scheepswerf. Degenen die wat bekend zijn in Ouderkerk aan de Amstel, weten dat die gelegen is aan de Achterdijk, net in de knik voorbij de Katholieke Kerk. Daar is mijn moeder geboren, maar ik weet niet of ze er lang hebben gewoond. Ik herinner me nog een verhaal over het wonen in een der huizen van scheepsmaker Kees Baas. Hij liet twee huizen bouwen en een ervan was bestemd voor Jan Wesseling. Ze werden gebouwd van hout, dat al eerder ergens voor gediend had. Toen de huizen in gebruik waren genomen bleek dat er een bepaald ongedierte in het hout zat, waardoor de huizen weer moesten worden afgebroken. Het heel precieze ervan is me echter ontschoten.

Later woonden Pietje en Jan in de "Snijdershuizen" aan de Amsteldijk te Ouderkerk a/d Amstel, dus in de gemeente Nieuwer-Amstel, nu Amstelveen. In 1912 gingen ze wonen aan de Sluisvaart in de gemeente Ouder-Amstel. Ik weet niet of ze voordien nog elders gewoond hebben. Ik meen van niet.

Jan Wesseling kocht het toch wel vrij grote houten huis, met daarachter een houten kerk en een grote werf van Ds Meijer. Als ik me niet vergis ben jij als eerste daar geboren, in het huis natuurlijk en niet in de kerk, op 8 december 1912. Ik denk dat jullie toch wel goede en prettige herinneringen hebben aan dat huis, Sluisvaart no. 30. Ook ik heb er prettige herinneringen aan. Weet je nog, dat Gerrit Bakker (C4.13) in 1954 met hulp van een paar van je broers, de kerk verbouwd hebben tot een aardig woninkje voor Pia Wesseling en Theo Slot (C4.14)?

De Sluisvaart is er nog wel in Ouderkerk a/d Amstel, maar de huizen van toen zijn verdwenen. Er staan nu moderne woningen.

VRAAG: De kinderen van Pietje en Jan hebben/hadden vrijwel allen een, wat men wel noemt, trotse aard. Van wie komt dit?

BEP: Daar vraag je me wat. Dat ze trots waren of zijn kan naar mijn mening ronduit bevestigd worden, als daar niet mee bedoeld wordt trots in negatieve zin. Mijn moeder was in elk geval trots en ik weet niet wie van haar broers of zusters ik ervan zou moeten uitzonderen. Nu ik er over nadenk geloof ik toch te kunnen zeggen dat de trots te vinden was bij Keetje Maan, maar ook dat Pietje Heus er een belangrijk aandeel in had. Mijn moeder viel in gesprekken die er een raakvlak mee hadden, dikwijls terug op haar moeder Pietje. Dit ging dan onder andere in de vorm van:

"Mijn moeder zei altijd ....." en er volgde dan dikwijls een verhaal waarin een zekere trots tot uiting kwam.

Enkele voorbeelden:

Dit ging dan o.a. in de vorm van: "Mijn moeder zei altijd....." Er volgde dan een verhaal, bijvoorbeeld: "Je hoeft niet met je armoede te koop te lopen.", of: "Al zijn je kleren oud, als je zorgt voor een goede houding dan ziet niemand dit." Zo had ze veel meer uitdrukkingen van haar moeder, die mijns inziens toch op een zekere trots wezen. Ik herinner mij ook goed, dat ik als opgroeiend kind dikwijls met je zusters Grad en An meeliiep naar het huis op de Sluisvaart en zij vooral daar elkaar er op attendeerden rechttop te lopen. Ik geloof echter ook dat Jan Wesseling er een aandeel in had en die zal wel een flink portie van zijn moeder Keetje Maan hebben meegekregen. Over haar ging het verhaal, ik vernam het van mijn vader, dat de pastoor dikwijls tegen Keetje Maan zei: "Vrouw Wesseling, U bent trots op uw nederigheid." Als voorbeeld werd dan aangegeven dat Keetje er reuze trots op was als ze een oud versleten blauw-wit ruitjes schort

versteld had met bijvoorbeeld een rood lapje dat ze toevallig nog had. Haar nederigheid liet wel toe dat zij dit droeg, hoewel eigenlijk iedereen wel wist dat ze best een nieuw schort kon kopen. Dat aanspreken met "vrouw" was in die tijd een normale zaak.

Om op jullie trots terug te keren, ik weet vrijwel zeker dat jullie allemaal erg trots waren op jullie ouders. Een klein verhaaltje van mijn moeder. Ik hoorde het haar voor het eerst vertellen toen ze de 70 jaar al gepasseerd was. Al vertellend, ik weet niet meer precies waarover, begon ze ineens te lachen. Je kent dat. Er schiet ineens iemand iets te binnen. Ze zei zoiets van: "Wat kun je als kind toch gekke dingen doen." Het verhaal kwam er op neer, dat ze op school eens een opstel moest maken. Niet in een schrift, maar op een los velletje papier, waarop ieder kind zijn naam moest zetten. Zij schreef op het papier:

"Cornelia Adriana Wesseling, dochter van Jan Wesseling, penningmeester van Onderling Hulpbetoon." Volgens mij wijst dit op trots. Ik denk trouwens dat de meesten van jullie er trots op waren dat jullie vader behoorde tot degenen van het dorp die het meeste schoolgeld en belasting moesten betalen. Nu zijn kinderen natuurlijk meestal trots op hun ouders, maar jullie zijn het gebleven. Ik denk omdat jullie die trotse aard hebben geërfd. Zou jij op de lagere school het zelfde gedaan willen hebben als mijn moeder, dan zou je wellicht 25 "erebaantjes" van je vader hebben moeten opsommen.

VRAAG: Pietje Heus heeft natuurlijk een drukke huishouding gehad. In de 24 jaar van haar huwelijk kreeg zij 13 kinderen, waarvan er 1 op jeugdige leeftijd is overleden.

BEP: Dat is zo. Mijn moeder Cornelia is dan ook tot haar trouwen thuis geweest. Zij was na haar schooltijd een goede hulp voor Pietje. Voor zover ik heb begrepen was er echter ook steeds andere hulp, o.a. Griet Meijer, Trijn Keizer en er zijn ook nog anderen geweest.

Toen Pietje op 10 november 1918, kort na de geboorte van haar dochter Jacoba overleed, kwam mijn moeder Cornelia te staan voor de taak het huishouden te runnen. Zij was toen 22 jaar, bijna 23 en ook zij had de nodige hulp tot haar beschikking.

Cornelia sprak veel over die tijd. Baby Jacoba, enkele weken oud, werd opgenomen in het gezin van tante Japie, half zuster van Jan Wesseling en gehuwd met Piet Lampen, hun twee dochters waren al wat ouder, misschien al getrouwd, en tante Japie was bereid voor Jacoba te zorgen. Wij, dit wil zeggen mijn zusters en ik, hebben onze moeder Cornelia dikwijls gevraagd, waarom zij de baby Jacoba niet heeft thuis gehouden. Wij, maar dit was natuurlijk veel en veel later, waren van mening dat zij toch oud genoeg was om een baby op te voeden en dat er bovendien hulp genoeg ter beschikking was. Uit de verhalen van Cornelia bleek echter steeds, dat zij dit best gewild had. Zij heeft er echter geen keus in gehad. Haar mening is nooit gevraagd. Er was beslist. Ik geloof dat dit uitsluitend te maken heeft met het tijdsbeeld van toen. De opvoeding van een baby kon alleen maar worden toevertrouwd aan een gehuwde vrouw en zover was mijn moeder nog niet. Er werd ook niet over gesproken.

Ik zal je nog een ander verhaal vertellen uit die tijd. Toen Pietje in verwachting was van Coba bemerkte haar dochter Cornelia dit natuurlijk. Zij was 22 jaar en bepaald niet op haar achterhoofd gevallen. Toch werd er niet over gesproken. Ook niet bij voorafgaande zwangerschappen. Ik weet niet wanneer ze voor de eerste keer de komst van een broertje of zusje tijdig zag aankomen. Ze vertelde wel, maar liet zich niet uithoren. We hielden het dus maar bij Coba.

De manufacturer kwam in die tijd nog langs de deur, met een wagen of zoiets. In een groot gezin als van Pietje en Jan was er altijd wel wat nodig. Het was een gewoonte geworden dat Cornelia met haar moeder meeging om de handel van die man te bekijken en de zaken af te handelen. In de tijd dat Pietje in verwachting was, zei ze dikwijls tegen Cornelia dat die maar even moest wachten, omdat ze zelf eerst wat moest regelen. Het was duidelijk dat dit, volgens Cornelia, betrekking had op het kopen van de baby-uitzet. Daar werd echter angstvallig over

gezwegen. Je sprak over dat soort dingen niet met iemand die nog niet getrouwd was. Ook niet met je dochter van 22 jaar. Ik heb begrepen dat dit niet iets was van dit gezin, maar een algemeen tijdsbeeld.

Coba is ongeveer 5 jaar bij tante Japie en oom Piet gebleven. Zij kwam weer in het gezin terug toen Jan Wesseling was getrouwd met Tonia Kuiper en hun dochter Pia was geboren.

VRAAG: Wat weet jij van de komst van Tonia Kuiper?

BEP: Ja, Tonia Kuiper, dat is mijns inziens een bijzonder interessant verhaal. Ik moet dan echter eerst wat vertellen over twee andere mannen dan Jan Wesseling. Ze hebben er beiden wel mee te maken.

Keetje Maan, de moeder van Jan Wesseling, had een broer. Ik kan beter zeggen dat ze in elk geval één broer had, want het is mogelijk dat ze meer broers en/of zusters had. Die ene broer was getrouwd met een vrouw die "Jansenist" was. Deze geloofsrichting is, meen ik, geheel opgegaan in het "Oud Katholicisme". Die broer van Keetje Maan volgde de geloofsrichting van zijn vrouw en hun kinderen werden natuurlijk in dat geloof opgevoed. De namen van die kinderen waren: Betje, Dirk en Engelbert Maan. Of er meer kinderen waren weet ik niet. Keetje Maan was dus hun tante en Jan Wesseling was een neef van hen; zij gingen vrij veel met elkaar om.

Dirk Maan werd verliefd op mijn moeder Cornelia. Hij vroeg haar ten huwelijk. Cornelia vond Dirk best een aardige vent. Hij had bovendien een zeer goede positie. Vader Jan Wesseling was er echter fel op tegen. Of dit nu alleen om die geloofskwestie was, weet ik niet. Cornelia ging niet op het aanzoek in en of dit nu alleen was omdat haar vader er op tegen was, weet ik ook niet. Dirk Maan was de ene man.

De tweede man was Hein van Loenen. Begrijp me goed, er zullen best nog wel wat andere "jongens" geweest zijn, maar dat waren kennelijk geen serieuze gegadigden voor Cornelia, anders zou ze die wel wat nadrukkelijker hebben genoemd.

Hein van Loenen, mijn vader dus, was wat jonger dan Jan Wesseling en diens leeftijdsgenoten. Toch was hij vrienden met hen. Misschien kwam dit door het "Café de Oude Prins" te Ouderkerk aan de Amstel, dat toen het eigendom was van zijn moeder. Zowel Hein als zijn moeder kenden de familie reeds lang, want -het verhaal is van mijn vader- hij is samen met zijn moeder op het Communiefeest van Cornelia geweest. Die moet toen ongeveer 12 jaar geweest zijn.

Een aantal jaren later werd Hein, hij heeft het ons dikwijls verteld, verliefd op Cornelia Wesseling. Pietje Heus overleed inmiddels en Cornelia had de zorg voor het gezin op haar schouders gekregen. Wel, Hein vond het niet oirbaar haar zijn liefde te betuigen en haar te vragen zijn vrouw te worden, nu het gezin van Jan Wesseling haar volledig nodig had. Jij hebt mijn vader goed gekend en ik veronderstel, dat je zijn gedachtengang kunt begrijpen. Hein was dus "in stilte verliefd" op Cornelia.

Goed, om kort te gaan. -dat zou mijn vader gezegd kunnen hebben- op zekere dag zei Jan Wesseling tegen hem: "Hein, ik weet een goede vrouw voor jou!" Na voorzichtig polsen bleek dat hij doelde op Tonia Kuiper. Wie was nu Tonia Kuiper?

Bij een zakenrelatie van Jan Wesseling, de brandstoffenhandelaar Van Wieringen, die een zaak had en in de Kerkstraat te Amsterdam woonde, nabij de Amstel, werkte als dienstbode voor dag en nacht TONIA KUIPER. Kennelijk was dit een zodanig charmante vrouw dat hij het een goede vrouw vond voor Hein van Loenen. Hein was echter nog steeds verliefd, zij het in stilte, op Cornelia. Toch zag Hein een kansje. Hij kaatste de bal wat terug, zeggende dat de betrokkene dan wellicht ook wel een goede vrouw zou zijn voor Jan Wesseling. Deze vond echter

en bracht dit ook uiting, dat de zaken in zijn gezin voortreffelijk gingen onder leiding van dochter Cornelia.

Mijn vader Hein van Loenen bleef over hetgeen daarna volgde altijd wat vaag. Ik verdenk hem ervan dat hij is gaan manipuleren. Ik weet bijna zeker dat hij de pastoor in vertrouwen nam en dat die Jan Wesseling heeft bewerkt met motieven die al of niet afkomstig waren van Hein van Loenen. Telkens als mijn vader dit verhaal aan ons vertelde, noemde hij dezelfde redenen die hij aan de Pastoor had kenbaar gemaakt, namelijk dat het vooral voor de kleinere kinderen goed zou zijn als ze weer een echte moeder kregen; dat het voor Cornelia goed zou zijn als ze vrij kwam om haar eigen weg te kunnen volgen; dat het voor hem zelf ook goed zou zijn weer een vrouw te hebben.

Wel het gelukte. Toen aan Jan Wesseling duidelijk werd dat mijn vader Hein geen begeren had Tonia Kuiper tot zijn vrouw te vragen, aanvaardde hij de wijze raad die hem werd gegeven en vroeg hij Tonia zijn vrouw te willen worden.

Ik weet natuurlijk niet of Tonia met veel hoera terstond toehapte. Ik denk het niet, want achter Jan Wesseling stond een uitgebreid gezin met grote en kleine kinderen. Ze stemde echter wel toe.

Toen het zover was liet Hein er geen gras over groeien. Hij palmde Cornelia in en ongeveer drie maanden na het huwelijk van Tonia en Jan trouwden Cornelia en Hein en dat was in 1921. Je ziet welke verwickelingen er plaats moesten hebben om mij op de wereld te brengen en dat geldt ook voor mijn zusters. Of mijn moeder tijdens die hele geschiedenis onkundig was van dit alles, mag twijfelachtig genoemd worden. Ik meen te mogen veronderstellen dat er tussen Cornelia en Hein minstens een "afpraak" was.

Overigens is hiermee nog niet alles gezegd over de komst van Tonia Kuiper. Je zegt, dat je je haar eerste entree in jullie huis op de Sluisvaart, nog goed kunt herinneren. Ik vind dat je dit dan zelf wel kunt vertellen, want ik weet alleen maar: "van horen zeggen". Ik beperk me daarom maar tot wat bijkomstige achtergronden, gehoord van mijn moeder, soms ook van mijn vader.

Ik denk dat de oudere kinderen, van mijn moeder weet ik het zeker, in het begin toch wel wat moeite hebben gehad met het feit dat Tonia Kuiper de plaats van Pietje Heus kwam innemen. Toch ben ik er zeker van dat ook zij dit na betrekkelijk korte tijd hebben aanvaard. Dit temeer omdat vrijwel terstond bleek, dat Tonia Kuiper, zo voelde ik dit aan uit de verhalen over haar, een heel hartelijke en bijzonder tactvolle vrouw was, die echt liefde kon geven.

Toch zijn er voor het huwelijk tussen Tonia en Jan enkele regelingen getroffen, als je dit zo kunt noemen. Zoon Steven had verkering met Trijn Kea en Janus met To Schreurs. De beide paren hadden eigenlijk al trouwplannen. Het werd hen mogelijk gemaakt nog voor het huwelijk van hun vader met Tonia, te trouwen. Jan Wesseling kocht in Osdorp, tussen Sloten en Halfweg een boerderij. In de helft daarvan kwamen Steven en Trijn te wonen en Steven nam de dagelijkse leiding op zich in de veenderij "De Eendracht".

Janus kreeg de motorschuit tot zijn beschikking. Ik weet niet precies wanneer de schuit, die de naam "De Petronella" kreeg en waarmede turf werd vervoerd, door Jan Wesseling is gekocht. Die motorschuit had een flinke kajuit en Janus en To konden daarin wonen en Janus voer voor eigen rekening. Of ze er terstond na hun trouwen in zijn gaan wonen, weet ik niet. Ze hebben namelijk ook aan de wal gewoond, onder andere in een huis dat toen nog nabij de Overtoomse Schutsluis in Amsterdam stond en ook nog, maar misschien daarvoor, op een bovenwoning in de Kerkstraat in Ouderkerk a.d. Amstel, waar de vader van To Schreurs een groentezaak had.

Zoon Hein had ook verkering; met Sien Beke, de dochter van een caféhouder in Ouderkerk aan de Amstel. Hein was kleermaker, werkte in Ouderkerk, had wel verkering maar nog geen trouwplannen. Hein bleef dus nog thuis.

Het was natuurlijk al druk genoeg met trouwpartijen. In 1920 trouwden eerst Steven en Trijn en daarna Janus en To. Op 13 oktober trouwden Tonia en Jan en op 19 Januari 1921 Cornelia en Hein van Loenen.

Het klinkt misschien wat gek en ik wil niemand iets te kort doen, maar ik geloof toch te mogen zeggen, dat we hiermede de drie belangrijkste vrouwen van Jan Wesseling hebben genoemd: Pietje, Tonia en zijn dochter Cornelia. Zou ik naar het eind van zijn leven kijken, dan zou ik zijn dochter Theodora (Door) nog hebben genoemd. Zij verzorgde zowel Jan als Tonia tot het eind van hun leven.

Om nog één punt te noemen, ik weet natuurlijk dat mijn moeder en daardoor ook mijn vader, na hun trouwen, in jullie leven nog een belangrijke rol hebben gespeeld. Zij hadden het "Café De Oude Prins" met een feestzaal en veel ruimte. Jullie konden er daardoor voetballen, biljarten, dansen en ook drinken, denk ik. Maar dit laatste hield Hein wel in toom.

EEN LAATSTE VRAAG AAN BEP: Ik heb het altijd typisch gevonden, dat er bij ons thuis altijd zeer korte roepnamen werden gebezigd.

Als kind sta je er niet bij stil, maar later valt het je op. Ik weet natuurlijk wel dat sommige namen zich daar gemakkelijk toe lenen, maar het gebeurde bij alle namen. Heb je enig idee vanwaar dit kwam?

BEP: Wat je beweert is wel waar. Om die roepnamen op een rijtje te zetten krijg je: Cor, Steef, Jaan (Janus), Hein, Gert, Door, Roel, Grad, An, Her, Jan, Co, Pie (Pia). Ik weet niet of het altijd zo geweest is. Met mijn moeders voornaam ging het al in de fout, voorzover je het een fout wilt noemen. Haar voornamen waren Cornelia Adriana. Haar roepnaam werd "Nel" (door haar moeder, misschien gepaard gaande met verkleinwoordjes); "Cornelia" (door haar grootmoeder) en "Knelia" (door haar vader}. Ik denk dat haar vader haar altijd Knelia is blijven noemen, maar haar algemene roepnaam is geworden "Cor". Ik denk dat Tonia Kuiper ook veel heeft bijgedragen, die korte roepnamen te handhaven. Zij had het duidelijk van haar vader, hij noemde haar "Tooi" en geen Tonia.

Sterk is bij jullie ook het blijven vasthouden aan die korte roepnamen. Ik denk dat je nu nog levende broer en zusters je nog steeds "Her" noemen, terwijl sinds je trouwen al duidelijk was dat je "Herman" genoemd wilde worden.

BEP, BEDANKT!

{Dit was dus het verhaal van Bep van Loenen, de oudste kleindochter van Pietje Heus, handelend over haar grootmoeder Pietje Heus en over de situatie in het gezin van Jan Wesseling na het overlijden van Pietje Heus. Niet vergeten mag worden dat het verhaal in feite een "verklaring in auditu" is, wat betekent een verklaring van "horen zeggen". Ik meen te mogen zeggen dat het een waardevolle aanvulling is, over een voor mij, tengevolge van mijn jeugdige leeftijd van toen, wat schemerachtige periode. }

DE ANDERE PERIODE.

Hoe ervaren ik, samensteller, die "andere" periode tussen Pietje Heus en Tonia Kuiper? De nu volgende ontboezemingen zijn in feite vage tot zeer vage herinneringen. Mijn leeftijd speelt daar natuurlijk een belangrijke rol bij. Mijn geboortedatum is 8 december 1912. Dit houdt in dat ik in het najaar van 1919 voor het eerst naar school ging. De herinnering aan het eerste schooljaar is ook vaag. Die oude school herinner ik me wel, maar die stond er jaren later nog. Van de begrafenis van moeder Pietje Heus herinner ik me niets. Eén beeld is mij altijd voor ogen gebleven -het werd meen ik reeds verteld- haar vertrek uit het huis per brancard naar het ziekenhuis.

Een andere herinnering is dat ik nadien wel met m'n vader mee mocht naar het dorp Ouderkerk. Vermoedelijk ging hij dan naar de kapper om zich te laten scheren. Hij zal ook wel eens op pad geweest zijn om bepaalde boodschappen te doen. Niet de boodschappen die men bij de bakker, kruidenier, slager enz doet. Deze lieden kwamen regelmatig thuisbezorgen. Bovendien dreven onze naaste burens een winkeltje waarin zij levensmiddelen en huishoudelijke artikelen verkochten. Nee, de boodschappen die mijn vader haalde zullen wel artikelen zijn geweest die nog onder de distributiebepalingen van toen vielen, als nasleep van de 1e Wereldoorlog, o.a. meel, boter, olie enz. Eén voorval is me daarvan goed bijgebleven, namelijk een vermaning van mijn vader toen we op de terugweg naar huis waren. Hij zei tegen me dat, indien we politie tegenkwamen die aan mij iets zou vragen, ik alleen maar moest antwoorden met "Ik weet het niet". Ik begreep later dat hij meel was wezen kopen, omdat we in een maalderij geweest waren. Het ging echter goed. De kans op controle was zeker niet denkbeeldig. Die geschiedde niet alleen door de plaatselijke rijks- en gemeentepolitie, maar ook door de Marechaussee en Militaire Politie. Dit kwam ik echter later pas te weten,

De reisjes met mijn vader gingen soms wat verder, naar Amstelveen of Buitenveldert. Ik begreep wel dat hij dan naar oom Manus of Tinus ging. Dat het om veenderijzaken ging interesseerde mij bitter weinig. Ik mocht mee, bij mooi weer achterop de fiets en bij slecht weer gingen we met een rijtuig. Toch denk ik dat deze ritjes alleen maar plaats vonden voor mij, toen ik wat ouder was en aan vakantietijden was gebonden. Ook IJpendam was wel eens aan de beurt. De reis ging eerst met de boot naar Amsterdam en tenslotte met een stoomtrammetje. En dit laatste is vooral bij me blijven hangen. Ik zei het al, het zijn vage herinneringen. Minder vaag zijn de gebeurtenissen rond de jaren 1919/1920. Ze zijn vooral geconcentreerd op het, naar mijn gevoel, enorme aantal feesten dat er in die jaren plaatsvond, vooral de bruiloften. Men zal zich afvragen: feesten zo kort na het overlijden van de moeder? Het was echter de aanloop naar:

DE PERIODE VAN ANTHONIA THEODORA KUIPER.

Uit het verhaal van Bep van Loenen blijkt dat Jan Wesseling aan zijn vriend Hein van Loenen eens mededeelde, dat hij een "goede vrouw" voor hem wist. In dat verhaal is ook beschreven, dat Hein van Loenen en een paar andere vrienden -al dan niet in samenspanning- aan Jan Wesseling met succes duidelijk maakten dat die vrouw wellicht ook voor hem een goede vrouw zou zijn. Onder meer als moeder voor de kleine kinderen, als opvolger van zijn dochter Cornelia die tot dan toe de verzorgende taak in het gezin had. Al dan niet behorende tot de hiervoor bedoelde samenspanning droeg de pastoor ook een steentje bij. Hij vond een huwelijk met een goede vrouw ook goed voor Jan Wesseling zelf. Het gelukte Hein van Loenen en zijn vrienden Jan Wesseling om te praten en deze schreef de volgende brief:

```

=====
[[      J. WESSELING                                     ]]
[[      Vervener           Ouderkerk a/d Amstel,   Juli 1920   ]]
[[      Ouderkerk a.d.Amstel                               ]]
[[      Mej. A. de Kuiper!                                   ]]
[[      ]]                                                  ]]
[[      Naar aanleiding van ons gesprek v maandag 12 Juli !  ]]
Door dezen ben ik zoo vrij, u eens in te lichten, wat zoo
een en ander mij als vader van een groot gezin, mij
noopt u te schrijven. Op het ogenblik leef ik te vreden,
mijn kinderen zijn goed voor mij, daar kan ik op roemen.
Maar als Katholiek, rust op mij de plicht mijn Huisgezin
Katholiek op te voeden. Ook mijn oudste kinderen, voor-
al mijn Dochter, die de meeste zorg heeft, laten het wel
eens blijken, dat er voor goede leiding een
Moeder op zijn plaats was, en ik meen zoo lang ik
er geen werk van maak om naar een vrouw uit te
zien, mijn Dochter alles zal afwijzen ter willen van
mij, al dezen dingen geven mij stof tot denken,
wat zal ik door den tijd moeten doen.
En daarom Atonia, ik die u al jaren ken, en van
overtuigt ben, van niet alleen degelijk maar
ook goed Katholiek te zijn, en dat is toch het geen
ik voor mijn Huisgezin noodig acht, kan en
mag ik niet nalaten, u beleefd te vragen, zou u
in de loop van dit jaar, daar idee in hebben
om na een wederzijd's goedvinden, een Huwelijk
met mij aan te gaan?
Ik kan mij heel goed voorstellen dat u daar
zoo in eene niet veel voor voelt, om als Moeder
op te treden in zoo een groot gezin, maar toch
zou ik u willen verzoeken mijn aanzoek te
overwegen, hetzij door informatie, nog liever door
kennismaking met mijn huisgezin, want Atonia
u bent de eerste die ik zoo iets schrijft, mocht
u er geen idee in hebben, het zij om welken
redenen ook, u blijft voor mijn dezelfde Atonia
als vroeger, en mocht u voor mijn aanzoek iets
voelen, laten we dan bidden en vragen aan
den goeden God wat ons zalig is, en die zal alles
wel ten goeden schikken.
Tevens hoop ik dat u dit schrijven zult beschouwen
van een Vader, die een Moeder voor zijn kinderen
vraagt. Ook had ik u wel persoonlijk kunnen
spreken, daar heb ik genoeg gelegenheid voor, maar
u zult wel begrijpen dat ik mijn overleden vrouw
nog niet vergeten ben, en dan valt zoo iets
nog moeilijk.
Hopenden dat u op mijn aanzoek ten uwen tijd
antwoord zult geven, heel gaarne mondeling,
ik kom genoeg aan (daar heb ik reden voor)
      Met vriendelijken groeten
      J Wesseling.
=====

```


Meij. A. de Kuiper!

Naar inwendig van ons gesprek u maandeer rijfel!
Door desen ben ik zoo vrij, u eens in de lichten, wat zoo
den en ander mij als vader van een groot gezin, mij
noopt u te schrijven. Op het oogenblik leef ik te vreden,
mijn kinderen zijn goed voor mij, daar kan ik te wemen
naar als Katholiek, rust op mij de plicht mijn Kousgavin
Katholiek op te vreden, ook mijn overalste kinderen, voor
de mijn Dochter, die de snaekte zorg heeft, laten het
wel eens blijken, dat er voor goede verding een
Ethoeden op zijn plaats was, en ik sneen zoo lang ik
er geen werk van maakt om naar een vrouw uit te
gaan, mijn Dochter alken zal uropen ter willen van
mij, al desen dingen geven mij stof tot denken,
wat zal ik door den tijd moeten doen.
In daarom Ethonia, ik die u al jaren kan, en
van overtuigt den, van niet alleen degeelyk maar
ook goed Katholiek te zyn, en dat is toch het geen
ik voor mijn Kousgavin noodig acht, kan er
smag ik niet makaten, u beleefde te vragen, kon u
in die hoop van dit jaar, daar idee in hebben
van na een weduwijde u goedinder, een Keunelick
met mij aan te gaa - ?
Ik kan mij heel goed voor stellen dat u daar

Zoo in eens niet veel voor voelt, om als Ethoeden
op te treden in zoo een groot gezin, maar toch
kon ik u willen verzoeken mijn aanroek te
overwegen, het zij door informatie, nog liever door
kennismaking met mijn Kousgavin, want Ethonia
u den die eerste die ik zoo iets schrijft, moecht
u er geen idee in hebben, het zij om welken
redenen ook u blijft voor mijn dezelfde Ethonia
als vroeger, en moecht u voor mijn aanroek iets
voelen, laten wij dan bidden en vragen aan
den goede God wat ons zalig is, en die zal alles
wel ten goeden schikken.
Tevens hoop ik dat u. Oet schrijven zult betrouwen
van een Vader, die een Moeder voor zijn kinderen
vraagt. Ook had ik u wel persoonlijk kunnen
spreken, daar heb ik genoeg gelegenheid voor, maar
u kunt wel begrijpen dat ik mijn overleden kann
nog niet vergeeten bin, en dan valt zoo iets
nog moeilijk.

De. dat u op mijn aanroek ten unen type
antwoord zult geven, heel gaarne smocht ik
ik hoor genoeg aan. (daar het ik eden van)

Met vriendeljk groeten

Wesseling

{Het wil mij -schrijver- voor komen dat Jan Wesseling deze gang van zaken niet gekozen heeft zonder die tevoren te hebben besproken met de werkgevers van Tonia Kuiper, de heer en mevrouw Van Wieringen. Dit echtpaar was zowel een zaken- als een bevriende-relatie van Jan Wesseling.}

Bij het lezen van de brief meen ik een zekere geëmotioneerdheid te bespeuren bij de schrijver. Dit is niet verwonderlijk want hij was niet zo sterk in het verbergen van zijn emoties. Hij kon op oudere leeftijd tot tranen toe bewogen zijn bij het lezen van een snertromannetje met wat emotioneel geschreven onderdelen. Vroegen wij, plagend, naar de oorzaak van de bewogenheid, dan waren we ineens weer "snotapen".

Waarom richtte Jan Wesseling de brief aan Mej. A. de Kuiper? Waarom noemde hij haar steeds Atonia, i.p.v. Tonia? Ach, doet het er wat toe? Het kan liggen aan onjuiste voorlichting; aan het gebruik op de werkplek van Tonia; misschien ook aan vormen van assimilatie. Leuker is het te ontdekken, dat hij eerst blijft bij het meer vormelijke "u", terwijl ze elkaar al jaren kenden en daarna pas overgaat naar het gebruik van de voornaam.

Wel, het resultaat van de brief is bekend. Niet bekend is, althans aan mij niet, de volgorde van de afspraken. Het ligt wat voor de hand dat er eerst een kennismaking plaatsvond met het gezin. Ik kan me de tweede keer dat zij kwam goed herinneren. Vermoedelijk tengevolge van de hoeveelheid snoepgoed die ze voor ons meebracht. Ik vond haar wel aardig. Hoe de ouderen er over dachten weet ik eigenlijk niet. Wel moet gezegd worden dat ik nimmer een wanklank te dien aanzien heb vernomen. De met trouwplannen rondlopende kinderen, zullen ongetwijfeld tijdig zijn ingelicht, ook met het feit dat zij het gezin zo spoedig mogelijk dienden te verlaten. Hoe dit ging?

Jan Wesseling wist er wel raad op. Hij nam twee maatregelen.

1e. Hij kocht de boerenhofstede "Osnabruck", met stalling, moestuin, boomgaard en erf, staande en gelegen aan de Osdorperweg onder de gemeente Sloten Noord Holland, plaatselijk genummerd C 121, kadastraal bekend gemeente Sloten, Sectie I, nummer 988, groot 15 aren, 70 centiaren. Deze zin is vermeld in de notariële akte die notaris M. Kluwer op 27 september 1920 opmaakte van de transactie. Er kwam wel wat bij kijken. De boerenhofstede was namelijk eigendom van de Naamloze Vennootschap Veenderij Maatschappij Eendracht, gevestigd te Sloten Noord Holland. Johannes Wesseling, vervener, wonende te Ouder Amstel, was een der directeuren van die Naamloze Vennootschap. Met hem verscheen voor de notaris de mede-directeur Jacob de Rooy, vervener, wonende te Nieuwer Amstel en als zodanig vertegenwoordigden zij de N.V., ingevolge artikel 12 van de geldende statuten.

Tot het verrichten van de handeling was ingevolge artikel 13 van die statuten nog vereist de goedkeuring van de commissarissen van de NV. De heer Hendricus de Heij, vervener, wonende te Duivendrecht, die mede voor de notaris verscheen, bevestigde de toestemming. De koopprijs bedroeg f 9300,-.

De boerenhofstede aan de Osdorperweg was bestemd om bewoond te worden door zoon Steven Wesseling en Trijn Kea. Dit gebeurde dan ook. Mij is niet bekend of bij de koop het bewoonbare gedeelte reeds geschikt was te worden bewoond door twee gezinnen. In elk geval was dit korte tijd later wel het geval.

Steven en Trijn (C4.2) trouwden op 11 mei 1920 te Ouder-Amstel. Hun bruiloft werd gevierd in het café van de ouders van Trijn en dat stond recht tegenover de Katholieke Kerk in Ouderkerk a.d. Amstel.

Voor zoon Janus Wesseling werd een andere oplossing gevonden. Hij was schipper op de motorschuit van Jan Wesseling. Deze motorschuit, die toen de naam van "De Petronella" had, bevatte in het vooronder ook een woonkajuit. Jan Wesseling stelde deze motorschuit geheel ter beschikking van zijn zoon Janus en zijn aanstaande echtgenote To Schreurs.

Janus en To (C4.3) trouwden op 28 juli 1920. Ik weet niet met zekerheid of hun bruilofsfeest gevierd werd in de Oude Prins te Ouderkerk en evenmin weet ik of hun eerste woonstee zich bevond aan boord van "De Petronella", dan wel ergens aan de wal.

Voor dochter Cornelia Wesseling behoefde vader Jan, voor zover bekend, geen voorzieningen te treffen. Zij trok enkele maanden later in bij haar echtgenoot Hein van Loenen, eigenaar van het café-restaurant "De Oude Prins". Het huwelijk tussen Cornelia Wesseling en Hein van Loenen vond plaats op 19 januari 1921; hun huwelijksfeest zal wel gevierd zijn in "De Oude Prins".

De jongste baby uit het gezin van Jan Wesseling, inmiddels kleuter geworden, Jacoba Geertruida Wesseling bleef nog enige tijd bij haar tante Japie en oom Piet Lampen.

Herman, Roel, Jan en Koba (circa 1922)

Herman en Jan (circa 1922)

HET HUWELIJK VAN ANTHONIA THEODORA KUIPER EN JOHANNES WESSELING.

Dit huwelijk werd voltrokken op 13 Oktober 1920. Zij trouwden op "huwelijksvoorwaarden". Van de daartoe te stellen bedingen maakte notaris Kluwer de volgende akte op:

=====
Heden den drie en twintigsten September negentien honderd twintig, verschenen voor mij Meine Kluwer, notaris te Amsterdam:
de Heer Johannes Wesseling, vervener, wonende te Ouder-Amstel, Bruidegom ter enerzijde en
Mejuffrouw Antonia Theodora Kuiper, zonder beroep, wonende te Amsterdam, Kerkstraat 295, Bruid ter andere zijde.
De comparanten verklaarden dat zij ter zake van hun voorgenomen huwelijk de volgende bedingen hebben gemaakt:

Artikel 1

Tusschen de echtgenooten bestaat geen wettelijke gemeenschap van goederen, noch gemeenschap van winst en verlies, noch gemeenschap van vruchten en inkomsten.

Artikel 2

De door ieder der aanstaande echtgenooten gemaakte, en na de huwelijksvoltrekking te maken schulden, zijn voor rekening van hem of haar die zij aangaan.

Artikel 3

De vrouw bedingt voor zich het beheer over hare roerende en onroerende goederen en het vrije genot van hare inkomsten.

Artikel 4

Van de gedurende het huwelijk door de comparante ter andere zijde verkregen zaken moet door beschrijving blijken. Bij gebreke van zoodanige beschrijving of van bescheiden waaruit de verkrijging blijken kan, heeft de vrouw of hebben hare erfgenamen de bevoegdheid van het bestaan en de waarde der door haar verkregen zaken door getuigen en desnoods door de algemeene bekendheid te doen blijken.

Artikel 5

Het lijflinnen, de kleederen en de lijfsieraden van ieder der echtgenooten bij de ontbinding des huwelijks of scheiding van goederen aanwezig, blijven het eigendom van hem of haar in wiens gebruik zij zijn, en worden beschouwd in de plaats te zijn getreden van die goederen van dien aard, welke ten huwelijk zijn aangebracht.

De comparant ter andere zijde verklaarde ten huwelijk aan te brengen een bedrag van drie honderd gulden in contanten. Verleden te Amsterdam, op datum als in hoofde dezer is vermeld, in tegenwoordigheid van de Heeren Simon Johannes van den Berg, boekhouder, en Jacobus van Eijzeren, kantoorbediende, beiden wonende te Amsterdam, als getuigen, evenals de Comparanten aan mij notaris bekend.

En is deze minuut onmiddellijk na gedane voorlezing ondertekend door de Comparanten, de getuigen, en door mij notaris.

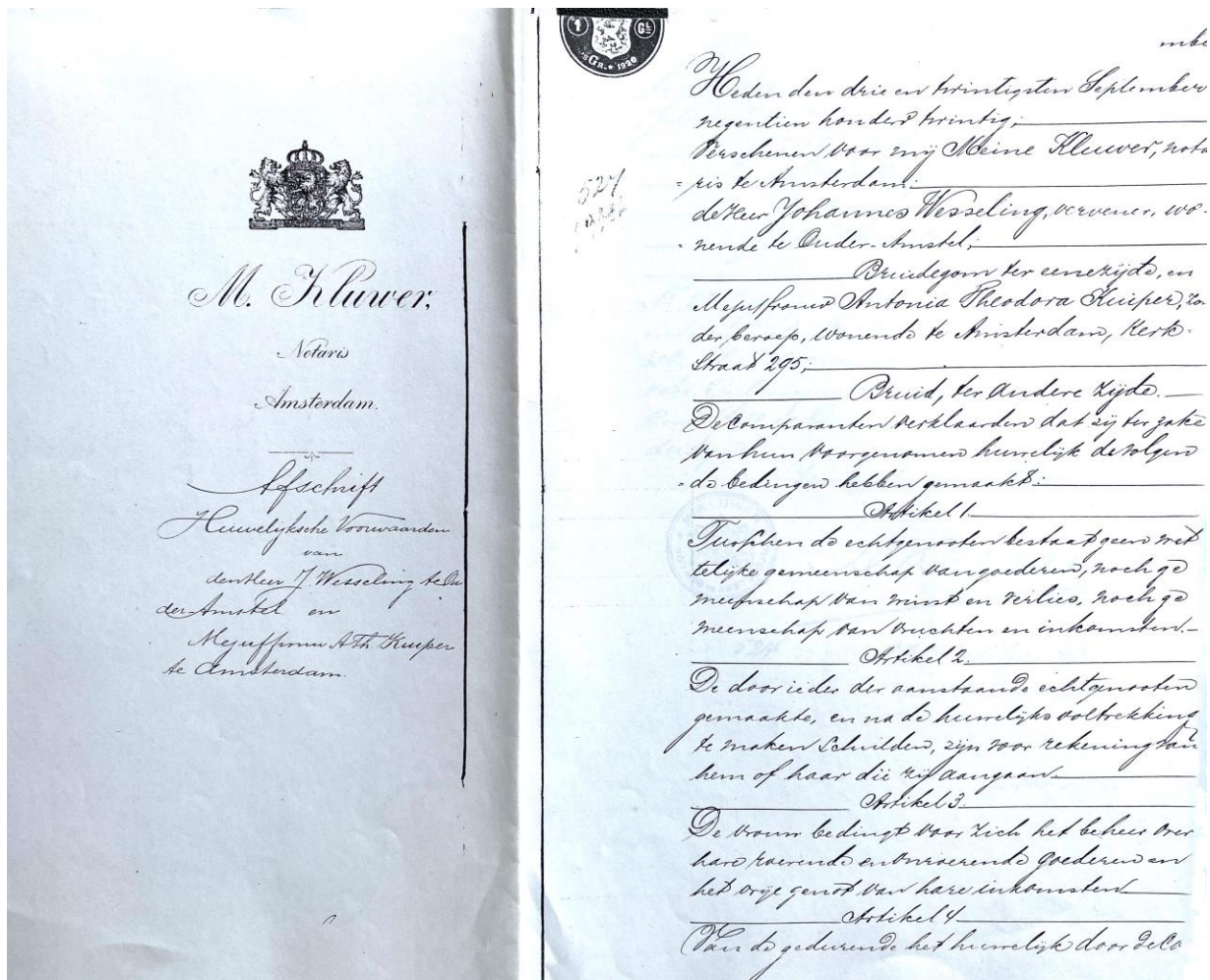
(Geteekend) J. Wesseling

" A. Kuiper
" S.J.vd Berg
" J. v. Eijzeren
" M. Kluwer, notaris

No. 283 geregistreerd te Amsterdam, den vierentwintigsten September 1900 twintig, deel 306, folio 129 verso, vak 8 twee bladen geen renvooi. Ontvangen voor recht een gulden

Voor Eerstuitgegeven Afschrift,
M. KLUWER, notaris

Een akte van huwelijksvoorwaarden heeft normaliter slechts bindende kracht als de voorwaarden bij notariële akte zijn vastgelegd voordat het huwelijk door de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand is voltrokken. Uit de tekst van de akte blijkt dat het een financiële regeling betreft tussen de betrokkenen.

Huwelijkse voorwaarden kunnen ook gesteld worden na de voltrekking van het Burgerlijk Huwelijk, maar dan zijn meer voorwaarden vereist.

{In sommige officiële bescheiden is de eerste voornaam van Tonia Kuiper vermeld als Antonia en in andere als Anthonia.}

{Omdat bepaalde bescheiden niet ter beschikking stonden is niet vastgesteld waar de burgerlijke huwelijksvoltrekking plaatsvond. Dit zal wel te Amsterdam geweest zijn, de woonplaats van de bruid. De kerkelijke plichtigheid misschien te Ouderkerk aan de Amstel en anders te Amsterdam. De receptie was in elk geval te Ouderkerk aan de Amstel, in het cafe-restaurant "De Oude Prins", stamcafé van Jan Wesseling en zijn vrienden, eigendom van zijn vriend -en even later zijn schoonzoon- Hein van Loenen.

Let wel, met stamcafé wordt niet bedoeld het café waar alleen maar "gedronken" werd. Neen, er werd door vader Jan in dat café in clubverband ook geschaakt, gebiljart en gekaart. Tijdens deze bezigheden zal er natuurlijk ook wel eens een borreltje gepakt zijn, om de overwinning te vieren. de nederlaag te vergeten, dan wel om gezellig onder elkaar te zijn.}

Terug naar Anthonia en haar Jan en naar de receptie ter gelegenheid van hun huwelijk.

{Ik herinner me van die receptie wel wat fragmenten. Het was een zeer druk bezochte receptie. In mijn (kinder)ogen waren er ook heel wat "hoge mieters". Jan Wesseling bekleedde in

die tijd uit hoofde van zijn beroep, maar ook plaatselijk vele bestuursfuncties, onder meer ten behoeve van charitatieve-, nut- en ontspanningsverenigingen.}

Een volgende vraag:

HOE KWAM JAN WESSELING AAN ZIJN ANTHONIA KUIPER?

Uit de brief die Jan Wesseling aan Tonia Kuiper schreef en waarin hij haar ten huwelijk vroeg, bleek dat beiden elkaar reeds lang kenden. Dit is een in de brief genoemd gegeven. Hoe het kwam dat zij elkaar reeds lang kenden en ontmoetten laat zich raden uit enkele andere gegevens.

Vrijwel iedere maandagmorgen werd er destijds in een groot en bekend restaurant in de Kalverstraat te Amsterdam, naar ik meen genaamd "Maison De Boer", een beurs gehouden voor brandstoffenhandelaren. De bedoeling ervan was een gelegenheid te zijn tot contact tussen producenten van en handelaren in brandstoffen. In vroegere tijden waren die ontmoetingsplaatsen veelal op de openbare weg, die er dan ook naar vernoemd werd. "De Oude Turfmarkt" te Amsterdam, het linker wegdeel van het niet gedempte Rokin, wijst op zo'n plaats. Later werden het beurzen in grotere of kleinere gebouwen.

Jan Wesseling bezocht de beurs in het restaurant in de Kalverstraat vrijwel steeds. Hij was producent van turf, brandstof dus, en trachtte uiteraard ook daar zijn cliëntenkring uit te breiden. Vele malen vertelde hij ons -zijn kinderen- dat in dat restaurant een voortreffelijke "houtsnip" te verkrijgen was en dit nuttigde hij dan ook in dat restaurant nadat de zaken gedaan waren. Voor degenen die het begrip houtsnip niet kennen: het bestaat uit een sneetje wittebrood met zoetemelkse kaas en daarop een sneetje roggebrood. Er hoort ook een kopje koffie bij.

Zeer vermoedelijk werd de beurs ook regelmatig bezocht door één van zijn belangrijke cliënten, de brandstoffenhandelaar Van Wieringen. Deze woonde en had zijn bedrijf in de Kerkstraat te Amsterdam nabij de Amstel. Uit aangetroffen correspondentie bleek dat tussen de beide families Van Wieringen en Wesseling ook een vriendschappelijke relatie bestond.

Brieven van Mevrouw Van Wieringen gaven blijk, dat zij veel belangstelling had voor Pietje Heus en haar kinderen. Denkbaar is dat na afloop van de beurs de beide heren op weg gingen naar het huis van de familie Van Wieringen, want Jan Wesseling reisde van Ouderkerk naar Amsterdam en terug met een der boten van de Stoombootdienst "De Volharding". De aanlegplaats van deze openbaar vervoersdienst te Amsterdam was: in de Amstel dicht bij de Kerkstraat, en derhalve zeer dicht bij de woning van de familie van Wieringen. Ging Jan Wesseling bij de familie Van Wieringen even naar binnen, dan zal hij menigmaal Tonia Kuiper daar hebben ontmoet. Zij was dienstmaagd bij de familie.

Het is natuurlijk een wat speculatief verhaal, maar mag uit het feit dat hij haar als "een goede vrouw" voor zijn vriend Hein van Loenen aanpreef niet afgeleid worden dat hij Tonia aardig vond? De bevestiging ervan is natuurlijk te vinden in het feit dat hij, "na het duwtje van zijn vrienden en misschien ook van de pastoor", haar schriftelijk ten huwelijk vroeg en met haar huwde.

WIE EN HOE WAS ANTHONIA KUIPER EN UIT WELK MILIEU KWAM ZIJ?

Deze vragen mogen natuurlijk niet onbeantwoord blijven. Anthonia Theodora Kuiper werd geboren op 9 april 1882 te Abcoude, als jongste dochter van Johannes Cornelis Kuiper en zijn echtgenote Antonia Heemskerk. Het echtpaar Kuiper-Heemskerk, werd na het huwelijk van Jan Wesseling en Tonia, voor de kinderen van Jan Wesseling "Opa en Opoe Kuiper". Tonia had drie broers en één zuster. Zij werden voor ons "ooms en tantes", waarbij dan hun respectievelijke echtgenoten waren inbegrepen. Het waren:

Cornelis Jacobus Kuiper en zijn echtgenote Fien van Geelen (oom Cees en tante Fien); Adrianus

Kuiper en zijn vrouw Cristine Broere (oom Arie en tante Stien); Wilhelmus Petrus Kuiper en zijn vrouw Jacoba Maria Vermaas (oom Willem en tante Koos); Mathilde Adriana Kuiper en haar man Gerrit Bon (tante Til en oom Gerrit Bon).

Opa Kuiper was "opzichter-baanwerker" bij de Nederlandse Spoorwegen en voornamelijk in het baanvak Amsterdam-Utrecht. Hij kreeg tijdens zijn werk een ernstig ongeval, geraakte gewond aan een been, werd invalide en verkreeg een "invaliditeitspensioen in en door de dienst". In het algemeen genomen betekent dit een vrij hoge pensioen uitkering.

Opoe Kuiper was wat naamziek; dit vonden een paar kleindochters van haar. Die hebben jarenlang naast haar gewoond en kunnen het weten. Opa Kuiper vonden zij een "lieve man met een markant uiterlijk." Ook schrijver is het hiermee eens.

Het was een opmerkelijk gezin.

CEES, de oudste zoon, volgde na de lagere school van toen, een opleiding in een metaalvak. Hij had daarbij het ongeluk één vinger geheel en een tweede vinger gedeeltelijk te verliezen. Voor hem was dit kennelijk aanleiding de studie voor technische vakken maar achterwege te laten. Hij ging andere "dingen" studeren. Op een gegeven moment trad hij in dienst van de toen bestaande vakbond voor Katholieke Arbeiders. Kennelijk had Cees Kuiper zeer progressieve ideeën. Hij ging, voorzover mij bekend dan wel medegedeeld is, medewerken aan het tot standkomen van een door de vakbeweging geleide levensverzekering, de Levensverzekering Mij. "Concordia". Natuurlijk zijn dergelijke verzekeringen tengevolge van Sociale Wetgevingen thans gebonden aan voorschriften die betrekking hebben op kapitaalzekerheden.

Cees Kuiper was ook van mening dat er een krant moest komen voor katholieke arbeiders. Er was wel een katholieke krant, nl. "De Tijd", maar dat werd een "Pastoorskrant" genoemd. Zijn ideeën leidden tot de stichting van een krant voor arbeiders, getiteld "De Volkskrant".

De progressieve ideeën van Cees Kuiper zullen er toe hebben geleid dat het "verkiezingsinstrument" van het Katholieke Volksdeel in Nederland hem plaatste op de kandidatenlijst voor de verkiezingen voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal. Hij werd tot lid van die Kamer gekozen en bleef vele jaren lid van deze Tweede Kamer. Zijn broers en zusters, alsmede hun wat tot rijpheid gekomen kinderen, mogelijk in navolging van de kretologie van hun ouders, voor wat betreft deze kwestie, noemden hun broer c.q. hun oom Cees Kuiper "De rooie".

Cees Kuiper, ik herinner me dit, kwam toch wel regelmatig zijn zuster Tonia en haar echtgenoot Jan Wesseling bezoeken. Wij, althans ik, was "beretrots" met een oom, die lid van de Tweede Kamer was. Hij is dit een groot aantal jaren geweest.

Was Cees Kuiper de enige "vlaggedrager" om het gezin van Opa en Opoe Kuiper te bestempelen tot een "opmerkelijk" gezin?

Het verhaal gaat nog even door. De tweede zoon was ADRIANUS Kuiper, voor ons dus Oom Arie, getrouwd met tante Stien. Zij hadden geen kinderen. Arie leerde het smidsvak. Toen wij hem leerden kennen had hij een eigen smederij, gevestigd aan de Amstelveenseweg te Amsterdam, tegenover de Zocherstraat. In de smederij besloeg hij ook paarden. Toen de paarden uit het stadsbeeld verdwenen liet hij een groot gedeelte van de smederij verbouwen en inrichten tot kantoor en stalling van een taxibedrijf. {Ik had het genoegene enige jaren "kost en inwoning" bij oom Arie en tante Stien te genieten in verband met ongeregelde werk- tijden mijnerzijds. Dit duurde tot ik trouwde, op 22-9-1938.} Nog voor het begin van de 2e Wereldoorlog in Mei 1940 werden een aantal huizen, waaronder ook het huis waarin bedrijf en woning van Oom Arie en Tante Stien gevestigd waren, op last van de gemeente Amsterdam afgebroken, ter verbreding van de Amstelveenseweg ter plaatse. Na korte tijd elders te hebben gewoond kregen zij de beschikking over een "bejaardenwoning" in een flatgebouw, staande aan de Kalfjeslaan, hoek

Amstelveenseweg te Amsterdam.

De derde zoon, Oom WILLEM Kuiper en zijn vrouw Tante Koos, droegen ook het hunne bij om de familie Kuiper in positieve zin een "opmerkelijke" familie te noemen. Oom Willem en tante Koos kregen zeventien kinderen. Meerdere ervan zijn op jeugdige tot zeer jeugdige leeftijd overleden. Wij, ik bedoel hiermede de kinderen van Jan Wesseling, kregen er bij zijn huwelijk met Anthonia Kuiper, een heel stel neven en nichten bij. Vooral de nichtjes kwamen graag bij hun tante Tonia logeren. Zij deden dit ook al toen tante Tonia als dienstbode werkzaam was bij de familie van Wieringen in Amsterdam. Zij deden het ook graag toen tante Tonia getrouwd was en op de Sluisvaart te Ouderkerk aan de Amstel woonde. Bovendien waren daar een heel stel jongens en meiden. Ik behoorde toen toch nog wel tot de "kleintjes".

Ongetwijfeld is Willem Kuiper na zijn schooltijd al werkende aan een opleiding begonnen tot een ambachtelijk vak, waarschijnlijk loodgieter. Zijn zuster Til was evenwel op huwbare leeftijd getrouwd met een man die een goederen transportdienst had met als vervoermiddel een "hondenkar". Deze man overleed vroegtijdig en Willem Kuiper nam de transportdienst van zijn zuster over. Hij begon de zaak te moderniseren. De hondenkar ging weg, misschien de hond ook en voor het transporteren van goederen ging hij een "paard en een wagen" bezigen. Van goederentransporteur werd Willem Kuiper "beurtschipper". Hij schafte zich een flinke motorschuit aan en onderhield een geregelde vrachtdienst per schip tussen Abcoude en Amsterdam. Niet uitgesloten is dat de geregelde dienst zich ook uitstreckte tot Abcoude en Utrecht. Het bedrijf staat thans (1992) te boek als: "Internationaal Transportbedrijf Fa. W. Kuiper en Zn." Heel waarschijnlijk zullen de uitvoerende krachten van het bedrijf thans te vinden zijn bij de "kleinkinderen" van Willem Kuiper.

{Schrijvend over oom Willem Kuiper en zijn vrouw tante Koos, mag naar mijn gevoelen één punt niet worden overgeslagen. Een van hun zoons, genaamd Arie, was in 1940 in militaire dienst als lid van het Korps Marechaussee. Na de inval van de Duitsers in 1940, na het bombardement van Rotterdam door de Duitsers en de overgave door de Nederlandse Opperbevelhebber Generaal Winkelman, werd het Nederlandse Leger door de Duitsers ontbonden.}

Het Korps der Marechaussees werd ingedeeld bij de Reguliere Nederlandse Politie. Dit lot viel ook Arie Kuiper ten deel. Op zeker moment kreeg Arie opdracht een aantal "onderduikers" over te brengen naar een door de Duitse machthebbers aangewezen gebouw of kamp bij hen onder beheer en bewaking. Onderduikers waren mensen die om enige reden zich verborgen hielden om aanhouding door de Duitse politie en hun trawanten te voorkomen, onder meer: Joden, werkweigerders, zwarthandelaren, verzetplegers, etc.

De door Arie Kuiper over te brengen onderduikers hadden de pech gehad desondanks in handen te zijn gevallen van de Duitse Politie-instanties, de SS of SD. De Duitsers brachten de door hen gearresteerde personen veelal naar een nabij gelegen Nederlands politiebureau en met het overbrengen van de gearresteerden naar de elders gelegen gebouwen of kampen werd uit hoofde van voorschriften de Nederlandse Politie belast. Arie kreeg derhalve van zijn eigen chef het bevel/de opdracht een dergelijke groep arrestanten over te brengen naar een in het bevel genoemde plaats.

{Mij is niet bekend of dit transport door hem alleen dan wel vergezeld van enige collega's diende te geschieden.}

Arie Kuiper volvoerde het hem gegeven bevel slechts ten dele. Hij vertrok wel met de reeds door de Duitsers of hun trawanten gevangen genomen "onderduikers", maar kwam nimmer op de bestemde plaats aan. Arie liet zijn onderduikers wederom onderduiken, maar was natuurlijk verplicht zichzelf ook voor de Duitsers te verbergen. De Duitse politie-instanties hadden op deze gang van zaken wel een antwoord. Het kwam meer voor. De arrestanten die dienden te worden overgebracht kwamen wel weer eens "boven water". Dit gaf de Duitsers niet te veel zorgen, maar

die politieman, die de arrestanten de vrijheid had hergeven, die konden ze wel bedwingen, meenden zij. Zij pakte de ouders, dan wel de echtgenote en kinderen van de betrokkene op en brachten hen over naar een concentratiekamp. In Nederlands was dit, naar ik meen, het concentratiekamp te Vught. Oom Willem en tante Koos ondergingen dit lot. Zes maanden vertoefden zij in dat kamp. Zoon Arie heeft zich niet gemeld. Zijn bestraffing door een Duits Gerecht zou een minimum aan levenskansen hebben ingehouden. Nu beleefde hij, gelukkig ook zijn ouders, de dag van de Bevrijding.

{Opgemerkt wordt dat de meer gedetailleerde gegevens over het wel en wee van Oom Willem Kuiper en Tante Koos, alsmede van hun kinderen, in het bijzonder van zoon Arie, mij verteld zijn door hun dochters JO en AGATHA KUIPER. Aan hen mijn bijzondere dank hiervoor.}

Til Kuiper was de oudere zuster van Tonia Kuiper, gehuwd met Jan Wesseling. Eerder is reeds vermeld dat Tante Til gehuwd geweest is met een man die goederen transporteerde met behulp van een hondenkar. Na het overlijden van haar echtgenoot huwde Til met Gerrit Bon. Hij exploiteerde een melkwinkel gepaard gaande met een "uitbrengwijk" in Amsterdam-Oost. Ook zij hadden kinderen. De oudste zoon, zijn voornaam was Jan, behoorde tot de beste "lassers" die er in Amsterdam te vinden waren. De uitspraak komt niet voor mijn rekening, maar ten tijde dat ik bij Oom Arie en Tante Stien in pension was hoorde ik Oom Arie deze conclusie menigmaal uiten. Hij had wel verstand van "lassers" dacht ik.

Een van de zoons van Tante Til en Oom Gerrit was tijdens de Wereldoorlog 1940-1945 bedrijfschef bij de Fa. Levert en Co, een stokerij en drankhandel, gevestigd op de Nw. Zijds Kolk te Amsterdam. In die jaren was ik in deze buurt niet onbekend. Neef Bon sprak ik wel eens en hij deelde me mede, dat ik vanaf dat moment in de administratie van de Fa. Levert, producent van het toen bekende jenevermerk "Oorlam", als vaste klant was genoteerd en dat ook mijn vader Jan Wesseling als zodanig was ingeschreven. Voor deze inschrijving heb ik geen toestemming gevraagd aan vader Jan. Het betekende wel dat ik op deze wijze maandelijks twee flessen jenever kon verkrijgen, uiteraard tegen betaling van de normale prijs. Vader Jan betaalde mij het voorgeschoten bedrag graag terug. Het is mogelijk dat de tijdsduur van één maand later wat verlengd is.

Het zal misschien zijn opgevallen dat het hier vermelde van en over de familie Kuiper, geschreven is in een stijl die de veronderstelling wettigt dat de schrijver heeft weergegeven hetgeen hij persoonlijk wist, hoorde of veronderstelde. Hij hoopt dat het hem is toegestaan hier nog even mee door te gaan. Hij duidt zich in het nu volgende gemakshalve maar aan als "ik", hoewel de leden van de familie Kuiper natuurlijk de hoofdpersonen blijven.

Toen mijn vader Jan Wesseling trouwde met Tonia Kuiper was ik bijna 8 jaar. Een nog wat pril schooljochie. Niet klein, want ondanks m'n leeftijd kreeg ik al spoedig een paar bijnamen. De "lange", de "rooie", de "bonte". Het was natuurlijk niet zo moeilijk om iemand een bijnaam te geven aan de hand van lichamelijke of andere eigenschappen. Zet 10 of 20 jongens van 7 jaar op een rijtje en je ziet wie "de lange", "de rooie", "de bonte", genoemd kan worden. Overigens heb ik lange tijd verondersteld dat "het lang zijn" een eigenschap was, inherent aan ons Wesselingen. Mij werd veel later medegedeeld, door een terzake kundige neef Wesseling, dat de lengte in onze familie duidelijk een eigenschap was, afkomstig van de kant der "Heusen". Uitzonderingen zullen er ook wel geweest zijn.

Ouders van Tonia: Jan Kuiper met vrouw

Ik herinner me dat ik tijdens de schoolvakanties, voor lange of korte tijd mocht logeren bij Opa en Opoe Kuiper. Zij woonden destijds te Abcoude op het adres Hein Kuitenstraat 1, pal naast hun zoon Willem, die daar met vrouw en kinderen woonde. De Hein Kuitenstraat was een zijstraatje van de oude Rijksstraatweg die ooit de belangrijkste verbindingsweg was tussen Amsterdam en Utrecht. Aan één zijde de twee woningen en er tegenover 3 en/of 4. Het straatje vormde en vormt nog de verbinding tussen het noordelijk en het zuidelijk deel van Abcoude, want in dit plaatsje is het door zijn schoonheid zeer bekende riviertje "Het Gein" de oorzaak dat Abcoude gesplitst kan worden in een noordelijk en een zuidelijk deel. Er was derhalve een brug aan het einde van de Hein Kuitenstraat, dus naast nummer 1. Wie "Hein Kuiten" was kom ik misschien nog wel te weten, hij speelt nog een rol in het straten- en pleinenplan van Abcoude, maar het kleine straatje heet nu Brugstraat. Om nu eerst dit gebiedje af te handelen, Opa en Opoe Kuiper woonden pal naast het water. Geen straatje of pad er tussen, nee, het water liep langs hun huis en erfje. Opa had een roeibootje gemeerd liggen, naast de stoep die er ook was. In die tijd had vrijwel iedereen die aan 't water woonde een "stoep". In feite was het een houten verlaging om het water gemakkelijker te benaderen en om te voorkomen dat men in het water kon glijden, bijvoorbeeld bij het spoelen van wasgoed. Men bedenke, dat er in die tijd nog geen wasmachines bestonden en er waarschijnlijk ook nog geen waterleiding was.

Voor zover ik weet gebruikte Opa Kuiper dat roeibootje alleen maar om naar zijn "volkstuintje" te roeien. Dit lag ergens in een stuk land naast Het Gein, maar in de buurt van het Station van de Ned. Spoorwegen. Ik weet niet of het een "Spoorwegtuintje" was. Verondersteld mag worden dat Opa niets aan dat tuintje zou hebben gehad zonder bootje, want tengevolge van zijn invaliditeit liep hij slecht. Als de tijd en het weer goed waren om in het tuintje te werken, gingen Opa en ik op pad, met de roeiboot, naar de tuin. Achteraf bezien lijkt het me niet uitgesloten dat hij juist naar de tuin ging als ik er was. Het was waarschijnlijk voor hem veel prettiger om iemand, al was het maar een jongen, bij zich te hebben om wat groenten of aardappelen van de tuin naar de boot te brengen. Ik veronderstel nu dat hij voor zulke klussen ook zijn kleinkinderen

van Willem en Koos wel aanwendde. Ik was er zo nu en dan maar eens en daar kon de tuin niet van onderhouden worden.

Toen ik de leeftijd bereikt had om "beroepsmatig" aan het werk te gaan, werd mijn contact met Opa en Opoe Kuiper veel minder. Toch brak er nog een periode aan waarin er een sterk contact was tussen Opa Kuiper en mij, schrijver van dit verhaal.

De kleindochters Jo en Agatha Kuiper, eerder genoemd, deelden mij mede dat er afspraken gemaakt waren wat er diende te gebeuren wanneer één van de twee "oudjes" kwam te overlijden. Opa was verzot op wat ik noemde, "krielaardappeltjes". Het was natuurlijk een vreselijk werk, die aardappeltjes te schrapen. Maar door Opoe gebakken in vet of reusel en met daarbij verse groenten uit de tuin, heerlijk! Dat is me bij gebleven.

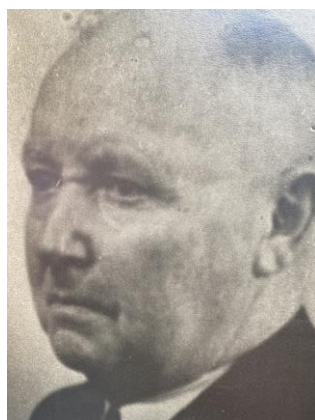
Speelgenootjes waren er voldoende, eerstens de meiden en jongens van Oom Willem en Tante Koos en van een nabij wonende slager, die naar ik meen Klooster heette. Speelgenootjes, voorzover ze ook leeftijdsgenootjes waren.

Onlangs, 1991, wandelde ik eens door Abcoude om te zien of ik nog wat van mijn jeugdherinneringen kon terug vinden. Het bruggetje was er, nog steeds fraai. Goed in de verf. Misschien is het wel eens vernieuwd. Een enkel verkeersbord erbij.

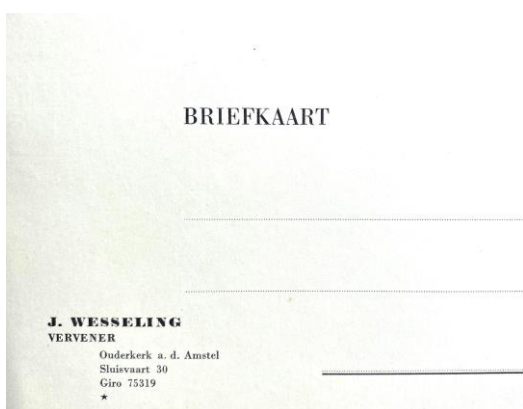
Het gebouwencomplex: de woning van Opa en Opoe Kuiper, van Oom Willem en Tante Koos, de slagerij, de loods van Oom Willem z'n transportbedrijf, waren aan de buitenkant nog duidelijk herkenbaar. Zelfs lag er aan de walkant in het water een bootje, dat in mijn gedachten het bootje van Opa zou kunnen zijn. Het complex zag er op zich fraai uit maar had een geheel andere bestemming gekregen. Er was de "Bistro 't Regthuis" in gevestigd. Helaas was op de dag dat ik er wandelde de Bistro gesloten.

Om de een of andere reden intrigeerde mij de vraag wie die "Hein Kuiten" nu was, naar wie het straatje was genoemd waarin Opa en Opoe Kuiper hadden gewoond, welke naam nu dus veranderd was van "Hein Kuitenstraat" in "Brugstraat". Het bestuur van de gemeente Abcoude heeft het zich gemakkelijk gemaakt. Er was een "brug", dus de naam van het straatje werd "Brugstraat". Maar wie was nu "Hein Kuiten"?

Ik heb me laten vertellen, dat "Hein Kuiten" de naam was van een pastoor te Abcoude, die in de jaren 1500 nogal zorg droeg voor de religie van doopsgezinde aanhangers van Menno Simonsz, die in die jaren "Mennonieten" genoemd werden. De brug kreeg bij de naamgeving voorrang, maar een klein pleintje rond nieuwere woningen, kreeg toch de naam "Hein Kuitenhof" toegewezen.

Jan Wesseling (3.10: 1869-1951)

Jan Wesseling en Tonia Kuiper met de kinderen Dora, Grad, Herman, Jan en Koba. Pia op schoot van moeder Kuiper (circa 1925)

Jan Wesseling en Tonia Kuiper, Sluisvaart 30 Ouderkerk aan de Amstel, circa 1945

Op de trap van de RK kerk in Ouderkerk aan de Amstel
bij het huwelijk van Pia Wesseling (C4.14) met Theo Slot op 21 november 1953